

RI MATE'O

Keb' oxib' tzij puwi' ri Utzalaj Tzij rech ri Mateo

Ri Utzalaj Tzij rech ri Mateo, ri rech ri Markos e ri rech ri Lukas, junam ri uwokik ri ucholexik b'anom. We oxib' Utzalaj taq Tzij ri' loq' we junam uch'ob'ik kaqab'ano. Ri etijoxelab' are nab'e xkitz'ib'aj ri ukamikal e ri uk'astajib'al ri Kristo, e are wa' ri ke'ukol ri winaq. Xoquje' rajawaxik che kakik'ut chkiwach ri e'ajjudi'o che ri Jesus are ri ji'onsanik. Katek'uri' jachintaq kakaj ri kiqasna', rajawaxik che k'o jun tz'aqatalaj kitijoxik. Chiwila' ri Etaq'onelab' 10,37-43. Xkikoj nik'aj taq utzij ri Jesus pa jujun taq wuj, arech kakanaj kan chkech ri winaq.

Kraj nelo che ri Utzalaj Tzij rech ri Mateo'o xtz'ib'ax pa ri ch'ab'al Arameo on pa ri Heb'reo e k'ate xq'axaxik pa ri ch'ab'al Griego. Arechi' xqaxtajik pa ri Griego, ri Utzalaj Tzij rech ri Mateo, are xokisaxik nab'e chuwach ri rech ri Markos, ri are' che jun utijoxelab' ri Lu' pa ri Roma, e are are' xtz'ib'an ri Utzalaj Tzij pa ri ch'ab'al Griego.

Ri Utzalaj Tzij rech ri Mateo ruk'am 28 kapitulo:

kapitulo1-4: Are kutzijoj ri uk'aselemanl ri Jesus arechi' inlaj ak'al. Nab'e kutzijoj aretaq chi' kel ub'ik pa ri Nasaret. Are k'o chi ukoq ri Xwan e ke'usik'ij ri enab'e taq utijoxelab'. Pa ri Mateo 1,2-17 k'o ri oxib' mul kajlajuj mayilq'ijsaq, weri' kuk'utu che jun kyaqsaq kak'extajik pa jun tewchib'al. Chiwila' ri Numeros 23,4 (k'o 14 tab'al toq'ob'); 23,14 (k'o 14 tab'al toq'ob'); 23,29 (k'o chi 14 tab'al toq'ob'); chiri' kub'lij che ri jetaq tab'al toq'ob' kusuk'umaj jetaq kyaqsaq, k'atek'ut, pa ri uk'isb'al kuxik tewchib'al. Weri' k'o pa ri Numeros 24,17: *"Ri in kinwilo ri are', kne'b'a' man rech ta we ukamik ri', q'alaj ri are' chnuwach k'atek'ut, man naqaj taj k'o wi kinwilo. Ruk' ri Jakob' petinaq uloq jun ch'imil, are kinimal, jun ch'imiy rech ajawinel tajin kawa'laj uloq pa ri Israel. Kupaq' ri ukrusal upalaj ri Mo'ab', kupaq' ri kijolom konojel ri e'uk'ojol ri Seth."* (Chiwila' Bernardo Gosse, David y Abraham. Tradiciones de la epoca Persia, Año 2010, URL Quetzaltenango)

Ri kapitulo 5-7: Are ri Nab'e Utzij ri Jesus chunaqaj ukoq ri Kafarna'um, jawije' xumajij wi ri utijonik. Ri Jesus kaq'an ub'ik puwi' jun alaj juyub' e ke'utijoj ri winaq chrech ri Upetik ri Rajawib'al ri Dyos.

Ri kapitulo 8-9: K'o lajuj mayib'al, e weri' kuk'utu ri reqle'm ri Jesus.

Ri kapitulo 10: chila' k'o wi ri Ukab' Utzij ri Jesus. Ri Jesus ke'utaq ub'ik ri ekab'lajuj arech kakiya' ub'ixik ri upetik ri Rajawib'al ri Kaj e arech kaki'kunaj ri eyawab'ib'. Ri e'are' xkiriq k'ax.

Pa ri kapitulo 11-12: Are kutzijoj ri mayilq'ijsaq che kupaqchi'j ri Jesus.

Pa ri kapitulo 13: Are ri Urox Utzij ri Jesus. Are ri wuqub' tzijob'elil puwi' ri Rajawib'al ri Dyos.

Ri kapitulo 14-17: Ri Jesus keta'max uwach kumal ri etijoxelab'.

Ri kapitulo' 18: Are ri Ukaj Utzij ri Jesus. Kutzijoj ri uk'aslemal ri Komon Tyox.

Ri kapitulo 19-22: Are kutzijoj ri reqle'm ri Jesus. Kasik'in chi jumal arech katerne'xik ri Are'.

Ri kapitulos 23-25: Are ri Uro' Utzij ri Jesus. Katzijon puwi ri uk'isb'alil ri uwachulew, puwi' ri jetaq oqatam kech ri etene'l rech are' e puwi' ri upetik ri rajawib'al ri Dyos.

Ri kapitulo 26-28: Are kutzijoj ri ukamikal e ri uk'astajib'al ri Jesus.

Ri Nab'e e ri Uro' Utzij ri Jesus kach'aw puwi' ri Rajawib'al ri Dyos. Ri Ukab' e ri Ukaj kach'aw puwi' ri Komon Tyox. Ri Urox kach'aw puwi' ri Rajawib'al ri Dyos. Ri Utzalaj Tzij rech ri Mateo are kach'aw puwi' ri upetik ri rajawib'al ri Dyos. Kutz'ib'aj ri uwuj arech ri e'ajjudi'o kakilo che ruk' ri Jesus xb'antajik ri taq tzij kub'ij ri B'ibli'a kech ri e'ajjudi'o. Ruk' ri upetik ri Rajawib'al ri Dyos kab'antajik ri jetaq Pixab'; nab'e ri lajuj pixab', xoquje' ri pixab' rech uloq'exik ri Dyos e ri uloq'exik ri ajiltz'aqat.

Ri Mateo are kraj jun Komon Tyox jawije' ri e'ajyuq'ab' k'o kikowinem. K'atek'ut rajawaxik che ri e'are' kakiqasaj kib' pa ri moch'och'ik ib'; che kakitzukuj ri sachinaq chij e kakisach ri umak. Ri Dyos, rumal ri Jesus, kakanaj kan ruk' ri utinimit (1,23; 28,18-20). E ke'utaq ub'i ri etijoxelab' pa ronojel ri uwachulew.

RI MATE'O

Ri jetaq umayilq'ijsaq ri Jesus

(cfr. Lc 3,32-38)

¹Wuj rech ri umajib'al uloq ri Jesus Kristo, uk'ojol ri David, uk'ojol ri Ab'raham.

²Ri Ab'raham xralk'uwa'laj ri Isa'ak, ri Isa'ak xralk'uwa'laj ri Jakob', ri Jakob' xralk'uwa'laj ri Juda e ri erachalal, ³ri Juda xralk'uwa'laj, ruk' ri Tamar, ri Fares e ri Sara, ri Fares xralk'uwa'laj ri Esrom, ri Esrom xralk'uwa'laj ri Aram, ⁴ri Aram xralk'uwa'laj ri Aminadab', ri Aminadab' xralk'uwa'laj ri Na'asson, ri Na'asson xralk'uwa'laj ri Salmon, ⁵ri Salmon xralk'uwa'laj ruk' ri Rajab', ri B'o'os, ri B'o'os xralk'uwa'laj, ruk' ri Rut, ri Ob'ed, ri Ob'ed xralk'uwa'laj ri Jese, ⁶ri Jese xralk'uwa'laj ri ajawinel David.

Ri David xralk'uwa'laj, ruk' ri rixoqil ri Uri'as, ri Salomon, ⁷ri Salomon xralk'uwa'laj ri Rob'o'am, ri Rob'o'am xralk'uwa'laj ri Ab'i'a, ri Ab'i'a xralk'uwa'laj ri Asaf, ⁸ri Asaf xralk'uwa'laj ri Josafat, ri Josafat xralk'uwa'laj ri Joram, ri Joram xralk'uwa'laj ri Osi'as, ⁹ri Osi'as xralk'uwa'laj ri Jo'atam, ri Jo'atam xralk'uwa'laj ri Akas, ri Akas xralk'uwa'laj ri Eseki'as, ¹⁰ri Eseki'as xralk'uwa'laj ri Manases, ri Manases xralk'uwa'laj ri Amon, ri Amon xralk'uwa'laj ri Josi'as, ¹¹ri Josi'as xralk'uwa'laj ri Jekoni'as e ri erachalal, aretaq chi' xek'am ub'i ri e'are' pa ri B'ab'iloni'a.

¹²Chuwach chi' aretaq xek'am ub'i ri e'are' pa ri B'ab'iloni'a, ri Jekoni'as xralk'uwa'laj ri Salati'el, ri Salati'el xralk'uwa'laj ri Sorob'ab'el, ¹³ri Sorob'ab'el xralk'uwa'laj ri Ab'i'ud, ri Ab'i'ud xralk'uwa'laj ri Eli'akim, ri Eli'akim xralk'uwa'laj ri Asor, ¹⁴ri Asor xralk'uwa'laj ri Sadok, ri Sadok xralk'uwa'laj ri Akim, ri Akim xralk'uwa'laj ri Eli'ud, ¹⁵ri Eli'ud xralk'uwa'laj ri Ele'asar, ri Ele'asar xralk'uwa'laj ri Mattan, ri Mattan xralk'uwa'laj ri Jakob', ¹⁶e ri Jakob' xralk'uwa'laj ri Jose, ri rachajil ri Mari'y, ri ruk' xalax wi ri Jesus, ri kb'ix Kristo chrech.

¹⁷Ri ronojel rejalab'alil ri taq mayilq'ijsaq are weri': chi ri Ab'raham e kopan ruk' ri David, kajlajuj ija'al: chi ruk' ub'i ri David k'ate' ri xek'am ub'i B'ab'iloni'a, kajlajuj ija'al; chi arechi' xek'am ub'i B'ab'iloni'a e kopan ruk' ri Kristo, kajlajuj ija'al.

Kalax ri Jesus Kristo

pa ri rachoch ri Mari'y e ri Jose

(cfr. Lc 2,1-7)

¹⁸Ri umajib'al uloq ri Jesus Kristo, jeri' ub'antajik. Ri Mari'y che unan, yuqul chi utzij ruk' ri Jose k'atek'uri' arechi' maja' kkimajij utunb'axik ri kik'aslemal, ri are' yawab' ixoq chik rumal ri Tyoxlaj Uxlab'axel. ¹⁹Ri Jose che rachajil, ri are' rumal che jun suk'laj winaq man kraj taj kub'an q'atojtzij puwi' ri are' chkiwach ri winaq. Are kraj kuya kan ri are' pa awalkil e man k'o ta jun tzij kub'ij. ²⁰Aretaq chi' chomatajinaq chik weri' rumal, chi chanim kuk'ut rib' chuwach pa ri rachik' jun anjel rech ri Ajawxel e kub'ij chrech: «Jose, che at uk'ojol ri David, maxib'ij awib' che kak'am ub'i awuk' ri Mari'y, ri awixoqil: rumal rech che ri alk'uwa'ltajinaq ruk' ri are' ruk' ri Tyoxlaj Uxlab'axel petinaq wi. ²¹Ri are' kril na uwach jun ala ral, e ri at, Jesus ri ub'i' kakoj na: rumal rech che ri are' ke'ukol na ri' ri e'uwinaq chrech ri kimak». ²²E xk'ulumataj ronojel weri', arech xb'antaj ri utzij ri q'axal utzij ri Dyos.

²³Jeri' nak'ut, ri q'apoj ali, kamik yawab' chik, kril na uwach jun alaj ala ral, e kokisax na ub'i', Emmanue'l, che kub'ij pa qach'ab'al: «Ri Dyos k'o quk' ri uj». ²⁴Aretaq chi' ri Jose kk'astajik, kub'ano je' jas xub'ij ri anjel chrech: Kuk'am ub'i ri rixoqil pa ri rachoch; ²⁵e man kuch'ob' ta uwach ri are' chi k'ate' na ri q'ij che kril uwach ri alaj ral, e Jesus ri ub'i' kukoj chrech ri are'.

Ri k'o keta'mab'al che usik'ixik uwach ri kaj

(cfr. Lc 2,8-20)

²¹Alaxinaq chik ri Jesus pa ri B'elem rech ri Jude'a, pa taq ri uq'ijil ri Herodes. Ek'o taq winaq k'o keta'mab'al che usik'ixik ri kaj, xe'el uloq xas pa ri relb'al q'ij uloq, kepe pa ri Jerusalem. ²Ri e'are' kkib'ij: «¿Jawichi' k'o wi ri kajawinel ri e'ajjudi'o che alaxinaq chik? Rumal rech che xqil ri uch'imil xwa'laj pa ri relb'al q'ij, k'atek'uri' uj petinaq chech uq'ijilaxik». ³Aretaq chi' ri Herodes kreta'maj weri', kuxib'ij rib' e xoquje' kkixib'ij kib' konojel ri tinimit Jerusalem. ⁴Ke'umulij ksik'ixik konojel ri enima'q taq chuchqajawib' e ri ekajtz'ib'ab' ri tinimit. E kuta chkech jawichi' kalax na wi ri Kristo. ⁵«Pa ri B'elem rech ri Jude'a kecha ri e'are' chrech; rumal rech che jeri' utz'ib'am kan ri q'axal utzij ri Dyos:

⁶E ri at, B'elem, rulew ri Jude'a,
man at ta ri at ch'uti'n ujuq'at ri Juda;
rumal rech che awuk' ri at kel
na wi jun nimalaj ub'antajik
k'amalb'e che ke'uyuq'uj
na ri enusiwantinimit Isra'el».

⁷Chi chanim, ri Herodes, pa kitukel wi ke'usik'ij ri e'ajsaqwachom. Kuta chkech ri q'ij che xuk'ut rib' ri ch'umil chkiwach ⁸e ke'utaq ub'i pa B'elem. Kub'ij chkech: «Jix, jich'ob'o' ronojel ri jastaq chrij ri alaj ak'al ri'. E aretaq chi' kiriqa' e ke'ulib'ij chwech ri in, arech xoquje' ri in kinb'e che uq'ijilaxik». ⁹Aretaq chi' ktataj kumal ri utzij ri ajawinel, keb'ek. E ri ch'imil che xkilo aretaq chi' xwa'laj pa ri relb'al q'ij, nab'e chkiwach, chi k'ate' ktak'i' na puwi' ri jun k'olb'al jawi' k'o wi ri alaj ak'al. ¹⁰Aretaq chi' kkil ri ch'imil, ri e'are' sib'alaj' keki'kotik. ¹¹Ke'ok pa ri ja; e kkil ri alaj ak'al ruk' ri Mari'y che are unan. Kkimejb'a' kib' e kkiq'ijilaj. Chi chanim kkijaq ri utzalaj taq kikaxa, e kkisujaj chrech, q'an pwaq, k'ok' q'ol e mirra. ¹²Chi chanim kb'ix chkech pa jun ichik' arech ma ketzalej ta chik ruk' ri Herodes. Keb'e pa jun b'e chik arech ketzalij pa ri kamaq'.

Ke'animaj ub'i pa ri Egipto

¹³Aretaq chi' xe'el ub'i ri e'are', jun anjel rech ri Ajawxel kuk'ut rib' chuwach ri Jose pa jun richik', e kub'ij chrech: «Chatwa'lijoq, che'ak'ama' ub'i ri ak'al e ri unan awuk', e chatanimaj ub'i pa Egipto. Chatkanaj kan jela' k'ate' chik kinb'ij chi ri in chawech. Rumal rech che ri Herodes kutzukuj na we ak'al ri' arech kukamisaj». ¹⁴Kwa'lij ub'i ri are' chaq'ab', ke'uk'am b'i ri ak'al e ri unan, e kb'e pa ri Egipto.

¹⁵Kkanaj chila' chi k'ate' na pa ri ukamikal ri Herodes, arech qastzij kb'antajik ri utzij ri Ajawxel b'im rumal ri q'axal utij ri Dyos: Chi pa ri Egipto xinsik'ij apanoq ri nuk'ojol.

¹⁶Ri Herodes, aretaq chi' kuch'ob'o che xsub'uxik kumal ri e'ajsik'inel uwach ri kaj, sib'alaj kpe royowal e ktaqanik arech kekamisax konojel ri e'ak'alab' pa B'elem e pa ronojel ri rulew ri are', che maja' k'o keb' kijunab'. Jacha ri kuch'ob'o rumal ri xuta chkech ri e'ajsik'inel uwach ri kaj. ¹⁷Xa jek'uri' qastzij kb'antaj ri utzij ri q'axal utzij ri Dyos, ri Jeremi'as:

¹⁸Jun riqoj chi'aj k'isb'al k'u'x,
tatajinaq pa ri Rama,
sib'alaj uwa'l wach e sib'alaj oq'ej:
Are ri Rakel keroq'ej ri eral;
e man kraj taj kkub'isax uk'u'x,
rumal rech che ri e'are'
man ek'o ta chi chuq'ijsaq.

Ketzelej uloq chi pa ri Egipto uloq e ri kik'aslemal pa ri Nasaret

¹⁹Aretaq chi' kaminaq chik ri Herodes, ri anjel rech ri Ajawxel kuk'ut rib' chuwach ri Jose pa ri richik', jela' Egipto. ²⁰E kub'ij chrech: «Chatwa'lijoq, che'ak'ama' ub'i ri ak'al e ri unan awuk', jat e chasuk'ub'a' ub'i pa ri rulew ri Isra'el, rumal rech che ekaminaq chik ri kkaj kkikamisaj ri ak'al». ²¹Kwa'laj ri are', ke'uk'am b'i ri ak'al e ri unan, k'atek'uri' ktzalez pa ri rulew ri Isra'el. ²²Aretaq chi' kuta utzijol che are ri Arkela'o kajawinik kan pa uk'exwach ri utat pa ri Jude'a, kuxib'ij rib' kb'e jela', e kb'e pa ri rulew ri Galile'a. ²³Kpetik kujeqeb'a' rib' pa jun tinamit ub'i' Nasaret, arech qastzij kb'antajik ri kitzij ri eq'axal taq utzij ri Dyos: Kb'ix na Nasore'o chrech ri are'.

Ri utzij ri Xwan Ajqasalja'

(Mc 1,1-8; Lc 3,1-18; cfr. Jn 1,19-28)

³¹Pa taq ri q'ij ri', kpe uloq ri Xwan Ajqasalja' pa ri tz'inalik ulew rech ri Jude'a ²e kub'ij: «Chik'exa' ik'u'x, rumal rech che ri rajawib'al ri kaj k'o chik naqaj». ³Puwi' ri are' ktzijon wi ri Isa'i'as, ri q'axal utzij ri Dyos, aretaq chi' kub'ij:

Uch'ab'al ri kuraqaqej uchi' pa ri tz'inalik ulew:

Chisuk'umaj ri ub'e ri Ajawxel,

suk' chib'ana' chrech ri ub'e.

⁴Ri Xwan ri', ri ratz'yaq b'anom ruk' rismal ri kameyo, k'o jun tz'um rech ximb'al upam. Ri uwa kutijo, are ri taq sak' e ri uwa'lche'. ⁵Ke'opan ruk' ri are', ri Jerusalem, ronojel ri Jude'a e ronojel ri siwantinimit ek'o pa ri Jordan. ⁶Aretaq chi' kb'antaj kiqasna' rumal ri are' pa ri nima' Jordan, kkiq'alajisaj ri kimak. ⁷Keril sib'alaj efarise'o e esaduse'o' che epetinaq uloq arech kb'an kiqasna', kub'ij chkech: «Kija'al ri itzel taq kumatz, jachin xch'aw iwuk' arech ri ix kixanimaj chuwach ri oyowal che petinaq uloq? ⁸Chiya'a' b'a' utz taq iwach, che taqal chrech ri k'exb'al k'u'x, ⁹e michomaj pa iwanima': 'Ri uj, are qatat ri Ab'raham'. Rumal rech che kinb'ij chiwech, che ri Dyos, kkwonik kuya eralk'uwa'l ri Ab'raham ruk' we taq ab'aj ri'. ¹⁰Ri ikej k'o chik puwi' ri rab' ri taq che'. E ronojel che' che man kuya ta jun utz uwach, kchoy na ub'ik e ksetex na ri' pa ri q'aq'. ¹¹Ri in, kinb'an ri iqasna' pa ri ja' arech ri ix kik'ex ri ik'u'x. K'atek'uri', ri jun che petinaq uloq chwij ri in, are nim chnuwach, ri in ma insuk' taj arech kinwesaj ri uxajab'; ri are' kub'an na ri iqasna' pa ri Tyoxlaj Uxlab'xel e pa ri q'aq'. ¹²Pa ri uq'ab' ri are' k'o wi ri q'osib'al e kuch'ojch'ob'ej na ri uk'olb'al. Kuk'ol na ri triko pa ri k'uja e kuporoj na ri uk'imaj pa ri jun q'aq' che man k'o ta uchupik».

Ri uqasna' ri Jesus

(Mc 1,9-11; Lc 3,21s; cfr. Jn 1,29-34)

¹³K'atek'uri' kpe uloq ri Jesus chi pa ri Galile'a uloq, kopan pa ri Jordan ruk' ri Xwan arech kqasax uja' rumal ri are'. ¹⁴Ri are', man kraj taj e kub'ij chrech: «iAre ri in rajawaxik chwech che ri at kab'an ri nuqasna', k'atek'uri' ri at katpe uloq wuk' ri in!». ¹⁵K'atek'uri', ri Jesus kub'ij chrech: «Chaya'a' kan weri' pa we jun q'ij ri': rumal rech che jewa', qastzij kb'antaj wa' qumal ronojel uwach suk'il». Chi chanim kuya b'e chrech ri are' arech kub'an weri'. ¹⁶Aretaq chi' kb'antaj ri uqasna' ri Jesus, chanim kel uloq pa ri ja'. K'atek'uri' kujaq rib' ri kaj; krilo ri ruxlab'al ri Dyos che kqaj uloq je' jas jun palomax e petinaq uloq puwi' ri are'. ¹⁷E jun ch'ab'al kpe uloq chikaj e kub'ij: «Are wa' ri are', ri loq'alaj nuk'ojol, ruk' ri are' k'o wi ronojel nutoq'ob'».

Ri jetaq k'ax pa ri tz'inalik ulew

(Lc 4,1-13; cfr. Mc 1,12s)

⁴¹K'atek'uri', chi chanim ri Tyoxlaj Uxlab'axel kuk'am ub'i ri Jesus pa ri tz'inalik ulew, arech ri Itzel kutaqchi'j che ri makaj. ²Kmewaj kawinaq q'ij e kawinaq chaq'ab', k'atek'uri' kuna' numik.

³Kqeb' ri Itzel ruk' e kub'ij chrech: «We at uk'ojol ri Dyos, chab'ij b'a' jun tzij chrech we jetaq ab'aj ri' arech kk'extaj pa kaxlanwa».

⁴K'atek'ut ri are' kub'ij: «Tz'ib'atalik: Ri winaq man xuwi ta ruk' wa k'aslik wi xane are rumal ronojel tzij che kel uloq pa ri uchi' ri Dyos».

⁵E chanim chik ri Itzel kuk'am ub'i ri are' pa ri tyoxlaj nim tinamit e kutak'ab'a' puwi' ri uxotal ri rachoch ri Dyos, ⁶e kub'ij chrech: «We at uk'ojol ri Dyos, chak'yaqa' ub'i awib' pa ri ulew, rumal rech che tz'ib'atalik: chkech ri e'anjel katuwuqxa'nij na ri are' e pa ri kiq'ab' katkitelej na ub'i ri at, arech man k'o ta jun ab'aj kuchaq'ij wi rib' ri awaqan».

⁷Ri Jesus kub'ij chrech: «Xoquje' tz'ib'atalik: Mataqchi'j ri Awajawxel, ri Adyos chrech ri makaj».

⁸Ri Itzel, kuk'am chi ub'i jumul ri are', kuk'am ub'i puwi' jun nimalaj tak'alik juyub', kuk'ut chuwach ronojel ri taq rajawib'al ri uwachulew, xoquje' ri nimalaj taq ub'antajik ⁹e kub'ij chrech: «Ronojel weri' kinya chawech, we kamej awib' chnuwach e kinaq'ijila'j ri in».

¹⁰Chi chanim, ri Jesus kub'ij chrech: «iChateloq Itzel! Rumal rech che tz'ib'atalik: Are ri Ajawxel ri Adyos chaq'ijilaj, e xaq xuwi chrech ri are' kaya ri q'ijila'nik».

¹¹Chi chanim, ri Itzel, kuya kan ri are', e kb'ek. K'atek'uri' keqeb' ukoq nik'aj e'anjel e kkipatanij ri are'.

Ri tzalijem pa ri Galile'a

(Mc 1,14s; Lc 4,14s)

¹²Aretaq chi' kreta'maj ri are', che xjachtajik ri Xwan, ktzalej ub'ik pa ri Galile'a. ¹³E kuya kan ri Nasara, kpetik, kjaqi'k pa ri Kafarna'um chuchi' ri polow, chunaqaj apan ri Sab'ulon e ri Neftali, ¹⁴arech qastzij kb'antajik ri utzij ri Isa'i'as q'axel utzij ri Dyos:

¹⁵iRulew ri Sab'ulon e rulew ri Neftali,
ub'e ri polow, rulew ri Jordan,
Galile'a kech ri jetaq amaq'!

¹⁶Ri winaq che ejeqelik pa ri q'equ'm
kilom jun nimalaj saqil;
ri ejeqelik pa ri uk'olb'al q'eq'um
kamikal, saqarisaninaq jun saqil pakiwi'.

¹⁷K'atek'ut ri Jesus kumajb'ej ub'i uk'utik ri tzij e kub'ij: «Chik'exa' ri ik'u'x, rumal rech che ri rajawib'al ri kaj, naqaj chik k'o wi».

Ri Jesus ke'usikij ekijeb' nab'e taq tijoxelab'

(Mc 1,16-20; Lc 5,1-11; cfr. Jn 1,35-51)

¹⁸E aretaq chi' kb'in chuchi' ri polow rech ri Galile'a, ke'ril ekeb' e'achalaxik, ri Simon, ri kb'ix Ab'aj chrech, e ri rachalal Atrix che tajin kkik'yaq ri k'at pa ri polow; rumal che e'ajchapal taq kär ri e'are'. ¹⁹E kub'ij chkech: «Chisa'j wuk' ri in, e kinb'an na chiwech, ix ajchapal taq winaq». ²⁰Ri e'are', chi chanim kkiya kan ri taq k'at e kkiterne'b'ej ub'i ri are'.

²¹Kb'e chi apanoq e ke'ril chi ekeb' achalaxik, ri Santi'ago ri uk'ojol ri Seb'ede'o, e ri rachalal Xwan, che ek'o pa ri jukub' ruk' ri Seb'ede'o, ri kitat. Tajin kkik'ojoj ri taq kik'at e ri are' ke'usik'ij. ²²K'atek'uri' ri e'are', chanim kkiya kan ri taq kik'at, kkiya kan ri kitat e kkiterne'b'ej ub'i ri are'.

Ri Jesus kkuk'utunik e kkunanik

(9,35; Mc 1,39; 3,7; Lc 4,14s.44; 6,17-19)

²³Kb'in pa ronojel ri Galile'a. Ktijen pa taq ri k'olb'al ch'ab'al, kuya ub'ixik ri k'ak' utzalaj utzij ri ajawib'al e kukunaj ronojel uwach yab'il e q'oxomal k'o chkech ri winaq. ²⁴Kb'e utzijol ri are' pa ronojel ri Siri'a. Kek'am ub'i chrech konojel ri k'ax ek'olik rumal taq yab'il e rumal taq k'i uwach k'axk'olil pa ri kik'aslemal, ri k'o Itzel kuk', ri ech'u'jab', ri kaminaq kib'aqil. Ri are' konojel ke'ukunaj. ²⁵K'atek'uri', sib'alaj kemululik ri winaq kkiterne'b'ej, e'ajgalile'a, e'ajdekapolis, e'ajjerusalem, e'ajjude'a e ch'aqap uloq chrech ri Jordan.

Ri ub'ixik jas uriqik ri utzil, ri ki'kotemal, ri tewchu'nik

(Lc 6,20-23)

⁵¹Aretaq chi' ke'ril ri esib'alaj winaq, kpaqi' puwi' ri juyub', e aretaq chi' t'uylul chik, keqib' ri e'utijoxelab' ruk'. ²Kumajij ub'ixik, ke'utijoj e kub'ij chkech:

³«Utz kech ri emeb'a'ib' pa ri kuxlab'al rumal che kech e'are' ri rajawib'al ri kaj.

⁴Utz kech ri ki' kanima', rumal che kkechb'ej na ri uwachulew.

⁵Utz kech ri ke'oq'ik, rumal che kkub'isax na kik'u'x.

⁶Utz kech ri kenumik e kchaqij kichi' che ri suk'il, rumal che kinojisax na chrech.

⁷Utz kech ri ketoq'ob'isan wach, rumal che ktoq'ob'isax na kiwach ri e'are'.

⁸Utz kech ri ch'ajch'oj kanima', rumal che kkil na ri' ri Dyos.

⁹Utz kech ri kkichakuj ub'anik ri nimalaj utzil, rumal che eralk'uwa'l ri Dyos kb'ix na chkech.

¹⁰Utz kech ri ke'qatax rumal ri suk'il,
rumal che kech ri rajawib'al ri kaj.

¹¹Utz iwech ix aretaq chi' kixyoq' ruk' itzel taq tzij, aretaq chi' kixqataxik, e aretaq chi' kb'ix na ruk' tzijtal ronojel etzalal chiwech rumal wech ri in.

¹²Sib'alaj chixki'kot b'a', utz china'a' pa ri iwanima', rumal che nimalaj ri' ri utojb'alil chiwech chikaj: Xoquje', je' neri' xb'an che koqataxik ri eq'axal taq utzij ri Dyos che xepe nab'e chiwach ri ix».

Ri ratz'amil ri ulew e ri uwachulew

(Mc 9,50; Lc 14,34-45)

¹³«Ix, ri ix ratz'amil ri uwachulew. K'atek'uri' we ri atz'am man tza ta chik, ¿jas ruk' ktzalix na ri utzayil? Man k'o ta chi upatan ri', xuwi kk'yaq ub'i ri' pa ri ulew e kxaq'le'x ri' kumal ri winaq».

¹⁴«Ix, ri ix uchäj ri uwachulew. Jun tinamit che k'o puwi' jun juyub' man kkowin taj kuk'u rib'. ¹⁵Xoquje' ri winaq man kkitzij ta ri kantil arech kkikoj chuxe' jun tem, are kkikoj cho jun chäj'b'al, arech ke'unikej ri ek'o pa ja. ¹⁶Jeri' b'a' chnikowoq ri ichäj ri ix chkiwach ri winaq, arech ri e'are' kkil ri utz taq b'anoj kib'ano, e xa jek'uri' nim kkil wi ri' ri itat che k'o chikaj».

Ri ub'anik ri Pixab'

¹⁷«Mikoj pa ri ichomab'al che ri in in petinaq che upaqchi'xik ri pixab' on che upaqchi'xik ri eq'axal utzij ri Dyos, ri in, man in petinaq ta che upaqchi'xik le ri', are kinulb'ana' arech qastzij kb'antajik. ¹⁸Je', qastzij kinb'ij chiwech, majo'q che kchup uwach ri kaj e ri ulew, man k'o ta jun utz'ib' ri pixab' che xaq kq'ax ub'ik e mat kb'antaj na. Ronojel kpe na. ¹⁹Jachin kuxalq'atij na jun alaj pixab' e jeri' kuk'ut na chkiwach nik'aj chik, are inlaj ch'uti'n ri' pa ri rajawib'al ri kaj. K'atek'ut ri are' che kuk'aslemaj pa ri uk'aslemal ri pixab' ri', e kuk'utu, ri are' ri', are nim ub'antajik ri' pa ri rajawib'al ri kaj.

Ri k'ak' suk'il, are nim chi na chuwach ri ojer suk'il

²⁰«Jeri' kinb'ij chiwech: We ri isuk'il ri ix, man are ta nim chuwach ri kisuk'il ri e'ajtz'ib'anelab' e ri efarise'o, man kixok ta ri' pa ri rajawib'al ri kaj».

²¹«Ri ix itom che xb'ix chkech ri ojer taq qati't qamam: Matkamsanik, e we jun kkamsanik, kb'an na q'atojtzij puwi' ri are'. ²²Jeri' nak'ut! Ri in kinb'ij chiwech: Ri are' che kpe royowal chrech ri rachalal, kb'an na q'atojtzij puwi'; e we kub'ij: 'kon', chrech ri rachalal, are ri enima'q taq e'ajq'atojtzij kkib'an na q'atoj tzij puwi' ri are'; e we kub'ij: 'Itzell!', chrech, kb'e na pa ri K'yaqb'al Mes rech q'aq'. ²³Jeri' nak'ut, aretaq chi' kak'am ub'i ri atab'al toq'ob' cho ri tab'al, we kna'taj uloq chaweche che k'o k'ax pa ri ranima' ri awachalal rumal awech at, ²⁴chaya'a' kan ri atab'al toq'ob' chuwach ri tab'al, k'atek'uri' are nab'e ja'utzirisaj awib' ruk' ri awachalal, e pa ukab' katpetik e kak'am uloq ri atab'al toq'ob'. ²⁵Cha'utzirisaj awib' ruk' ri ak'ulel, aretaq chi' atb'enaq ruk' pa ri b'e, arech man katuk'am ta ub'i chuwach ri q'ataltzij, e ri q'ataltzij man katujach ta chrech ri mayur, e ri mayur man katuk'yaq ta pa ri che'. ²⁶Qastzij, kinb'ij chaweche: man katel ta uloq ri' chila' we maja' atojom ri' k'isb'al me'r korti'l».

²⁷«Ri ix, itom che kb'ixik: Matmakunik ruk' ixoq achi. ²⁸Je' nak'ut! Kinb'ij in chiwech: Jachin jun che kril apanoq jun ixoq e kurayij apan uwach, xas xb'antaj wi ri' mak ruk' pa ri ranima'. ²⁹We katmakunik rumal ri awikyaq'ab' awoq'och, chawesaj ub'ik e naj chak'yaqa' ub'ik. Jeri', are utz chawech che kkam ub'ik xa jun atz'aqatil ruk' ri kk'yaq ub'i ronojel ri ab'aqil pa ri K'yaqb'al Mes. ³⁰E we katmakunik rumal ri awikyaq'ab' aq'ab', chaqupij b'ik e naj chak'yaqa' b'ik. Jeri', are utz chawech che kkam xa jun atz'aqatil ruk' ri kb'e ronojel ri ab'aqil pa ri K'yaqb'al Mes».

³¹«Xoquje' kb'ixik: Jachin jun kujach ub'i ri rixoqil, chuya'a' ub'i ri wuj chrech jawi' tz'ib'atal wi ri jachoj ib'. ³²K'atek'ut ri in kinb'ij chiwech: Ri achi che kujach ub'i ri rixoqil, ek'u ri ixoq man ekech ta nim ch'utin, ri achi kuch'ikmej ub'i pa ri makunik ruk' achi; e ri jun che kk'uli' ruk' jun ixoq che jachom kan rumal ri achi, kub'an jun makaj».

³³«Ri ix, itom che xb'ix chkech ri ojer qati't qamam: Majikib'a' ub'ixik jun tzij che man tzij taj, are qas chajikib'a' ri atzij chuwach ri Ajawxel. ³⁴Ri in kinb'ij chiwech, ma k'o ta jun tzij kijikib'a' ub'ixik: chuwach ri kaj, rumal rech che are ut'uyulb'al ri Dyos; ³⁵chuwach ri uwach ulew, rumal che utak'alb'al raqan; chuwach ri Jerusalem, rumal che are utinimit ri nimalaj ajawinel. ³⁶Xoquje' xaq majikib'a' ub'ixik jun tzij rumal ri ajolom, rumal rech che ma katkowin ta wi kab'an saq on kab'an q'eq' chrech jun awi'. ³⁷Chab'ana' ri atzij: '¿We je?' jJe!', '¿We jayi?' jJayi!': ri jun taq tzij chik petinaq ruk' ri Itzel.

³⁸Ri ix, itom che xb'ixik: jun woq'ochaj utojb'alil jun woq'ochaj e jun wareyaj utojb'alil jun wareyaj. ³⁹Ri in kinb'ij chiwech: Mixch'o'jin ruk' ri itzel. Chrech ri jun winaq che katuch'ay cho ri rikyaq'ab' utzaltmal apalaj, chaya'a' chrech ri jun utzaltmal apalaj chik. ⁴⁰Ri jun che kraj kub'an q'atojtzij paw'i arech kuk'am ub'i ri awatz'yaq, xoquje' chaya'a' ub'i ri aq'u' chrech. ⁴¹E ri jun che katutaqo arech katb'in jun milla ruk', jat e chatb'in keb' milla ruk'. ⁴²Ri jun che kuta jun jas uwach chawech, chaya'a' chrech, e ri jun che kraj kaqaj jun jas uwach chrech, matanimaj chuwach».

⁴³«Itom, che xb'ixik: Chalooq'oj'ej ri awajil atz'aqat e chatz'i'laj ri ak'ulel. ⁴⁴Are k'u ri in kinb'ij chiwech: Che'iloq'oj'ej ri e'ik'ulel e chixch'aw ruk' ri Dyos tab'al toq'ob' pakiwi' ri kixkoqataj, ⁴⁵arech, ri ix, ixralk'uwa'l ri itat chikaj, che kuka'yisaj ri q'ij pakiwi' chi e'itzel winaq chi e'utz winaq, e kupetisaj uloq ri jab' pakiwi' chi' isuk' winaq chi' man esuk' winaq taj. ⁴⁶Rumal che we e'are ke'iloq'oj'ej ri kixkiloq'oj'ej ri ix, jas ri utojb'alil uk'axel ri' chiwech? Weri', ¿la man xoq jeri' ta k'u wa' kkib'an ri e'ajtoq'inelab'? ⁴⁷E we xuwi kiya rutzil kiwach ri e'iwachalal, su jun jas uwach chi apanoq kib'an ri ix? Weri', ¿la man xoq jeri' ta k'u wa' kkib'an ri man junam ta qakojonik kuk'? ⁴⁸Jeri' na k'ut, ri ix utz tz'aqatlaj taq winaq chib'ana', je' jas ri itat chikaj».

Ri awatalik tab'al toq'ob'

⁶¹Qas chiwila' iwib', arech aretaq chi' kib'an ri utzalaj taq jastaq mib'an chkiwach ri winaq arech kiwaj kixilitaj kumal. We jeri' kib'ano, man k'o ta utojb'alil uk'axel ruk' ri itat chikaj. ²Xa jek'uri', aretaq chi' kaya ri sin pwaq, maraqaqej achi' che ub'ixik chkiwach ri winaq jacha kkib'an pa taq ri K'olb'al ch'ab'al e pa taq ri b'e, ri ewinaq che keb' kupalaj, rumal che are kkaj nim ke'il wi kumal ri winaq. Qastzij kinb'ij chiwech, ri e'are' ri' xk'amtaj ri utojb'alil kumal. ³E k'u ri at, aretaq chi' kaya jun pwaq, mareta'maj ri umox aq'ab' ri kub'an ri awikyaq'ab', ⁴xa jeri' k'uri', ri asipanik, pa awalkil kkanaj kanoq; e ri Atat che kril ri awalkil, kutzalij na uk'axel weri' chawech.

Ri winaq keb' taq kupalaj

⁵Ri ix aretaq chi' kixch'aw ruk' ri Dyos, mib'an iwech jacha kkib'an ri winaq che keb' taq kupalaj: Kqaj chkiwach kech'aw ruk' ri Dyos pa ri taq K'olb'al ch'ab'al e pa ri taq k'ayib'al, arech kkaj ke'ilitaj kumal ri winaq. Qastzij kinb'ij chiwech, ri e'are' ri' xk'amtaj ri utojb'alil kumal. ⁶E k'u ri at, aretaq chi' katch'aw ruk' ri Dyos, jat pa ja, chatz'apij ri uchi'ja, e chatch'aw ruk' ri Atat che k'o chila' pa awalkil; e ri Atat che kril ri awalkil kutzalij na uk'axel weri' chawech.

Ri qastzij utzalaj ch'awem ruk' ri Dyos

⁷Pa ri ch'awem ruk' ri Dyos, michololej sib'alaj tzij, jacha kkib'an ri man junam ta qakojonik kuk': ruk' ri kewolwotik, kkichomaj che ketatb'exik. ⁸Mib'an iwech ejacha ri e'are', rumal che ri Itat qastzij reta'm chik ri rajawaxik chiwech, arechi' majoq kitz'onoj chrech.

(Lc 11,2-4)

⁹«Ri ix, jeri' b'a' chixch'aw ruk' ri Dyos:

Qatat, ri at k'o chikaj,

tyoxlaj ri ab'i', ¹⁰chpetoq ri awajawib'al,

chb'antajoq ri awajonik jeri' cho ri ulew je' jas chikaj.

¹¹Chaya'a' b'a' ri qawa quk'ya' chqech rech we jun q'ij ri'.

¹²Chasacha b'a' ri qamak

jeri' jacha usachik ri kimak qab'anom ri uj ri k'o ri kimak quk'. ¹³Maya b'e chqech che kujqaj pa ri mak;

k'atek'uri' chujato'o' pa ri uq'ab' ri itzel.

(Mc 11,25)

¹⁴Jeri', we kisach kimak ix ri winaq, xoquje' ri Itat chikaj kusach ri imak ix; ¹⁵k'atek'ut we man kisach ta kimak ri ix ri winaq, xoquje' ri Itat chikaj man kusach ta ri' ri imak ix».

Chatmewaj pa awatalik

¹⁶Aretaq chi' kixmewaj ri ix, mib'ano che kb'ison ipalaj, jeri' jacha kkib'ano ri winaq che keb' kupalaj. Keb'isonik arech utz ke'ilik kumal ri winaq rumal che kemewajik. Qastzij kinb'ij chiwech, ri e'are', xk'amtaj ri utojb'alil kumal. ¹⁷Ri at, aretaq chi' katmewajik, are chak'ok'arisaj ri ajolom e chach'aja' ri awach, ¹⁸arech, ri winaq, man keta'maj taj che katmewajik, arech are ri Atat che k'o chila' pa ri awalkil, kilowik e kutzalij na weri' uk'axel chawech.

Ri qastzij utzalaj q'inomal

(Lc 12,33s)

¹⁹Mimulij iq'inomal waral chuwachulew, jawije' ne' kwa wi ri ixjut, e jawi' k'o wi ri q'ux, e jawije' ri e'elaq'omab' kkik'ot uloq ri uxe' e kkelaq'aj ri jastaq. ²⁰Are utz chimulij iq'inomal chikaj: jela' man k'o ta ri ixjut kwa'ik e ri q'ux, man ek'o ta e'elaq'omab' che kkik'ot uloq uxe', k'atek'uri', kkelaq'aj ri jastaq. ²¹Rumal che jawije' k'o wi ri aq'inomal, xoquje' chila' ri' k'o wi' ri awanima'.

Ri woq'ochaj are uchäj ri b'aqilal

(Lc 11,34s)

²²Ri ukantil ri ab'aqil, are ri awoq'och. We utz ri awoq'och, ronojel ri ab'aqil kanikowik. ²³K'atek'ut, we yawab' ri awoq'och, ronojel ri' ri ab'aqil k'o pa q'equ'mal. We q'equ'm ri chäj k'o awuk', ;sib'alaj jun q'equ'm ri' k'olik!

Ri Dyos e ri pwaq

(Lc 16,13)

²⁴Ma k'o ta jun kkowinik ke'upatanij ekeb' ajawib': on ti'tik ri' kuna' chrech jun e kuloq'oq'ej ri' ri jun chik, on kuyuqab'a' rib' ri' chrij ri jun e kretzelaj uwach ri' ri jun chik. Ri ix, man kixkowin taj kipatanij ri Dyos e ri Pwaq.

Ri sipan ib' pa uq'ab' ri Dyos

(Lc 12,22-31)

²⁵«Ri in, kinb'ij chiwech: Mimay ri iwa pa ri ik'aslemal, e xoquje' mimay ri iwatz'yaq rech ri ib'aqil. ;La man are ta nim ub'anik ri ik'aslemal chuwach ri iwa, e ri ib'aqil chuwach ri iwatz'yaq? ²⁶Chiwilampe' ri taq chikop rech ri uwokaj: man k'o ta ketikonajik, man k'o ta kejach'anik e man k'o ta kkik'ol pa taq k'uja, e ri Itat chikaj ke'utzuqu. ;La man are ta k'u nim ib'anik ri ix chkiwach ri e'are'? ²⁷;Jachin jun chiwech ri ix, we kraj, kkowinik kutiq chi na apanoq uwi' jun q'ij che ri uk'aslemal? ²⁸E che ri iwatz'yaq, ;jas rumal rech kixchoman chrech? Chiwilampe' jas kik'iyik ri saq kotz'ij ek'o cho ri ulew: man kekos taj e man keb'atz'an taj. ²⁹K'atek'ut, ri in, kinb'ij chiwech, che mine' ri Salomon, ruk' ronojel ri nimalaj taq uq'ij xk'oji'k, ma xukoj ta jun atz'yaq jeri' jas ri atz'yaq kech ri taq kotz'ij ri'. ³⁰We ri Dyos kuya ri atz'yaq ri' chrech ri q'ayes che k'o uchanim cho ri ulew, k'atek'uri' chwe'q k'o chi pa ri q'aq', ;la man are ta nim chi na ri utzalaj taq jastaq kub'an chiwech ri ix, ix winaq che xa jub'iq' ikojonik k'olik? ³¹Mamayow ik'u'x e mib'ij: ;Jas kqatij na ri uj, jas kqaqumuj na ri uj? ;Jas qatz'yaq kqakoj na ri uj? ³²Are wa' we jastaq ri' kemayow ruk' ri man junam ta qakojonik kuk'. Ri Itat chikaj reta'm chik che ri ix rajawaxik weri' chiwech. ³³Are nab'e chitzukuj ri Rajawib'al e ri usuk'il, e ronojel weri' xaq utz'aqat chi ukoq ri' kya chiwech. ³⁴Mamayow ik'u'x ruk' ri petinaq chwe'q: ri chwe'q kumay rib' ri'. Chjunal q'ij k'o ri' ri ra'lal».

Mib'an q'atoj tzij

(Lc 6,37-42)

⁷¹«Mib'an q'atojtzij arech ma kb'an ta q'atojtzij piwi' ri ix; ²rumal che, ruk' ri q'atojtzij kib'ano, kb'an q'atojtzij piwi' ri ix, e ruk' ri jun etab'al kixetanik ri ix, kixetaxik na. ³;Jasche ri at, are kawil ri k'im pa ri uwoq'och ri awachalal? ;E man kawil ta ri tem che k'o pa ri awoq'och ri at! ⁴On jas ub'ixik kab'ij chrech ri awachalal: "Chaya'a' kan b'e chwech ri in, arech kinwesaj ri k'im pa ri awoq'och", k'atek'uri', ;k'o ri tem pa ri awoq'och ri at! ⁵Keb' apalaj ri at, are nab'e chawesaj ri tem k'o pa ri awoq'och, k'atek'uri', chanim ri' katka'yik arech kawesaj ri k'im k'o pa ri uwoq'och ri awachalal».

Mib'an ri itzel chrech ri tyoxlaj taq jastaq

⁶«Miya' ri tyoxlaj taq jastaq chkech ri jetaq tz'i'. Mik'yaq ub'i ri kchupchatik taq ab'aj chkech ri aq, wene' kkixaq'alb'ej, k'atek'uri' chi chanim chik kkisutij kib' chiwij e kixkich'aqapij kan ri ix».

Ri uchuq'ab' ri ch'awem ruk' ri Dyos

(Lc 11,9-13)

⁷«Chitayij jun jasach, e kya'taj na chiwech; chixtzukunoq e k'o na ri kiriqo, chixk'ork'otoq e kjaq na ri uchi'ja chiwach. ⁸Rumal che jachin kutayij, kuk'am na; jachin ktzukunik, kuriq na; jachin kk'ork'otik, kjaq na ri uchi'ja chuwach. ⁹¿Jachin jun chiwech ri ix, che ri uk'ojol kuta jun kaxlanwa chrech, e kuya jun ab'aj chrech? ¹⁰¿On, we kuta jun kar chrech e kuya jun kumatz chrech? ¹¹We ri ix, che ix itzel taq winaq, iweta'm uya'ik utz taq jastaq chkech ri e'iwalk'uwa'l, are sib'alaj nim chi na k'uri' ri utz taq jastaq kuya ri Tatxel k'o chikaj, chkech ri ketow chrech».

Ri nimalaj Pixab'

(Lc 6,31)

¹²«Jeri' nak'ut, ronojel ri jastaq che kiwaj kkib'an ri winaq chiwech, xoquje' chib'ana' b'a' ri ix chkech ri e'are': are wa' ri tyoxlaj wuj e ri eq'axal utzij ri Dyos».

Ri keb' B'e

(Lc 13,24)

¹³«Are chixokoq pa ri latz' uchi'ja. Rumal che nimalaj uwach ri uchi'ja e jamalik ri b'e che kuk'a'm ub'i pa ri tzaqab'al ib', e sib'alaj ek'i keb'e pa we jun b'e ri'; ¹⁴k'atek'ut sib'alaj latz' uchi'ja e nitz'laj uwach ri b'e che kuk'a'm ub'i pa ri k'aslemal e man ek'i ta ri winaq keriqow we b'e ri'».

Ri man tzij taj eq'axal utzij ri Dyos

(Lc 6,43s)

¹⁵«Che'itz'i'laj ri e'esal taq kiwach ri eq'axal utzij ri Dyos che kepe iwuk' ri ix je' jas echij, k'atek'ut chkipam uloq e'itzel taq yo'k. ¹⁶Rumal ri kiwachinik ri e'are', ri ix kich'ob' na kiwach. ¿La kch'up puch uva chuwach ri k'ix? On ¿la kch'up puch wikox chuwach ri k'ix? ¹⁷Jeri' nak'ut, ri utz che' kuya utz taq uwach, k'atek'ut ri itzel che' kuya itzel taq uwach. ¹⁸Jun utz che' ma kkwowin taj kuya itzel taq uwach, tek'ut jun itzel che' ma kkwowin taj kuya utz taq uwach. ¹⁹Ronojel che' che man kuya ta utz taq uwach, kchoyik e kk'yaq ub'i pa ri q'aq'. ²⁰Xa jek'uri', rumal ri kiwachinik, ri ix kich'ob' kiwach ri' ri e'are'».

Ri eqastzij etijoxelab'

(Lc 6,46-49)

²¹«Man e'are' ta ri kkib'ij: 'Ajawxel, Ajawxel' ri ke'ok na pa ri rajawib'al ri kaj, e'are ke'okik ri kkib'an ri urayib'al ri Nutat chikaj. ²²Sib'alaj ek'i' ri' kkib'ij na chwech pa ri jun q'ij ri': 'Ajawxel, Ajawxel, ¿la man pa ri ab'i' taj ri at xqaq'axij ri utzij ri Dyos? ¿La man pa ri ab'i' taj xeqak'yaq ub'i ri e'itzel? ¿La man pa ri ab'i' taj xqab'an sib'alaj k'i' mayib'al taq jastaq?' ²³K'atek'uri', chi chanim ri' kinya ub'ixik chkiwach: "Man k'o ta jumul ri in xinweta'maj iwach; naj jix ub'i chwech ixb'anal taq itzel". ²⁴Jeri' nak'ut, ri jun che kuta we tzij kinb'ij in ri' e kuk'aslemaj pa ri uk'aslemal, jeri' nak'uri' jacha ri jun nim retamb'al achi,

che xuyak ri rachoch puwi' ri ab'aj. ²⁵Xpe ri jab', xb'irik ri nimalaj ja', xb'iririk ri nimalaj kyaqiq' e xuch'ikmij we jun ja ri', e man xtzaq taj: rumal rech che tz'aqom puwi' ab'aj. ²⁶K'atek'uri', jachin jun che kuta we tzij kinb'ij in ri' e man kuk'aslemaj ta pa ri uk'aslemal, jeri' jacha ri jun ch'u'j achi che xuyak ri rachoch cho ri sanyib'. ²⁷Xpe ri jab', xb'irik ri nimalaj ja', xb'iririk ri nimalaj kyaqiq', xuch'ikmij we jun ja ri' e xtzaq ub'ik. E xchachi' ri ja ri'».

Ri winaq kkilab'ajij ri Jesus

(Lc 7,1; Mc 1,22; Lc 4,32)

²⁸K'atek'uri', aretaq chi' ri Jesus kuk'is ub'ixik we tzij ri', ri winaq sib'alaj kkiya uq'ij ri uk'utunik: ²⁹rumal che ktijonik jeri' jacha jun achi che k'o reqle'n e man je taj ejacha ri ekitz'ib'anelab'.

Ri Jesus kukunaj ri achi che tajin kaq'iy ri utz'umal

(Mc 1,40-45; Lc 5,12-16)

⁸Aretaq chi' kxuli' uloq cho ri juyub', sib'alaj winaq kkiterne'b'ej b'i ri are'. ²K'atek'uri' kqib' ukoq ruk' ri are' jun achi che tajin kaq'iy ri utz'umal, kumej rib' chuwach, e kub'ij chrech: «Ajawxel, we kawaj at, katkowinik wa' kinach'ajch'ob'ej ri in». ³Ri are', kulik' ri uq'ab', kuchap ukoq ri are' e kub'ij chrech: «In kinwaj, chatch'ajch'ob'ej b'a'». K'atek'uri' chi xaq b'i' ch'ajch'oj xkanaj kan ri utz'umal. ⁴E ri Jesus kub'ij chrech: «Mk'o mab'ij wi weri', are jat, jak'utu' awib' chuwach ri chuchqajaw e chatzuj ri jun tab'al toq'ob' je' jas xtaqan kan ri Mo'ises, arech are jun utz k'utb'al chkiwach ri e'are'».

Ri Jesus kukunaj ri upataninel ri Senturi'on

(Lc 7,1-10; cfr. Jn 4,46-53)

⁵Aretaq chi' okem kub'an pa ri Kafarna'um kqib' ukoq ruk' ri are' jun k'amalb'e chkech ok'al xoltato che kub'ij chrech: «⁶Ajawxel, ri nupataninel kaminaq ub'aqil tutz'ulik choja, e sib'alaj q'oxom k'olik». ⁷Kub'ij ri are' chrech: «Kinb'e na che ukunaxik». ⁸Ri K'amalb'e kub'ij chrech: «Man taqal ta chwech arech katok pa ri wachoch, xaq ruk' jun tzij chab'ij, kutzir ri' ri nupataninel. ⁹In, che man k'o ta jun nim weqle'n; k'atek'uri', ke'intaq ri enutaqo'n. Kinb'ij chrech jun: Jat, e ri are' kb'ek, kinb'ij chrech jun chik: Chatpetoq e kpetik, e kinb'ij chrech ri nutaqa'n: Chab'ana' weri' e kub'ano». ¹⁰Aretaq chi' ri Jesus kuta we tzij ri', kmayowik chrech e kub'ij chkech ri winaq che kkiterne'b'ej ri are': «Qastzij, kinb'ij chiwech: Man nuriqom ta ri in pa ri Isra'el jun kojonik je' jas we jun kojonik ri'. ¹¹Je' neri'! Ri in kinb'ij chiwech, che sib'alaj ek'i kepe na uloq pa ri relb'al q'ij e pa ri uqajb'al q'ij, k'atek'uri', kkisoklej kib' ri' che wa'im ruk' ri Ab'raham, ri Isa'ak e ri Jakob' pa ri rajawib'al ri Kaj, ¹²ek'u ri eralk'uwa'l ri Ajawib'al, kek'yaq ub'i ri' pa ri q'equ'm: chila' ri' ri oq'ej e ri quch'uch'em wareyaj». ¹³K'atek'uri' kub'ij chrech ri K'amalb'e: «Jat! Chb'antajoq chawech je' jas ri akojonik!». K'atek'uri' pa ri jun kajb'al ri' utz chik ri ajpataninel.

Ri Jesus kukunaj ri chichu' uji' ri Lu'

(Mc 1,29-31; Lc 4,38s)

¹⁴Kok pa ri rachoch ri Simon, e kril ri chichu' uji' ri Simon che qajinaq pa ri ch'at rumal che k'o jun sib'alaj q'aq' chrij. ¹⁵Kuchap ukoq ri uq'ab' e kel ub'i ri q'aq' chrij, kwa'lajik e kok che upatanixik ri are'.

Ri Jesus ke'ukunaj sib'alaj winaq

(Mc 1,32-34; Lc 4,40s)

¹⁶Aretaq chi' kqaj ub'i uwach ri q'ij, kk'am uloq chrech ri are' sib'alaj ewinaq che ek'o e'itzel kuk'; xaq ruk' jun tzij ke'uk'yaq ub'i ri e'itzel, e ke'ukunaj konojel ri eyawab'ib', ¹⁷arech qastzij kb'antaj ri utzij ri Isa'i'as ri q'axal utzij ri Dyos:

Ri are' xuk'am ri tuqa'rlaj qab'aqil e xreqaj ri taq qayab'il.

Ri rajawaxik aretaq chi' jun winaq kraj kuterne'b'ej ri Jesus

(Lc 9,57-60)

¹⁸Aretaq chi' ri Jesus krilo che xaq k'la' wi sutim rij kumal ri winaq, ktaqanik arech keq'ax ch'aqap chik chrech ri cho. ¹⁹K'atek'uri', jun ajtz'ib' kqib' koq ruk' e kub'ij chrech: «Ajtij, in katinterne'b'ej xaq pa jawije' k'olib'al katb'e wi na ri at». ²⁰Ri Jesus kub'ij chrech: «Ri taq yak k'o ri k'olb'al kiwarb'al, ri chikop re uwokaj k'o ri taq kisok e k'u ri uk'ojol ri achi ma k'o ta jawi' kuq'oyb'a' wi ri ujolom».

²¹Jun chik chkech ri e'utijoxel kub'ij chrech: «Nab'e na chaya'a' b'e chwech arech kinmuqu' na kanoq ri nutat». ²²K'atek'ut, ri Jesus kub'ij chrech: «Chinaterne'b'ej k'atek'uri' chaya'a' b'e chkech ri ekaminaqib' kekimuq ri ekikaminaqib'».

Ri nim kyaqiq' pa ri polow xja'marisax uwach

(Mc 4,35-41; Lc 8,22-25)

²³Chanim kaq'an pa ri jun jukub' e kkiterne'b'ej ub'i ri e'utijoxelab'. ²⁴K'atek'uri' chi xaqte' chanim kub'alkatij rib' ri polow. Kok ri uq'et pa ri jukub'. K'atek'ut, warinaq ri are'. ²⁵Ri e'are' keqib' ukoq ruk' che uk'asuxik e kkib'ij chrech: «Chujakolo' Ajaw, tajin kujkamik!». ²⁶Kub'ij chkech: «¿Suche kixib'ij iwib', ix winaq che xa jub'iq' ikojonik?». Xaqb'i' kawa'lajik, kuyajyatej ri kyaqiq' e ri polow, e kqaj uwach ri kyaqiq' e ri polow. ²⁷E k'u ri e'achijab' ri' mayib'al kekanaj ruk' weri' e kkib'ij: «¿Jachin k'u wa' we are' ri' che xoquje' ri kyaqiq' e ri polow keniman chrech?»

Ri ekeb' winaq che echapom rumal ri K'axtok

(Mc 5,1-20; Lc 8,26-39)

²⁸Aretaq chi' kopan ch'aqap chik, pa ri kitinamit ri gadarenos, ke'el uloq chuchi' ri taq kijul ri kaminaqib' ekeb' winaq che echapom rumal ri itzel, kepe uloq che uk'ulaxik ri are'. Sib'alaj ek'ax taq ch'u'j ri e'are', che rumal neri' man k'o ta jun kkach'owik kq'ax pa we jun b'e ri'. ²⁹E chanim kkiraqaqej kichi': «¿Su kawaj chqech ri uj, at uk'ojol ri Dyos? ¿La xatpe waral ri' arech kawa'lisaj k'ax chqech aretaq chi' majo'q kopan ri q'ij?». ³⁰Ek'o apan chila' jumulaj jupuq taq aq che tajin kewa'kat apanoq. ³¹K'atek'uri' ri e'itzel kkita chrech ri Jesus: «We ri at kujak'yaq ub'i ri uj, chujataqa' ub'i pa we jupuq aq ri'». ³²«Jix», kcha ri are' chkech. Xas chanim ke'el uloq e ke'ok pa taq ri aq. K'atek'uri' konojel ri jupuq aq kk'yaq ub'i kib' cho ri juyub' pa ri ja', e chila' xekam wi. ³³Ri e'ajyuq'ab' kkixib'ij kib' e ke'animaj

ub'ik. Ke'kib'ij pa ri tinimit ronojel we jastaq ri', xoquje' ri jastaq xb'antaj kuk' ri winaq che echapom rumal ri itzel. ³⁴K'atek'uri' chi chanim konojel ri siwan tinimit ke'el uloq che uk'ulaxik ri Jesus e aretaq chi' kkilo, kkita toq'ob' chrech arech kel uloq pa ri kitinimit.

Ri Jesus kukunaj jun achi che che'rinq ub'aqil

(Mc 2,1-12; Lc 5,17-26)

⁹Kaq'an pa ri jun jukub', kq'ax ch'aqap, k'atek'uri' kpe pa ri utinimit. ²Xas chanim kk'am ub'i chrech jun che'rinq ub'aqil achi qajinaq cho jun ch'at. Ri Jesus kril ri kikojonik ri e'are', k'atek'uri' kub'ij chrech ri che'rinq ub'aqil achi: «Mub'an keb' ak'u'x walk'uwa'l, ksachitajik ri jetaq amak».

³K'atek'uri' chi chanim ejujun e'ajtz'ib'anelab' kkichomaj: «We jun ri' tajin kub'ij itzel taq tzij chrech ri Dyos». ⁴Ri Jesus reta'm ri kichomab'al, k'atek'uri' kub'ij: «¿Suche che itzel kixchoman pa ri iwanima'? ⁵¿Su ri man k'ax ta ub'ixik: ksachitaj ri amak, on chatwa'lijoq e chatb'inoq? ⁶Arech kiweta'maj che ri uk'ojol ri achi kkowin che usachik ri makaj chuwachulew, -kub'ij chrech ri che'rinq ub'aqil achi- chatwa'lijoq, chak'ama' b'i le ach'at e jat cho ri awachoch». ⁷Ri are' kwa'lajik e kb'e cho ri rachoch. ⁸Ri winaq, aretaq chi' kkil weri' kkixib'ij kib' e nim kkil wi ri Dyos rumal che uya'om we jun kowinem ri' chkech ri winaq.

Ri Jesus kusik'ij ri Mate'o

(Mc 2,13s)

⁹Aretaq chi' elem chik kub'an ri Jesus chila', kril jun achi, che t'uyul cho ri mexa che rech tojb'al taq alkab'al, ri are', Mate'o ri ub'i, k'atek'uri' kub'ij chrech: «¿Chinaterne'b'ej ub'i ri in!». Kwa'lij ub'i ri are' e kateri' ub'i chrij.

Ri Jesus kwa' kuk' ri e'ajmakib'

(Mc 2,15-17; Lc 5,29-32)

¹⁰Aretaq chi' ri are' k'o cho ri mexa pa ja ruk' ri Mate'o, sib'alaj ek'i e'ajtoq'inelab' e e'ajmakib' ke'opan cho ri mexa kuk' ri Jesus e ri e'utijoxelab'. ¹¹Aretaq chi' ri efarise'o kkil weri', kkib'ij chkech ri e'utijoxelab', «¿Suche kwa' ri iwajaw kuk' ri e'ajtoq'inelab' e ri e'ajmakib'?»). ¹²K'atek'ut, aretaq chi' kuta ri are', kub'ij: «Ri winaq che utz kiwach ek'olik, man rajawaxik ta ajkunanel chkech, are rajawaxik chkech ri eyawab'ib'. ¹³Jix e jiweta'maj ri ub'ixkil weri': Are kinwaj ri sachb'al mak, man are ta kinwaj ri tab'al toq'ob'.

Jeri' nak'ut man inpetinaq ta che kisik'ixik ri esuk' taq winaq, are inpetinaq chech kisik'ixik ri e'ajmakib'».

Ri k'otoj chi'aj puwi' ri mejawik

(Mc 2,18-22; Lc 5,33-39)

¹⁴Chi chanim ri e'utijoxelab' ri Xwan keqib' ukoq ruk' e kkib'ij chrech: «¿Suche che ri uj e ri efarise'o kujmewajik, k'atek'uri' ri e'atijoxelab' at man kemewaj taj?». ¹⁵Ri Jesus kub'ij chkech: «¿La kuya'o ke'oqik ri erachi'l ri ch'ab' ala aretaq chi' k'o ri are' kuk'? Kpe na k'u ri' ri nik'aj taq q'ij che ri ch'ab' ala ktoqix na ub'i chkixo'l, k'atek'ut qas arechi' k'uri' kemewajik.

¹⁶Man k'o ta jun winaq che kukoj jun ch'aqap k'ak' atz'yaq chrech jun q'e'l atz'yaq; rumal che ri ch'aqap k'ak' kujik' rib' ri' e kunimarisaj ri' ri teq'.

¹⁷Xoquje' man k'o ta jun winaq kuk'ol ri k'ak' amaja' pa q'e'l taq tz'um uk'olb'al. Rumal che ri q'e'l taq utz'um uk'olb'al kupoq'isaj rib' ri', ktixtaj ri' ri amaja' e ktzeltaj ri' ri taq tz'um uk'olb'al. Jeri' nak'ut, kk'ol ri k'ak' amaja' pa k'ak' taq tz'um uk'olb'al, e chi ekeb' ri', utz ri', man k'o ta jun kub'an k'ax».

**Ri Jesus kukunaj jun ixoq
e kuwa'lisaj ri umi'al ri Ja'iro**

(Mc 5,21-43; Lc 8,40-56)

¹⁸Aretaq chi' tajin kub'ij weri' chkech, jun winaq che nim ub'antajik pa ri q'atb'altzij kqib' ukoq ruk', kumej rib' chuwach ri Jesus e kub'ij: «Ri numi'al k'ateri' xkamik; jakojo' na k'ut ri aq'ab' puwi', k'atek'uri' kk'asi' na k'uri'». ¹⁹Kwa'lij ub'i ri Jesus e kuterne'b'ej ub'ik, xoquje' ri e'utijoxelab' kkiterne'b'ej ub'i ri are'.

²⁰K'atek'uri', jun ixoq che chi kab'lajuj junab' uloq tajin kutzaq ukik'el, chrij uloq kqib' ruk' ri are' e kuchap ukoq ri uchi' ri ratz'yaq. ²¹Rumal che kuchomaj pa rech wi: «Ruk' kinchaj ukoq ri ratz'yaq, kinutzir wa'». ²²Kusutij rib' ri Jesus che rilik ri are' e kub'ij chrech: «Mub'an keb' ak'u'x numi'al, are ri akojonik xatkolow ri at». K'atek'uri' chi xaqb'i kkoltaj ri ixoq.

²³Aretaq chi' kopan cho rachoch ri jun achi che nim ub'antajik pa q'atb'altzij, kerilo ri keb'anow ri su' e ri winaq che ek'axk'ob'inaq. Ri Jesus kub'ij: ²⁴«Chixel uloq, ri ali man kaminaq taj, ri are' xa warinaq». K'atek'uri', kkitze'j uwach ri are'. ²⁵Aretaq chi' ke'esataj ub'i ri winaq, kok b'i ri are', kuchap ukoq ri ali che ri uq'ab', k'atek'uri' ri are' kwa'lajik. ²⁶E kb'e utzijol pa ronojel ri tinimit we jun b'anoj xb'antajik ri'.

Ri Jesus ke'ukunaj keb' moyib'

²⁷Aretaq chi' kel ub'i ri Jesus chila', kkiterne'b'ej b'i ekeb' moyib' e kkiraqaqej kichi': «Chel ak'u'x ub'ik chqech ri uj, uk'ojol ri David». ²⁸Aretaq chi' ke'opan choja, ri emoyib' keqib' ukoq ruk', k'atek'uri', kub'ij ri Jesus chkech: «¿La kixkojonik che kinkowin chrech ub'anik weri'?»—«Kujkojonik, Ajawxel», kecha chrech. ²⁹Chanim kuchap ukoq ri kiwoq'och e kub'ij: «Chb'antajoq b'a' iwuk' ri ix, je' jas ri ikojonik». ³⁰K'atek'uri' kujaq rib' ri kiwoq'och. Chi chanim, ri Jesus, ke'uyajyatej ri e'are': «Chib'ana', che man k'o ta jun kreta'maj weri'!». ³¹K'atek'ut, ri e'are', aretaq chi' ke'el ub'ik kkiya' ub'ixik weri' pa ronojel ri tinimit.

**Ri Jesus kukunaj jun mem achi che
chapom rumal ri itzel**

(Mt 12,22-24; Lc 11,14s)

³²Aretaq chi' elem na kkib'an ri e'are', kk'am uloq chrech, jun mem achi che chapom rumal ri itzel. ³³Kuk'yaq uloq ri itzel, k'atek'uri' ri mem kumajij ch'awem. Ri winaq, kakimay uwach weri' e kkib'ij: «Man k'o ta jun rilom uwach pa ri Isra'el jun jas uwach jacha weri'!». ³⁴K'atek'ut ri efarise'o kkib'ij: «Rumal ri Kinimal ri e'itzel ke'uk'yaq ub'i ri e'itzel».

Ri Jesus kel uk'u'x chkech ri winaq

³⁵Ri Jesus kb'e pa ronojel ri alaj taq tinimit e pa ri nim taq tinimit. Ktijon pa taq ri K'olb'al ch'ab'al, kuya ub'ixik ri utzalaj k'ak' tzij rech ri ajawib'al e kukunaj ronojel taq yab'il e ronojel q'oxom.

(Mc 6,34)

³⁶Aretaq chi' krilo che kemululik ri winaq, kel uk'u'x chkech. Rumal che kemayowik e ekosinaq ejacha chij che man k'o ta kajyuq'. ³⁷Chanim kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «K'o sib'alaj q'anarinaq triko, k'atek'uri' man ek'i ta ri e'ajchakib' ek'olik; ³⁸chita b'a' toq'ob' chrech ri rajaw ri ulew arech ke'utaq ajchakib' pa ri rulew».

Ri nab'e kichak ri ekab'lajuj

(Mc 3,14-19; Lc 6,13-16)

¹⁰Ke'usik'ij ri ekab'lajuj, kuya ri kowinem chkech pakiwi' ri e'itzel taq uxlab'al, arech kekik'yaq ub'ik e kkikunaj ronojel yab'il e ronojel q'oxom.

²Ri kib'i' ri ekab'lajuj etaq'nelab' are weri': nab'e ri Simon, ri kb'ix Pedro (Lu') chrech, e ri rachalal Atrix; ri Santi'ago uk'ojol ri Seb'ede'o e ri rachalal Xwan; ³ri Ali'p e ri B'artolome; ri Max e ri Mate'y che ajtoq'inel; ri Santi'ago uk'ojol ri Alfe'o e ri Tade'o; ⁴ri Simon che Selotes e ri Judas Iskari'ote, ri are' che kujach na ri Jesus.

⁵Ri Jesus ke'utaq ub'i we ekab'lajuj ri' ruk' we taq tzij ri': «Mixb'e pa ri kib'e ri k'o jun wi chik kikojonik e mixok pa jun kitinamit ri E'ajsamari'a. ⁶Are chisuk'ub'a' ub'ik kuk' ri esachinaq taq chij ek'o pa ri rachoch ri Isra'el. ⁷Pa ri b'e, chiya'a' ub'ixik che sib'alaj naqaj chik k'o wi ri rajawib'al ri kaj. ⁸Che'ikunaj ri eyawab'ib', chiya'a' jun k'ak' k'aslemal chkech ri ekaminaq taq winaq, chich'ajch'ob'ej ri kitz'umal ri tajin kaq'iy ri kitz'umal, che'ik'yaqa' ub'i ri e'itzel. Ri ix, xa ikochim weri', xoquje' chiya'a' b'a' je' jas jun sipanik. ⁹Mik'am ub'i q'an ipwaq, saq ipwaq on ri alaj taq pwaq chutza'm ipas, xoq mik'am ub'i ikoxtar rech ri ib'e, ¹⁰xoq mik'am ub'i ijalb'al, ma keb' ta iwatz'yaq, ixajab', ich'imi'y: ri ajchak kuch'ak ri uwa».

¹¹«Aretaq chi' kixopan pa jun nim tinimit on pa jun alaj tinimit, chitzukuj jachin jun utz winaq, k'atek'uri' chixkanaj pa ri rachoch, chi k'ate' arechi' kixel chi ub'ik. ¹²Chiya'a' jun rutzil uwach aretaq chi' kixok pa ri ja».

¹³«We e'utz we jun ja k'olb'al ri', kopan ri nimalaj iwutzil pakiwi' ri e'are'; we man e'utz, ri nimalaj utzil k'o iwuk' ktzalej na ri' piwi'. ¹⁴E we man k'o ta jun kixk'ulanik, e ktow ri itzij, chixel ub'ik pa we jun ja k'olb'al ri' on pa we jun tinimit ri', k'atek'uri' chitota' kan ri poqlaj k'o chrij ri iwaqan. ¹⁵Qastzij kinb'ij chiwech: pa ri uq'ij ri q'atojtzij, xa jub'iq' ri' ri k'axk'olil chech ri Sodoma e ri Gomorra chuwach ri k'axk'olil chech ri jun tinimit ri'. ¹⁶Jeri' nak'ut, ri in kixintaq b'i ri ix, ix jacha chij chkixo'l ri eyo'k. Qas nim iweta'mab'al b'a' chk'oloq je' jas ri jetaq kumatx e qas chk'o'ji' b'a' ri utzil iwuk' je' jas ri taq palomax».

Ri Jesus kuya' ub'ixik ri k'ax chkech ri e'utijoxelab'

(Mc 13,9-13; Lc 21,12-19)

¹⁷«Qas chik'olo' iwib' chkiwach ri winaq. Rumal che kixkijach na ri ix chkech ri eb'anal q'atojtzij, k'atek'uri' kixkijich'ej na ri che asyar pa taq ri k'olb'al ch'ab'al. ¹⁸Kixkik'am na ub'i chkiwach ri eq'atb'altzij e chkiwach ri e'ajawinel rumal wech ri in, arech kiya' na ub'ixik ri tzij chkiwach ri e'are' e chkiwach ri k'o jun chik kikojonik. ¹⁹K'atek'ut, aretaq chi' kixk'am na ub'ik, mitzukuj jas tzij kib'ij, on jas ub'ixik kib'ij: kya'taj na ri utz tzij chiwech pa ri jun kajb'al ri'. ²⁰Rumal che, man ix ta ri' ri kixch'awik, are ri ruxlab'axel ri Itat ri' ri kch'aw na iwuk' ri ix. ²¹Ri jun achalaxik, kujach na ri rachalal pa ri kamikal, e ri tatxel kujach na ri ralk'uwa'l ri'; kech'o'jin na ri e'alk'uwa'l xelab' kuk' ri enan tat, k'atek'uri', ke'kikamisaj na ri'. ²²K'atek'uri' konojel ri' ri winaq kixketzelaj na ri', rumal ri nub'i' ri in, k'atek'ut jachin utz uch'ijik kub'ano pa ri uk'isb'alil, ri are' kkoltaj na».

²³«We kixoqitax pa jun nim tinimit, chixanimaj ub'i pa jun chik, e we xoquje' kixoqtax pa we jun chik ri', chixanimaj ub'i pa jun urox chik. Qastzij kinb'ij chiwech, che maja' ri' kib'inb'ej ronojel taq ri tinimit rech ri Isra'el arechi' kpe ri uk'ojol ri achi».

²⁴«Ri tijoxel, man are ta nim chuwach ri rajtij, e ri pataninel man are ta nim chuwach ri rajaw. ²⁵Kub'an ri' chrech ri tijoxel, we jeri' jas ri rajtij, e kub'an ri' chrech ri pataninel we jeri' jas ri rajaw. We b'im B'e'elzeb'ul chrech ri rajaw ja, chi nim chi na ub'ixik ri' chkech ri e'uwinaq ek'o pa ja».

Mixib'ij iwib' kixch'awik

(Lc 12,2-9)

²⁶«;Mixib'ij iwib' chkech ri e'are'! Man k'o ta jun jas uwach che ch'uqatal uwach kamik ri' che mat kq'alisax na, man k'o ta jun jas uwach kamik ri' che awatalik che man kch'ob'taj na. ²⁷Ri tzij che kinb'ij in chiwech pa ri q'equ'm chib'ij ix pa ri usaqil ri q'ij; k'atek'uri' ri tzij che kita koq pa taq ixikin, sib'alaj chiya'a' ub'ixik puwi' ri xotal uloq». ²⁸«Mixib'ij iwib' chkech ri kkikamisaj ri b'aqil, man kekowin ta k'ut kkikamisaj ri uxlab'al. Are chixib'ij iwib' chech ri Jun che kkowinik kusach ri uxlab'al e ri b'aqil pa ri K'yaqb'al Mes. ²⁹La man kek'ayix ta keb' alaj taq chikop re uwokaj rumal jun as? Je' b'a' ri', ma k'o ta jun chkech ktzaq uloq cho ri ulew we man reta'm ta ri Itat. ³⁰K'atek'uri', ri ix, xoq eta'matalik, jri rejab'alil ri iwi'! ³¹Mixib'ij b'a' iwib', ri ix are nim ib'antajik chkiwach ek'i alaj taq chikop re uwokaj».

³²«Jachin ri kub'ij ri utzil panuwi' ri in chkiwach ri winaq, xoquje' ri in kinb'ij na ri rutzilal ri are' chuwach ri Nutat chikaj. ³³K'atek'ut, jachin kub'ij panuwi' ri in chkiwach ri winaq che man kuch'ob' ta nuwach, xoquje' ri in kinb'ij na ri' chuwach ri Nutat chikaj che man kinch'ob' ta uwach».

Ri Jesus, jun k'ax chkixo'l ri winaq

(Lc 12,51-53)

³⁴«Michomaj che inpetinaq arech kinulkojo ri nimalaj utzil chuwach ri uwach ulew. Man inpetinaq taj arech kinulkojo ri nimalaj utzil, are inpetinaq arech kinulkojo ri ch'ich' rech ch'o'j. ³⁵Je' nak'ut, ri in inpetinaq arech kch'o'jin ri achi ruk' ri utat, ri ixoq ruk' ri unan e ri alib'axel ruk' ri ralib'. ³⁶E ri e'uk'ulel chjunal winaq, e'are nak'uri' ri erachal».

Ri ripb'al kech konojel winaq

(Lc 14,26s)

³⁷«Ri jun winaq che are sib'alaj kuloq'oq'ej ri unan on ri utat chnuwach ri in, ma utz ta wuk'. Ri jun winaq che are sib'alaj kuloq'oq'ej ri uk'ojol on ri umi'al chnuwach ri in, man utz ta wuk'. ³⁸Ri are' che man kruk'aj ta ri uripb'al e man kteri' ta chwij, ma utz ta wuk'. ³⁹Ri jun che kuriqa' na ri uk'aslemal, xas are kusach na ri', e ri jun che kutzaq na ri ukaslemal rumal wech in, xas are kuriqa' na ri'».

Keb' oxib' taq tzij chik

⁴⁰«Ri jun che kixuk'ulaj ri ix, in ri kinuk'ulaj. E ri jun che kinuk'ulaj ri in, are kuk'ulaj ri Jun che inutaqom uloq ri in.

⁴¹Ri jun che kuk'ulaj jun q'axel utzij ri Dyos rumal che q'axel utzij ri Dyos, kuk'am na ri' jun sipanik rech q'axel utzij ri Dyos, k'atek'uri' ri jun che kuk'ulaj jun suk'laj winaq rumal

che suk'laj winaq, kuk'am na ri' jun sipanik che rech suk'laj winaq. ⁴²Ri jun che kuya na juqub' joron chrech jun, chkech we ch'uti'n ri', rumal che tijoxel, qastzij kinb'ij chiwech che man ksach ta ri' ri utojb'alil chrech».

Ri Rajawib'al Kaj

11¹K'atek'uri', aretaq chi' ri Jesus xuk'is ub'ixik we tzij chkech ri ekab'lajuj utijoxelab', kb'e ub'i chila' arech kuya'a' ub'ixik ri tzij pa taq ri kitinimit.

Ri Xwan ajqasalja' e ri Jesus

(Lc 7,18-28)

²Ri Xwan, che pa ri che', utom raqanil tzij puwi' ri taq ub'anoj ri Kristo. Ke'utaq b'i ejujun chkech ri e'utijoxelab' arech kkib'ij chech ri are': ³«¿La at ri' ri kpetik, on kqeye'j na jun chik?» ⁴Ri Jesus kub'ij chkech: «Jix e jib'ij chrech ri Xwan ri kito e ri kiwilo: ⁵ri emoyib' k'o k'ak' kiwoq'och', keb'inik ri etakma'yib', ri tajin kaq'iy ri kitz'umal ch'ajch'oj kekanajik, kkita chik ri eso'rib', k'o jun k'ak' kik'aslemal ri ekaminaqib', je ri utzalaj k'ak' tzij kya ub'ixik chkech ri emeb'a'ib', ⁶e utz rech, ri jun che man ktzaq ta rumal wech ri in!».

⁷Aretaq chi' keb'e ub'i e'are', ri Jesus ktzijon puwi' ri Xwan chkech ri winaq: «Ri ix, ¿jachin xe'iwila' pa ri tz'inalik ulew? ¿La jun aj silob'inaq rumal ri kyaqiq'? ⁸Je' neri', ri ix, ¿jachin xe'iwila'? ¿La jun achi che ukojom utzalaj taq ratz'yaq? ¡Jayi! Ri enik'aj che kkikoj utzalaj taq atz'yaq ek'o ri' pa ri kachoch ri e'ajawinel. ⁹Je' b'a', ¿jachin xe'iwila'? ¿La xe'iwila' jun q'axel utzij ri Dyos? Kinb'ij chiwech che je' nak'ut, e ri jun ri' are nim chuwach jun q'axel utzij ri Dyos. ¹⁰Ri jun ri' are' ri' ri tz'ib'am chrij:

Nutaqom ub'i ri nutaqo'n
nab'e ub'i chawach
arech kusuk'umaj ri ab'e chawach.

¹¹Qastzij kinb'ij chiwech, che ma k'o ta jun chkixo'l ri ekal ri ixoqib' che are nim ri ub'antajik chuwach ri Xwan ri Qasalja'. K'atek'ut ri alaj ch'uti'n pa ri rajawib'al ri kaj are nim ub'antajik ri' chuwach ri are'.

¹²Chi pa taq ri uq'ij uloq ri Xwan ri k'ate' na pa taq we q'ij kamik ri', ri rajawib'al ri kaj, uk'axk'olim ri ch'o'j, e kkitoqij ri e'ajch'o'jab'.

¹³Konojel b'a' ri eq'axal utzij ri Dyos, xoquje' ri pixab', chi k'ate' na ruk' ri Xwan, xkiq'axej ri utzij ri Dyos. ¹⁴E we kiwaj kikoj ri nutzij, ri Xwan are ri Eli'as, ri are' che ktzalej na uloq. ¹⁵Ri jun che k'o uxikin, chutatab'ej b'a' weri!»

Ri Jesus kub'an q'atb'altzij pakiwi' ri winaq

(Lc 7,31-35)

¹⁶«¿Ruk' jachin kinjunamtisaj wi we jun mayilq'ijsaq ri'? Che'ujala ub'i ri e'ak'alab' che et'uyul pa k'ayib'al, kkiraqaqej kichi' chb'il kib' e kkib'ij:

¹⁷“¿Xqaq'ojomaj ri su' chiwech,
e man xixxojow taj!”
¿Xqab'ixoj jun b'isob'al b'ix chiwech,
e man xik'is ta ik'u'x!”.

¹⁸Rumal che petinaq ri Xwan, che ri man kwa taj e man kqumun taj, k'atek'uri' kb'ix chrech: “K'o ri itzel uxlab'al ruk'.” ¹⁹Petinaq ri uk'ojol ri achi, che kwa'ik e kqumunik, k'atek'uri' kb'ix chrech: “¿K'olik le' jun jiq' e jun q'ab'arelalaj winaq, kerachi'laj ri

e'ajtoq'inelab' e ri e'ajmakib' winaq'!». E xb'an ri suk'il chrech ri Eta'mab'al rumal ronojel ri jetaq uchak ub'anom».

**Ri itzel kech ri Korasin, ri B'etsa'ida
e ri Kafarna'um chuwach ri Tiro,
ri Sidon e ri Sodoma**

(Lc 10,13-15)

²⁰K'atek'uri' chi chanim ke'ukyaqsaqrisaj ri taq tinimit jawi' xiltaj wi sib'alaj k'i taq umayb'al k'atek'ut, man xkik'ex ta b'a' ri kik'u'x. ²¹«K'ax awech ri at, Korasin! K'ax awech ri at B'etsa'ida! Rumal che weta xb'an pa ri Tiro on pa ri Sidon, ri mayb'al taq jastaq che xb'an waral, ojer ta b'a' ri' xk'extaj ri kik'u'x chuxe' ri manta atz'yaq e chuxe' ri chaj. ²²Rumal k'uri' kinb'ij chiwech, che pa ri uq'ij ri q'atb'altzij, man k'o ta jun nimalaj k'ax ri' chrech ri Tiro e chrech ri Sidon jacha chiwech ri ix. ²³E k'u ri at Kafarna'um. ¿La sib'alaj katlot'ex na chi pa ri kaj? ¿Chi pa ri nimalaj siwan ri katqaj na wi! Rumal che weta xb'an pa ri Sodoma ri mayb'al taq jastaq che xb'an waral awuk' ri at, k'o na ri' ri uk'aslemal xas uchanim ri'! ²⁴Jeri' kinb'ij chiwech, che pa ri uq'ij ri q'atb'altzij xaq ko'lik ri' ri k'ax kuriq ri Sodoma chuwach ri k'ax kariq ri at».

**Ri utzalaj tzij kq'alajisax
chkiwach ri ech'uti'n**

(Lc 10,21s)

²⁵Pa taq ri uq'ijil ri', ri Jesus kub'ij: «Ri in katintewchi'j, nutat, rajaw kaj rajaw ulew, rumal che awam we jastaq ri' chkiwach ri k'o keta'mab'al e chkiwach ri kino'jinik, k'atek'uri' xaq'alisaj chkiwach ri ech'uti'n. ²⁶Je' nak'ut Nutat, je' k'uwa' ri kawaj. ²⁷Ronojel xya'taj chwech rumal ri Nutat. Man k'o ta jun kch'ob'ow uwach ri K'ojolxel, xuwi ri Tatxel. Man k'o ta jun kch'ob'ow uwach ri Tatxel, xuwi ri K'ojolxel, e jachin ri kraj ri K'ojolxel kuq'alisaj chuwach».

Ri Jesus utzalaj Ajtij

²⁸«Chisa'j wuk' ri in, iwonojel ri ix kosinaq e ri ix q'i'tajinaq, e ri in kinya na ri utz uxlanem chiwech. ²⁹Chiwek'aj ri nuyunt e qas chich'ob'o' wuk' ri in. Rumal che ri in kinwonej wib' e k'o rutzil ri wanima'. K'atek'uri' ki'riqa' na ri' ri ja'maril rech ri iwuxlab'al. ³⁰Je' nak'ut, ch'uch'uj ri nuyuku e man k'o ta ra'lal ri weqa'n».

Jun tikonb'al triko e jun q'ij Sab'ado

(Mc 2,23-28; Lc 6,1-5)

¹²¹Pa jun q'ij sab'ado, kq'atan pa jun tikonb'al triko. E k'u ri e'utijoxelab' kenumik, k'atek'uri' kkimako kkipoch'o e kkitijo ri triko. ²Aretaq chi', ri efarise'o kkil weri', kkib'ij chrech: «¿Ri e'atijoxelab' kkib'an jun jas uwach che man ya'tal taj kb'an pa ri sab'ado!». ³K'atek'ut ri Jesus kub'ij chkech: «¿La man isik'im taj, ri jastaq che xub'an ri David, aretaq chi' xnumik ri are' xoquje' ri erachi'l? ⁴¿Jas rokik xub'ano pa ri rachoch ri Dyos, e jas utijik ri jetaq kaxlanwa rech ri tab'al toq'ob', che man ya'tal taj kutij ri are' e ri erachi'l, che are xuwi yata'lik kkitijo ri echuchqajawib'? ⁵On, ¿la xoq man isik'im ta ri tyoxlaj wuj, che pa ri q'ij sab'ado, ri echuchqajawib' kkixalq'atij ri sab'ado pa ri Rachoch ri Dyos, e man k'o ta jun kimak. ⁶Je' neri', ri in kinb'ij chiwech, che waral ri' k'o k'olik che are nim chi na chuwach ri Rachoch ri Dyos. ⁷Weta ich'ob'om ri ix ri ub'ixkal ri tzij ri': "Ri in, are kinwaj ri

sachb'al mak, man are ta kinwaj ri tab'al toq'ob' chuwach." man kib'an ta q'atojtzij ri' pakiwi' ri man k'o ta jun kimak. ⁸Rumal che ri uk'ojol ri achi are rajaw ri sab'ado».

Ri Jesus kukunaj jun achi che kaminaq jun uq'ab'

(Mc 3,1-6; Lc 6,6-11)

⁹Kb'e ub'i chila' e kok pa jun K'olb'al kich'ab'al ri e'are'. ¹⁰K'atek'uri' k'o chila' jun achi che kaminaq jun uq'ab'. K'atek'uri' ri e'are' kkik'ot uchi': «¿La ya'talik kb'an kunanik pa ri q'ij sab'ado?», arech kuya'o kkib'an q'atojtzij puwi' ri are'.

¹¹K'atek'ut kub'ij chkech: «¿Jachin chiwech ri ix, che k'o xaq jun uchij, k'atek'uri', weta ktzaq ub'i pa jun jul pa q'ij sab'ado, ¿la man chanim taj kresaj? ¹²K'atek'uri', are sib'alaj nim ub'antajik jun winaq chuwach jun chij! Xa jek'uri' ya'talik kb'an ri utzil pa sab'ado».

¹³E kub'ij chech ri achi: «Charipib'a' le jun aq'ab'». Ri are' kuripo, k'atek'uri' kkunataj ri jun uq'ab', utz xkanajik jacha ri jun chik. ¹⁴Aretaq chi' ke'el ub'i ri efarise'o kech'aw chkiwach chrij ri are', arech are kkaj kkichup uwach ri are'.

Ri Jesus are upataninel ri Yahweh

¹⁵Aretaq chi' ri Jesus kreta'maj weri', kb'e ub'i naj chrech ri chila'. Sib'alaj ewinaq kkiterne'b'ej ub'i ri are', k'atek'uri' konojel ri e'are' ke'ukunaj. ¹⁶Ktaqan chkech che man k'o ta jun tzij kkib'ij puwi' weri', ¹⁷arech qastzij kb'antaj ri utzij ri Isa'i'as ri q'axal utzij ri Dyos:

¹⁸Are wa' we nupataninel che je'lik xinwilo ri in: ri loq' chnuwach, che b'enaq ri wanima' ruk'.

Kinya na ri wuxlab'al puwi' ri are', k'atek'uri' kuya na ub'ixik ri suk'il chkech ri jetaq amaq'.

¹⁹Man kch'o'jin ta ri', xoq man kuraqaqej ta uchi' ri', xoq man k'o ta jun ri' kuta na ri uch'ab'al pa taq ri k'ayib'al.

²⁰Man kuwaq'ij ta ri' ri paxinaq aj; xoq man kuchup ta ri' ri utza'm si' che xaq kb'auwik, chi k'ate' na kuk'am b'i ri suk'il pa ri ch'akanik.

²¹Pa ri ub'i' kkiya na wi ri keye'b'al ri jetaq amaq'.

Ri Jesus e ri B'e'elzeb'ul

(Mc 3,23-30; Lc 11,14s.27s)

²²Kk'am ub'i chrech ri are' jun winaq che chapom rumal ri itzel, ri are' moy e mem. K'atek'uri' kukunaj ri are', xa jeri', ri mem kch'aw chik e kka'y chik. ²³Konojel ri winaq kkimay uwach weri' e kkib'ij: «¿La man are ta k'u wa' ri uk'ojol ri David we are' ri'?). ²⁴K'atek'uri', aretaq chi' kkita weri' ri efarise'o, kkib'ij: «We are' ri', ke'uk'yaq ri e'itzel xuwi rumal ri B'e'elzeb'ul, ri kajawinel ri e'itzel».

²⁵Ri are', reta'm ri kichomanik e kub'ij chkech: «Ronojel rajawib'al che kch'o'jin ukoq che chb'il aq'an rib', kuk'is rib' ri'. K'atek'uri', man k'o ta jun tinimit, man k'o ta jun ja k'olib'al, che kch'o'jin koq che chb'il aq'an rib', che kkanaj na kanoq. ²⁶We ri Satanas kuk'yaq uloq ri Satanas, kch'o'jin chrech chb'il aq'an rib' ¿jas rajawib'al ri' kkanaj na? ²⁷E ri in, we rumal ri B'e'elzeb'ul ke'ink'yaq ri e'itzel, ¿jachin rumal kekik'yaq uloq ri e'itijoxelab'? Rumal k'uri', xoquje' ri e'are', e'are eq'atal tzij chiwech ri ix. ²⁸K'atek'ut, we rumal ri Ruxlab'al ri Dyos ke'ink'yaq in ri e'itzel, xa opaninaq chi ri rajawib'al ri Dyos iwuk' ri ix.

²⁹On xoquje', ¿la kkowin jun achi kok pa ri rachoch jun chik che k'o uchoq'ab'laj achi, k'atek'uri', kuk'am ub'i ri jastaq rech, we man are nab'e kuyut kan ri are'? Xa jek'uri', kuya'o chanim kuk'am ub'i ri jastaq rech pa ri rachoch ri achi.

³⁰Ri jun che man k'o ta wuk', nuk'ulel ri', e ri jun che man kumulij ta ri ujastaq wuk', kusach ri' ri ujastaq. ³¹K'atek'uri', kinb'ij chiwech, ronojel mak e itzel chrij ri Dyos, kkuytaj na chkech ri winaq, k'atek'ut ri itzel chrij ri Tyoxlaj Uxlab'axel man kkuytaj ta na. ³²E ri jun che kub'ij jun itzel tzij chrij ri Uk'ojol ri achi, kkuytaj na, k'atek'ut ri jun che kub'ij itzel tzij chrij ri Tyoxlaj Uxlab'axel, man kkuytaj ta na pa we uwachulew ri' e xoquje' pa ri jun chik uwachulew».

Ri jetaq tzij e ri anima'

(7,16-20; Lc 6,43-45)

³³«We k'o jun utz che', utz ri' ri uwach. We k'o jun che' man utz taj man utz ta ri' ri uwach. Ri che' eta'matal uwach rumal ri uwach. ³⁴¿Ix rija'al itzel kumatz! ¿Jas ub'ixik jun utz tzij kib'ano, che ri ix, ix itzel? Rumal rech, ri nojinaq ri anima' chrech, are ri' ri kub'ij ri chi'aj. ³⁵Ri utz winaq, ruk' ri utz jastaq rech kuk'am ub'i ri utz jastaq rech, e ri itzel winaq, ruk' ri itzel jastaq rech kuk'am ub'i ri itzel jastaq. ³⁶Jeri' kinb'ij chiwech: Pa ri uq'ij ri q'atb'altzij kb'an q'atojtzij puwi' ronojel itzel tzij che xkib'ij ri winaq. ³⁷Rumal rech, che ruk' ri atzij kb'an na utz q'atojtzij paw'i', e rumal ri atzij kb'an na itzel q'atojtzij paw'i'».

Ri k'amb'al no'j rech ri Jonas

(Mc 8,11s; Lc 11,29-32)

³⁸K'atek'uri' ejujun chkech ri e'ajtz'ib'anelab' e ri efarise'o kkib'ij chrech: «Ajtij, ri uj kqaj kab'an jun k'utb'al arech kqilo». ³⁹Kub'ij chkech: «Itzel ija'al, ajmakunel ija'al kuk' nik'aj e'ajaw chik! Kkaj jun k'utb'al, k'atek'uri' xuwi ri uk'utb'al ri q'axal utzij ri Dyos, ri Jonas kya na chkech. ⁴⁰Rumal rech che jacha xk'oji' kanoq ri Jonas oxib' q'ij e oxib' aq'ab' chupam ri jun chikop rech ri polow, xoquje' jeri', ri uk'ojol ri achi kk'oji' na oxib' q'ij e oxib' aq'ab' chuxe' ri ulew. ⁴¹Ri uwinaq ri Ninive kewa'laj na ri' pa ri q'atb'altzij kuk' we jun mayilq'ijisaq ri', k'atek'uri' kkib'an na q'atojtzij pakiwi'. Rumal rech che ri e'are' xkik'ex kik'u'x ruk' ri Jonas, e waral ri', k'o jun che are nim chi na ub'antajik chuwach ri Jonas. ⁴²Ri ixoq rajawinel ri umox relb'al q'ij kwa'lij na ri' pa ri q'atb'altzij kuk' we winaq rech we jun mayilq'ijisaq ri', k'atek'uri' kub'an na ri' q'atojtzij pakiwi'. Rumal rech che ri are' chi naj xpe wi che ri uwachulew che utayik ri reta'mab'al ri Salomon, k'atek'uri', waral ri', k'olik jun che nim chi na chuwach ri Salomon!»

Ri uchak ri Satanas

(Lc 11,24-26)

⁴³«Aretaq chi' ri itzel uxlab'al kel ub'i ruk' jun winaq, kb'e che b'inem pa taq k'ax chaqi'j taq uk'olib'al ulew e kutzukuj ri ja'maril, k'atek'ut man kuriq taj. ⁴⁴K'atek'uri' kub'ij: “Kintzaliq wa' pa ri wachoch, jawi' xinell uloq”. Arechi' kopanik ri rachoch, jamalik chik, mesom chik, e suk'ub'a'm chik kuluriga'. ⁴⁵Kb'ek, kuchapa' wuqub' nima'q taq itzel uxlab'al chi na chuwach ri are'; kokik e kjeqi' ruk' jun winaq, k'atek'uri', pa ri uk'isb'al, ri jun achi ri', are sib'alaj k'ax chi na kuriqo chuwach ri nab'e achi. Jewa' na k'uwa' kuriqo we jun itzelalaj mayilq'ijisaq ri'».

Ri e'achalaxik e ri unan ri Jesus

(Mc 3,31-35; Lc 8,19-21)

⁴⁶Tajin kch'aw na chkech ri winaq, aretaq chi' ri unan e ri erachalal ke'opan chila', k'atek'uri' kkaj kech'aw ruk' ri are'. ⁴⁸Chech ri jun winaq che jeri' kub'ij chrech, ri Jesus kub'ij: «¿Jachin ri nunan e jachin ri ewachalal?». ⁴⁹Kulik' ri uq'ab', ke'uk'utu ri e'utijoxelab', e kub'ij: «E'are wa' we enunan e we ewachalal ri'. ⁵⁰Rumal rech, che ri jun che kub'an ri rajawanik ri nutat chikaj, are ri' ri wachalal, ri wanab' e ri nunan».

Ri Jesus kub'ij jujun taq tzij

(Mc 4,1s; Lc 8,4)

13¹Pa we jun q'ij ri', ri Jesus kel ub'i pa ri ja ri', k'atek'uri', kt'uyi' chuchi' ri polow. ²Sib'alaj winaq kepe ruk' ri are'. Xa rumal k'uri' kaq'an cho jun jukub' e kt'uyi' uloq. Konojel ri winaq ek'o kan chuchi' ri polow. ³K'atek'uri' k'i taq tzij kub'ij chkech pa taq tzijob'elil.

Ri tzijob'elil rech ri ajtikonnel

(Mc 4,3-9; Lc 8,5-8)

Kub'ij: «Jumul, ri ajtikonnel xel ub'i che utikik ri utiko'n. ⁴Aretaq chi' xujapij ri ija', jujun xtzaq chuchi' ri b'e, k'atek'uri' xepe ri chikop re uwokaj e xkitij ub'ik. ⁵Jujun ija' chik xtzaq pa taq ab'aj jawichi' man k'o ta wi sib'alaj ulew, aninaq xk'iy uloq rumal che man k'o ta ulew. ⁶K'atek'ut aretaq chi' xpe ri q'ij xechaqijarik e rumal rech man k'o ta rab' xchaqi'jarik. ⁷Jujun chik xtzaq pa taq k'ix. Xoquje' xk'iyik ri taq k'ix, k'atek'uri' xkijiq'isaj ri taq ija'. ⁸Jujun chik xtzaq pa utz ulew, e xuya ri uwach, jun ok'al rumal jun, oxk'al rumal jun chik, juwinaqlajuj rumal jun chik. Chuta' b'a' we tzij ri' ri jachin k'o uxikin».

Jasche che ri Jesus kub'ij jujun taq tzijob'elil

(Mc 4,10-12.25; Lc 8,9s.18)

¹⁰Ri e'utijoxelab' keqeb' ukoq ruk', k'atek'uri' kkib'ij chrech: «¿Jasche pa taq jujun tzijob'elil kattzijon kuk'?». ¹¹Ri are' kub'ij chkech: «Chiwech ri ix ya'om pa ch'ob'ik ri retamb'al ri rajawib'al ri kaj. K'atek'ut, chkech we winaq ri' man ya'om taj. ¹²Rumal rech che ri jun che k'o ujastaq kya'taj na chrech, e sib'alaj kto'taj na ujastaq ri', k'atek'uri' ri jun che man k'o ta ujastaq, xoquje' ri k'o ruk' ktoqix na ub'i ri' chrech. ¹³Rumal k'u weri', ri in kintzijon kuk' pa taq tzijob'elil, rumal che keka'yik e man keka'y taj, kkito e man kkita taj e xoq ma kkich'ob' taj. ¹⁴Je', qastzij ne' che kuk' e'are' kb'antajik ri tzij xub'ij ri Isa'i'as:

Ri ix, kita na, k'atek'uri' man kich'ob' ta na ri'; ri ix, kiwil na, k'atek'uri' man kiwil ta na ri'.

¹⁵Rumal che sipojinaq ri kanima' we siwan tinimit ri', kitz'apim ri kixikin, e kiyub'a'm ri kiwoq'och, arech man keka'y ta ruk' ri kiwoq'och, arech man kkita ta ruk' ri kixikin, arech man kkich'ob' ta pa ri kuxlab'al, arech man ketzalej ta ruk' ri Dyos, arech man ke'inkunaj ta ri e'are'».

(Lc 10,23s)

¹⁶K'atek'uri', ri ix, utz rech ri iwoq'och rumal rech che keka'yik; utz rech ti ixikin, rumal rech che ketatb'enik. ¹⁷Qastzij kinb'ij chiwech, sib'alaj ek'i eq'axal utzij ri Dyos e ek'i esuk'laj taq winaq xkaj weta xkilo ri jastaq che kiwil ri ix e man xkil taj, xkaj weta xkito ri jastaq che kita ri ix e man xkita taj».

Jas kub'ij ri utzijob'elil ri ajtikonnel

(Mc 4,13-20; Lc 8,11-15)

¹⁸«Ri ix chitab'ej b'a' ri jun utzijob'elil ri ajtikonnel. ¹⁹Kk'ulmataj ruk' ri jun che kuta ri utzij ri Ajawib'al, k'atek'uri' man kuch'ob' ta ub'e'al. Kpe ri Itzel che uk'amik ub'i' ri jastaq che xtikitaj pa ri ranima', we are' ri' are ri' ri xtikitaj chuchi' ri b'e. ²⁰Ri xtiktaj pa taq ab'aj, are ri kuta ri tzij, k'atek'uri' chanim kuk'am ruk' ki'kotemal. ²¹K'atek'ut man k'o ta urab' pa rech wi ri are', jun winaq che man kok ta il, xa rech keb' oxib' q'ij. We kpe jun k'ax on kpe oqatanem rumal ri Tzij, chi chanim ktzaqik. ²²Ri xtzaq pa ri k'ix, are ri xuta ri tzij, k'atek'ut ri taq uchomab'al ri uwachulew e ri rayib'al chrech ri pwaq kujiq'isaj we tzij ri', e man kuya ta uwach. ²³E ri xtzaq pa utz ulew, are ri kuta ri tzij e kuch'ob' ub'e'al. We are' ri', kuya uwach, jun ok'al rumal jun, jun oxk'al rumal jun, jun chik juwinaq lajuj».

Ri utz ija' e ri itzel ija'

²⁴Kub'ij chkech jun tzijob'elil chik: «Ri Rajawib'al ri Kaj je' jas jun achi che xutik ri utzalaj ija' pa ri rulew. ²⁵K'atek'uri' aretaq chi' tajin kewar ri winaq, xpe ri uk'ulel, xutik ri itzel q'ayes chuxo'l ri triko, k'atek'uri' xb'ek. ²⁶Aretaq chi' xk'iy ri triko, e xuya ri uwach, xoquje' xk'iy uloq ri itzel q'ayes. ²⁷Ri e'upataninelab' ri ajaw xeb'ekib'ij chrech: "Ajaw, ¿la man xatik ta ne' utz ija' pa ri awulew? ¿Jawije' ne' xpe wi' ri itzel ija' che k'o chuxo'l?". ²⁸Ri are' kub'ij chkech: "Jun nuk'ulel ri' xub'an wa' weri'." Ri e'ajpataninelab' xkib'ij chrech: "¿La kawaj k'ut che keqamich'a'?" ²⁹"Jayi', kacha' ri are', wene' aretaq chi' tajin kimich' ri itzel ija' xoquje' kimich' ub'i ri triko. ³⁰Chiya'a' b'e chrech arech junam kk'iyik chi k'ate' na ri q'atoj. Aretaq chi' kopan ri uq'ij ri q'atoj, kinb'ij ri' chkech ri e'ajq'atoj: Are nab'e chiq'ata' ri itzel q'ayes e chib'ana' taq joytaj chrech e chiporoj. E ri triko chik'ama' ub'i pa ri nuk'uja'».

Ri nitz' alaj ija'

(Mc 4,30-32; Lc 13,18s)

³¹Kub'ij chkech jun tzijob'elil chik: «Ri Ra-jawib'al ri kaj je' jas jun nitz'alaj ija' che xutik jun achi pa ri ulew. ³²Qastzij ne' are nitz' chuwach ronojel ija', k'atek'ut aretaq chi' kk'iyik are nim chuwach ronojel tiko'n e kub'an jun che'. K'atek'uri' ri chikop rech uwokaj kepetik e kkib'an kisok cho taq ri uq'ab'».

Ri uk'u'x kaxlanwa

(Lc 13,20s)

³³Kub'ij chkech jun tzijob'elil chik: «Ri Rajawib'al ri Kaj, je' jas ri uk'u'x kaxlanwa che xukoj jun ixoq pa oxib' pajb'al rech k'aj, k'atek'uri' ronojel ksipoj uwach».

Jujun taq tzijob'elil chkech ri winaq

(Mc 4,33s)

³⁴Ri Jesus pa jujun taq tzijob'elil kub'ij ronojel weri' chkech ri winaq; ³⁵arech qastzij kb'antaj ri utzij ri q'axal utzij ri Dyos: Ri in, ruk' taq tzijob'elil kinjaq na ri nuchi', kinya na ub'ixik ri jastaq che awatalik chi aretaq chi' xtikitaj ri uwachulew.

Ri utz ija' e ri itzel ija', jun chik ucholaxik

³⁶K'atek'uri' ke'ujach kan ri winaq, e kb'e choja. Ri e'utijoxelab' keqib' ukoq ruk' ri are' e kkib'ij chrech: «Chab'ij chqech ri ub'ixkil ri jun tzijob'elil rech ri itzel q'ayes pa ri tikonb'al». ³⁷Ri are' kub'ij chkech: «Ri jun che kutik ri utz ija', are ri Uk'ojol ri Achi: ³⁸ri

tikonb'al are ri uwachulew; ri utz ija' e'are' ri eralk'uwa'l ri ajawib'al; ri itzel q'ayes e'are' ri eralk'uwa'l ri Itzel; ³⁹ri jun k'ulel che ktikowik are ri K'axtok'; ri q'atoj, are ri uk'isb'alil ri uwachulew; e ri e'ajq'atoj e'are' ri e'anjelib'. ⁴⁰Je' jas uk'amik ub'i ri itzel q'ayes e kaporoxik pa ri q'aq', xoquje' jeri' pa ri uk'isb'alil ri uwachulew. ⁴¹Ri Uk'ojol ri Achi ke'utaq na uloq ri e'anjelib', che uk'amik ub'ik ronojel ri itzel jastaq e konojel ri kkib'an ri itzel pa ri rajawib'al, ⁴²k'atek'uri', kek'yaq ub'i ri' pa ri nimalaj q'aq': chila' ri' ri oq'ej e ri quch'uch'em wareyaj. ⁴³K'atek'uri', ri esuk'laj taq winaq kechupchatik na ri' eje' jas q'ij pa ri Rajawib'al ri Kitat. Ri are' che k'o uxikin chuta' b'a'».

Ri nimalaj riqonik e ri utzalaj ab'aj

⁴⁴«Ri Rajawib'al ri Kaj je' jas jun nimalaj riqonik che awatalik pa jun ulew, k'atek'uri', kuriqa' jun achi. Arechi' kuriqo, krawaj chi kan jumul e rumal che sib'alaj kkik'otik, kb'e che uk'ayixik ronojel ri ujastaq, k'atek'uri', kuloq ri jun ulew ri'.

⁴⁵Ri Rajawib'al ri Kaj, xoquje', je' jas jun ajk'ay che kutzukuj ri utz e kchupchatikalaj taq ab'aj. ⁴⁶K'atek'uri', arechi' xuriq jun che sib'alaj paqalik, kb'e che uk'ayixik ronojel ri ujastaq e kuloq'o».

Ri k'at pa ri polow

⁴⁷«Ri Rajawib'al ri Kaj, xoquje' je' jas jun k'at che kk'yaq pa ri polow, k'atek'uri', kumol k'i taq uwach k'ar. ⁴⁸Aretaq chi' nojinaq chik, ri e'ajchapal taq k'ar kkesaj uloq chuchi' ri polow. Ket'uyi'k e kkimol pa jun chakach ri utz taq k'ar e kkik'yaq ub'i ri man e'utz taj. ⁴⁹Xoquje' jeri' kk'ulmatajik pa ri uk'isb'alil ri uwachulew: kepe na ri' ri e'anjel, e kkitas na ri' ri e'itzel taq winaq chkixo'l ri esuk' taq winaq, ⁵⁰arech kek'yaq ub'i ri e'are' pa ri nimalaj q'aq', chila' ri' ri oq'ej e ri quch'uch'em wareyaj».

Ri uk'isb'alil ri tzij

⁵¹«Ri ix, ¿la kich'ob' ub'e'al ronojel weri'?» «Je'», kqach'ob'o kecha chrech.

⁵²E ri are' kub'ij chkech: «Jeri' nak'ut, ronojel ajtz'ib'anel che utijoxel ri Rajawib'al ri Kaj, ri are' je' jas jun rajaw jun ja che kresaj uloq pa ri ukxe't ri ujastaq che uk'olom, ri k'ak' e ri q'el».

Ri Jesus kusolij ri Nasaret

(Mc 6,1-6; Lc 4,16-24)

⁵³K'atek'uri' aretaq chi' ri Jesus, kuk'is ub'ixik we taq tzijob'elil ri', kb'e ub'i chila'.⁵⁴Kpe uloq pa ri utinimit, ktijon chkech ri winaq pa ri Uk'olb'al ch'ab'al. Kkimayij uwach ri are' e kkib'ij: «Jawije' la' kpe wi chrech ri reta'mb'al ri' e le taq mayib'al le'? ⁵⁵¿La man are ta wa' le are' ri uk'ojol ri ajanel? ¿La man Mari'y ta ub'i' ri unan? e k'u ri erachalal, ¿la man are ta ri Santi'ago, ri Jose, ri Simon e ri Judas? ⁵⁶E ri alitomab' taq erachalal, ¿la man ek'o ta konojel ri e'are' chqaxo'l ri uj? ¿Jawije' kpe wi chrech ronojel we ri'?» ⁵⁷E ketzaq pa ri mak rumal ri are'. K'atek'ut, ri Jesus kub'ij chkech: «Xuwi pa ri utinimit e pa ri rachoch, ketzelax wi uwach jun q'axal utzij ri Dyos». ⁵⁸K'atek'uri', waral ri' man kub'an ta k'i mayb'al, rumal che ma k'o ta kikojb'al ri winaq.

Ri Herodes e ri Jesus

(Mc 6,14-16; Lc 9,7-9)

14¹Pa we taq q'ij ri', ri Herodes che tetrarka (ub'i' jun q'atb'altzij), kuta ri utz taq tzij kb'ix puwi' ri Jesus. ²Kub'ij chkech ri e'upataninelab': «Ri are', are ri Xwan ajqasalja': xk'astaj uloq chkixo'l ri ekaminaqib', rumal k'u wa' kchakun ruk' ri are' mayib'al taq choq'ab'».

Ri ukamikal ri Xwan ajqasalja'

(Mc 6,17-29)

³Xa rumal che chuxe' kan weri', ri Herodes xuchapo ri Xwan, xuyutu e xukoj pa ri che', rumal ri Herodi'as, che rixoqil ri Filipino ri rachalal ri are'. ⁴Rumal rech che ri Xwan xub'ij chrech: «Man ya'tal ta chawech che at k'o ruk' ri are'». ⁵K'atek'uri' kne'b'a' xraj xukamisaj ri are', xuxib'ij rib' chkech ri winaq, rumal rech che ri are' q'axel utzij ri Dyos chkiwach ri winaq. ⁶K'atek'uri' pa ri nimaq'ij ri uq'ij ri Herodes, ri ral ri Herodi'as xxojow panik'aj chkech ri winaq, e sib'alaj utz xril ri Herodes, ⁷xa jek'uri' ruk' jun nimalaj tzij xuq'alajisaj che kuya na chrech ri are' ri kuta na chrech. ⁸Rumal che xokisax uku'x rumal ri unan; ri are' xub'ij: «Chaya'a' b'a' chwech waral pa we jun plato ri', ri ujolom ri Xwan Ajqasalja'». ⁹Ri ajawinel, sib'alaj xb'isonik, k'atek'ut rumal ri nimalaj utzij e kumal ri winaq, xtaqanik arech kya chrech. ¹⁰Xtaqanik arech kket uloq ri ujolom ri Xwan pa ri che'. ¹¹Xk'am uloq ri ujolom pa jun k'olib'al, tek'uri', xjach chrech ri ali, e ri are' xuk'am ub'i chrech ri unan. ¹²Ri e'utijoxelab' ri Xwan xepetik, xkik'am ub'i ri ub'aqil e xkimuqu. K'atek'uri', xeb'ekib'ij weri' chrech ri Jesus.

Ri Job' kaxlawe e ri keb' kar

(Mc 6,31-44; Lc 9,10-17; Jn 6,1-13)

¹³Aretaq chi' ri Jesus reta'm chik weri', kel ub'i chila' pa jun jukub', kb'e naj pa jun tz'inalik k'olib'al, naj kb'e wi chkech ri winaq. Aretaq chi' ri winaq keta'maj weri', kkiterne'b'ej ub'i ri are', keb'e ub'i chkaqan pa taq ri tinimit. ¹⁴Aretaq chi' kqaj uloq pa ri jukub', keril sib'alaj winaq, k'atek'uri', ri uk'u'x kroq'ej kiwach e ke'ukunaj ri ekiyawab'ib'.

¹⁵Qajinaq chik ri q'ij, keqib' ukoq ruk' ri are' ri e'utijoxelab', kkib'ij chrech: «Tolonik we jun k'olib'al ri' e b'enaq chi ri q'ij. Che'ajacha' b'a' b'i le winaq arech keb'e pa taq ri tinimit che uloq'ik ri kiwa». ¹⁶E ri Jesus kub'ij chkech: «Man rajawaxik taj che keb'e ub'ik. Chiya'a' kiwa ix». ¹⁷K'atek'ut, kkib'ij chrech: «ri uj xuwi k'o job' kaxlanwa quk' e keb' kār». Kub'ij ri are' chkech: ¹⁸«Chik'ama' b'a' uloq chwech waral». ¹⁹Ktaqanik chkech ri winaq arech kkisoklej kib' cho ri q'ayes, k'atek'uri' kuk'am ukoq ri job' kaxlanwa e ri keb' kār, kka'y chikaj, kutewchi'j, kupiro, k'atek'uri' kuya chkech ri e'utijoxelab', e ri e'are' kkiya chkech ri winaq.

²⁰Konojel sib'alaj kewa'ik e sib'alaj kenojik. E ruk' ri uqax taq wa: kkimol kab'lajuj nojinaq taq chakach. ²¹E ri ewo'qinaq chik ejob' mil achijab' e man e'ejalam ta ri ixoqib' e ri ak'alab'.

Ri Jesus kb'in puwi' ri polow xoquje' ri Lu'

(Mc 6,45-52; Jn 6,16-21)

²²Chi chanim sib'alaj ktaqan chkech ri e'utijoxelab' arech ke'aq'an ub'i pa ri jukub' e kenab'e'aj ub'i ch'aqap chuwach ri are', e ri are' tajin ke'ujach ub'i ri winaq. ²³Aretaq chi' ejachatajinaq chi ub'i ri winaq, kpaqi' utukel puwi' ri juyub', naj chkech ri winaq, arech kch'aw ruk' ri Dyos. Aretaq chi' xok ri aq'ab', ri are' utukel k'o chila'. ²⁴Ri jukub' naj chik k'o wi chrech ri ulew je' jas keb' oxib' estadi'o. Ri uq'et ri polow, kuyekya' ri jukub', rumal rech che ri kyaqiq' kjumum uloq chkiwach. ²⁵Pa ri k'isb'al utz'aqatil ri aq'ab', kpe uloq kuk' ri are', kb'in uloq puwi' ri polow. ²⁶Ri etijoxelab', aretaq chi' tajin kkil ri are' che kb'in

puwi' ri polow, kkixib'ij kib' e kkib'ij: «Ri are' jun xib'anel», e ruk' xib'rikil kkiraqaqej kichi'. ²⁷K'atek'ut, chanim, ri Jesus ke'uch'ab'ej, kub'ij chkech: «Chikub'a' ik'u'x, in, mixib'ij iwib'». ²⁸K'atek'uri' ri Lu' kub'ij chrech: «Ajawxel, we at, chinataqa' b'a' ri in arech kinb'e chi awuk' puwi' ri ja'». ²⁹«Chatasa'j uloq», kcha ri Jesus chrech. Ri Lu' kqaj ub'i pa ri jukub', kb'in puwi' ri ja' e kb'e ruk' ri Jesus. ³⁰K'atek'uri', aretaq chi' kril ri ujumumik ri kyaqiq', kuxib'ij rib', e xoquje' tajin kjutjub' ub'ik, kuraqaqej uchi': «Ajawxel, chinakolo' ri in!». ³¹Chi chanim ri Jesus kulik' apan ri uq'ab' e kuchap ri are', k'atek'uri' kub'ij chrech: «Achi nitz' akobj'al, ¿Suche kub'an keb' ak'u'x?». ³²Ke'aq'an pa ri jukub' e kqaj uwach ri kyaqiq'. ³³E ri ek'o pa ri jukub' kkimej kib' chuwach ri are', k'atek'uri' kkib'ij: «Qastzij nak'ut che at, at uk'ojol ri Dyos!»

Ri Jesus ke'ukunaj ri winaq pa ri utinimit ri Genesaret

(Mc 6,53-56)

³⁴Kkik'is ri b'e, k'atek'uri' ke'opan pa rulew ri Genesaret. ³⁵Ri winaq e'ajwaral ri' aretaq chi' kkich'ob' uwach ri are', kkitaq ub'ixik ri tzij chkech konojel ri naj taq tinimit, e kkik'am uloq chrech konojel ri eyawab'ib'. ³⁶Kkita chrech arech kkichap ukoq, kne'b'a' xuwi ri uchi' ratz'yaq, e konojel ri kkichap ukoq, kekoltajik.

Ri jetaq tzij kech ri efarise'o

(Mc 7,1-13)

¹⁵Chi chanim ejujun efarise'o e ejujun ajtz'ib'anelab' che epetinaq uloq pa ri Jerusalem, keqeb' ukoq ruk' ri Jesus e kkib'ij chrech: ²«¿Jasche che ri e'atijoxelab' keq'ax puwi' ri kitzij ri e'ojer enim taq qanan qatat?, rumal che man kkich'aj ta ri kiq'ab' aretaq chi' kewa'ik». ³Ri are' kub'ij chkech: «Ri ix, ¿jasche kixq'ax puwi' ri upixab' ri Dyos rumal ri uk'olik ri itzij ri ix? ⁴Rumal rech che ri Dyos xub'ij: “Nim chawila' wi ri atat e ri anan, e ri jun che kub'ij itzel puwi' ri utat on puwi' ri unan, chk'ajisax uwach ruk' ri kamikal.” ⁵K'atek'ut ri ix kib'ij: “Ri jun winaq che kub'ij chrech ri utat on chrech ri unan: ‘Ri meb'il che loq' kinya in chawech, man kinya taj rumal rech che kinkoj chrech ri tab'al toq'ob'.’ ⁶Ri jun winaq ri', ma rajawaxik taj nim keril wi ri e'unan e'utat”. Xa jeri', ri ix xipaqchi'j ri Upixab' ri Dyos rumal ri itzij ri ix. ⁷¡Keb' ipalaj! qas utz ub'ixik xub'ij piwi' ri Isa'i'as q'axel utzij ri Dyos, aretaq chi' xub'ij:

⁸We winaq ri', nim kinkil wi ri in ruk' ri kichi', k'atek'ut, ri kanima' naj k'o wi chwech ri in.

⁹Ma k'o ta upatan ri q'ijlanik che kkib'an chnuwach: rumal che xuwi are kkik'ut ri kitzij ri winaq».

Ri ch'ajch'oj winaq e ri winaq che man ch'ajch'oj taj

(Mc 7,14-23)

¹⁰Ke'usik'ij ri winaq, k'atek'uri' kub'ij chkech: «Chita' b'a' chich'ob'o' b'a'! ¹¹Man are ta ri kok ub'i pa ri uchi' ri winaq ri kb'anow itzel chrech ri winaq; are ri kel uloq pa ri uchi' ri kb'anow itzel chech ri winaq».

¹²Keqib' ukoq ri tijoxelab' e kkib'ij chrech: «¿La aweta'm ri at, che ri efarise'o kkipaqchi'j we atzij ri'?» ¹³Kub'ij chkech: «Ronojel che', che man utikom ta ri nutat k'o chikaj, kb'oqitaj na xas chuxe' ri uk'amal uloq. ¹⁴¡Che'iy'a'a' kanoq ri e'are', ri e'are' emoyib'

che ek'amal b'e chkech emoyib'! ;K'atek'uri' we jun moy k'amal b'e chrech jun moy chik, ekeb' ri' keb'etzaq na pa jun jul!».

¹⁵Ri Lu' kub'ij chrech: «Chak'utu' chqawach ri ub'ixkil we tzijob'elil ri'». ¹⁶Ri are' kub'ij: «¿La xoquje' ri ix maja' k'o ri iweta'mb'al? ¹⁷¿La man kich'ob' taj che ronojel ri kok pa ri ichi' kq'ax pa ri iwixkol, k'atek'uri' kel uloq pa ri teq', ¹⁸k'atek'ut ri kel uloq pa ri ichi' petinaq uloq pa ri iwanima', e are wa' weri' ri kb'anow itzel chrech ri winaq? ¹⁹Rumal rech che chi pa ri anima' kel uloq ri itzel taq chomanik, ri kamisanik, ri makaj ruk' ixoq achi, ri itzel k'aslemal, ri elaq', ri itzel q'atb'altzij, ri yoq'anik puwi' ri winaq. ²⁰Are wa' weri' ri kb'anow itzel chrech ri winaq; xa jek'uri', che man ch'ajom ta ri q'ab'aj e kb'an ri wa'im, man kub'an ta itzel chrech ri winaq».

Ri Jesus kukunaj jun ral ri Ajkanane'a

(Mc 7,24-30)

²¹Aretaq chi' kel ub'i ri Jesus chila', naj kb'e ub'ik pa ri utinimit ri Tiro e ri Sidon. ²²Jun ixoq ajkanane'a che xel uloq pa we tinimit ri', kuraqaqej uchi' e kub'ij: «Chatoq'ob'isaj nuwach. Ajawxel, uk'ojol ri David: jun Itzel ub'anom k'ax chrech ri wal». ²³K'atek'uri', ri are' man k'o ta jun tzij kub'ij chrech. Ri e'utijoxelab' keqeb' ukoq ruk' e kkita chrech ri are': «Chaya'a' chech ri kuto, rumal rech che kuraqaqej uchi' ujroqatam uloq». ²⁴K'atek'ut ri are' kub'ij: «Ri in xuwi intaqom uloq chkech ri chij che esachinaq pa ri rachoch ri Isra'el». ²⁵K'atek'ut, ri ixoq kopan chi ruk' ri are' e kumej rib' chuwach ri are' e kub'ij: «¿Ajawxel, chab'ana' jun toq'ob' chwech!». ²⁶Ri are' kub'ij chrech: «Man kuya taj che kk'am ub'i ri kikaxlanwa ri e'alk'uwa'lxelab' arech kk'yaq ub'i chkech ri tz'i'». ²⁷«¿Je', Ajawxel! Kcha ri are', k'atek'ut, xoquje' ri alaj taq tz'i' kkitijo ri k'in jetaq uxrik' che ktzaq uloq chuxe' ri kimexa ri ekajaw!». ²⁸K'atek'uri' ri Jesus kub'ij chrech: «¿Je' nak'ut ixoq, nimalaj ri akojonik! Chpetoq b'a' awuk' ri jastaq che karayij!». K'atek'uri' chi chanim kkuntaj ri ral.

Ri Jesus sib'alaj ke'ukunaj winaq chuchi' ri polow

²⁹Ri Jesus kel ub'i chila', k'atek'uri' kpe chuchi' ri polow rech ri Galile'a. Kpaqi' puwi' ri juyub' e kt'uyi' chila'. ³⁰E sib'alaj winaq keqeb' ukoq ruk'. Ri e'are' kkik'am ub'i chrech ech'oko' taq winaq, emoyib', et'un kiq'ab', emem, e sib'alaj ek'i nik'aj chik e kekiya ukoq ri e'are' cho ri raqan, k'atek'uri', ke'ukunaj ri e'are'. ³¹Xa jek'uri' mayib'al kekanaj kan ri winaq aretaq chi' kekil ri emem che kech'aw chik, ri t'un kiq'ab' che e'utz chik, ri ech'oko' che keb'in chik, ri emoyib' che keka'y chik. K'atek'uri' nim kkil wi ri Udyos ri Isra'el.

Ri wuqub' kaxlanwa e ri keb' oxib' kär

(Mc 8,1-10)

³²K'atek'uri', ri Jesus ke'usik'ij ri e'utijoxelab' e kub'ij chkech: «Kintoq'ob'isaj kiwach we winaq, rumal rech che oxib' q'ij chik che ek'o ri e'are' wuk' e man k'o ta ri kiwa. Ri in man kinwaj taj che ruk' numik ke'injach ub'ik, wene' ketuqarma'yik pa ri b'e. ³³Ri e'utijoxelab' kkib'ij chrech: «Jawije' kqak'ama' wi kaxlanwa, pa we jun tz'inalik ulew ri', arech kkitij we sib'alaj winaq ri'». ³⁴Ri Jesus kub'ij chkech: «¿Joropa' kaxlanwa k'o iwuk' ix?». «Wuqub' kecha ri e'are' e keb' oxib' alaj taq kär». ³⁵K'atek'uri', ktaqan chkech ri winaq arech ket'uyi' puwi' ri ulew. ³⁶K'atek'uri' kuk'am ukoq ri wuqub' kaxlanwa e ri taq kär, kutewchi'j, kupiro e kuya chkech ri etijoxelab' arech kkiya ri e'are' chkech ri winaq. ³⁷Konojel kkitijo e kenojik, e ruk' ri taq ch'aqap che kto'tajik, kkimol wuqub' nojinaq taq chakach! ³⁸E kije'b

mil ri achijab' che xewa'ik, e man e'ejalam ta ri e'ixoqib' e ri e'ak'alab'. ³⁹K'atek'uri', aretaq chi' xejachataj ub'i ri winaq, ri Jesus kaq'an pa ri jukub' e kb'e ub'i pa ri rulew ri Magadan.

Ri efarise'o e ri esaduse'o kkita

chrech ri Jesus jun k'utb'al

(Mc 8,11-13; Lc 11,16.29; 12,54-56)

16¹Ri efarise'o e ri esaduse'o keqeb' ukoq, arech kkikoj pa k'ax, kkita chrech kuk'ut chkiwach jun uk'utb'al ri kaj.

²Ri are' kub'ij chkech: «Aretaq chi' kqaj ri q'ij, ri ix kib'ij: utz kub'an we taq q'ij ri' rumal rech k'o jun kyaqlaj q'aq' cho ri kaj; ³e aretaq chi' ksaqar uwach ulew, kib'ij chik: kamik kpe sib'alaj jab', rumal rech che k'o jun kyaqlaj q'equ'm cho ri kaj. ;Je' b'a' ri', ri ix kich'ob' b'a' kisik'ij uwach ri kaj, k'atek'uri' ma kixkowin ta che usik'ixik ri taq uk'utb'al we taq q'ij ri'! ⁴Itzel e makunelalaj ija'al kuk' ixoq achijab'! Kuta jun k'utb'al, e xuwi kya'taj na chrech ri jun uk'utb'al ri Jonas». Ke'uya kanoq, e kb'e ub'ik.

Ri uk'u'x kixaxlanwa ri efarise'o e ri esaduse'o

(Mc 8,14-21; Lc 12,1)

⁵Aretaq chi' xeq'ax ch'aqap uloq, ri etijoxelab' man xna'taj ta uk'amik uloq kixaxlanwa. ⁶Ri Jesus kub'ij chkech: «Chijaqa' iwoq'och e mijikib'a' ik'u'x chrij ri uk'u'x kixaxlanwa ri efarise'o e ri esaduse'o!». ⁷K'atek'uri' ri e'are' kkichomaj pa kanima': «Ri uj man k'o ta kaxlanwa quk'am uloq». ⁸Ri Jesus kuch'ob' weri' e kub'ij: «Ix winaq che xa jub'iq' ikojonik, ;jasche che tajin kichomaj che man k'o ta ri ikaxlanwa? ⁹La maja' kich'ob'o, la man kna'taj ta chiwech ri job' kaxlanwa e ri ejob' mil achijab', e joropa' chakach xinojisaj na ruk' ri ximol na? ¹⁰E xoquje' ri wuqub' kaxlanwa e ri ekijeb' mil, e joropa' chakach ximol na? ¹¹;Jas che, che man kich'ob' taj che man are ta ri kaxlanwa kinb'ij? Je' nak'ut, mijikib'a' ik'u'x chrij ri uk'u'x kixaxlanwa ri efarise'o e ri esaduse'o!». ¹²K'atek'uri', kkich'ob'o che man are ta xub'ij ri uk'u'x kaxlanwa, are xub'ij ri kitzij ri efarise'o e ri esaduse'o.

Ri ukojonik ri Lu'

(Mc 8,27-30; Lc 9,18-21)

¹³Ri Jesus kpe pa ri utinimit ri Sesare'a rech ri Filipino, k'atek'uri', kub'an jun k'otoj chi'aj chkech ri e'utijoxelab': «;Jachin ri uk'ojol ri achi, kkib'ij ri winaq?». ¹⁴Ri e'are' kkib'ij: «Nik'aj kkib'ij are ri Xwan Ajqasalja'; nik'aj chik kkib'ij are ri Eli'as; nik'aj chik are ri Jeremi'as, on jun ojer q'axal utzij ri Dyos». ¹⁵«K'atek'ut, ri ix, ;jas kib'ij, in jachin ri in?». ¹⁶Ri Simon Pedro kub'ij: «;At ri Kristo, ri uk'ojol ri k'aslik Dyos!». ¹⁷Ri Jesus kub'ij chrech: «Utz awech ri at Simon, at uk'ojol ri Jonas, rumal rech che man are ta ri b'aqilal e ri kik'el k'utuwinaq weri' chawach, ne'mr are ri nutat che k'o chikaj. ¹⁸Jeri' nak'ut, ri in kinb'ij chawech: At ri at Ab'aj, k'atek'uri', puwi' we jun ab'aj ri', ri in kinyak na ri Nukomon Tyox, e ri uchi' ri Hades man kch'akan ta chrech ri are'. ¹⁹Ri in kinya na chawech ri at, ri ulawib'al ri rajawib'al ri kaj: e ri jastaq che kayut chuwachulew, kyuttajik chikaj, e ri jastaq che kakir chuwachulew, kkirtajik chikaj». ²⁰E ktaqan chkech ri etijoxelab' arech man k'o ta kkib'ij wi che are ri are' ri Kristo.

Ri nab'e utzijoxik ri kuk'axk'olij na ri Jesus

(Mc 8,31-33; Lc 9,22)

²¹Chi we uchanim uloq ri', ri Jesus kumajij uk'utik chkech ri e'utijoxelab' che rajawaxik wi che ri are' qas kb'e na chi pa ri Jerusalem e sib'alaj kb'an na k'ax chrech kumal ri enima'q taq winaq, ri echuchqajawib' e ri e'ajtz'ib'anelab'. Kkamisaxik ri are' e pa ri urox q'ij kk'astajik uwach. ²²Ri Lu' kuk'am ub'i ri Jesus, k'atek'uri' kumajij uyajik ri are': «¡Ri Dyos man kuya ta weri' chawech! ¡Man kk'ulmaj ta wa' weri'!». ²³K'atek'ut ri are', kusutij rib' e kub'ij chrech ri Lu': «¡Jat, chatel ub'i chnuwach Satanas! ¡Kab'an k'ax chwech, rumal rech che ri achomanik man are ta wa' ri uchomanik ri Dyos, are kichomanik wa' ri winaq!»

¿Jachin kkowin kuterne'b'ej ri Jesus?

(Mc 8,34-9,1; Lc 9,23-27)

²⁴K'atek'uri', ri Jesus kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «We k'o jun kraj kteri' chwij ri in, muna'tisaj chb'il aq'an rib', chruk'aj ri uripb'al, k'atek'uri' chterenog chwij. ²⁵Rumal rech, ri jun winaq che kraj kuk'ol ri uk'aslemal kutzaq na ri', k'atek'ut, ri winaq che kutzaq na ri uk'aslemal wumal ri in kuriq na ri'. ²⁶¿Jas utzil chrech ri winaq che kuch'ak ronojel ri uwachulew, we kretzelaj aq'an rib' ri are'? ¿Jas kuya'o kuya' ri winaq che uk'exb'alil ri uk'aslemal? ²⁷Rumal rech che ri uk'ojol ri achi kpe na ri' pa ri uq'ij ri utat, kuk' ri e'anjel erech are', k'atek'uri', kuya na ri' ri utojb'alil chkech konojel je' jas ri kichak. ²⁸Qastzij kinb'ij chiwech: Ejujun chkech ri ek'o waral ri', man keta'maj ta na uwach ri kamikal aretaq chi' kkil na ri uk'ojol ri achi che petinaq uloq chi pa ri rajawib'al uloq».

Ri loq'alaj uk'ojol ri Dyos

(Mc 9,2-8; Lc 9,28-36)

¹⁷¹Chwaqib' q'ij chi aq'anoq, ri Jesus, ke'uk'am ub'i ruk' ri are', ri Lu', ri Santi'ago e ri rachalal Xwan. Ke'uk'am ub'i ri e'are' puwi' jun nim juyub'. ²K'atek'uri', ri are' kk'extaj chkiwach: ri uwachb'al kchuplinik je' jas ri q'ij e ri ratz'yaq kujal saq je' jas ri saqil. ³K'atek'uri' kkik'ut kib' ri Mo'ises e ri Eli'as chkiwach che kech'aw ruk' ri are'. ⁴Ri Lu' kch'awik, kub'ij chrech ri Jesus: «Ajawxel, utz che kujk'oji' waral. We kawaj, ri in kinb'an na waral oxib' ja, jun awech at, jun chik rech ri Mo'ises, jun chik rech ri Eli'as». ⁵Tajin na kub'ij we tzij ri', arechi' kpe jun saq sutz' che ke'uch'uqu chuxe' ri umu'j.

K'atek'uri' kel uloq chi pa ri sutz' uloq jun ch'ab'al che kub'ij: «Are wa' we loq'alaj nuk'ojol, ruk' ri are' k'o wi ronojel ri nutoq'ob', chitatb'ej ri utzij». ⁶Ruk' we tzij ri', ri etijoxelab' kkijupab'a ri kiwach cho ri ulew, sib'alaj kkixib'ij kib'. ⁷K'atek'ut, ri Jesus kpe kuk', ke'uchap ukoq e kub'ij chkech: «¡Chixwa'lijoq, mixib'ij iwib'!». ⁸K'atek'uri', aretaq chi' kkiyak ri kiwoq'och man k'o ta jun chik kkilo, xuwi utukel ri Jesus k'olik.

(Mc 9,9-13)

⁹Aretaq chi' ixuluninaq chi uloq cho ri juyub', ri Jesus kuya we jun taqanik chkech ri': «Mib'ij chrech jun winaq we jastaq che xiwilo ri', k'ate' na chi' ri uk'ojol ri achi k'astajinaq chi uwach chkixo'l ri ekaminaqib'». ¹⁰E ri e'utijoxelab' kkita chrech: «¿Jasche k'ut che ri e'ajtz'ib'anelab' are kkib'ij, che are nab'e kpe na ri Eli'as?». ¹¹Ri are' kub'ij: «Je', qastzij nak'ut, che nab'e kpe ri Eli'as che usuk'umaxik ronojel ri jastaq; ¹²e ri in kinb'ij chiwech che petinaq chik ri Eli'as, e man xketa'maj ta uwach e xkib'an chrech ri are' ronojel ri xkaj. Xoquje' jeri' nak'ut ri uk'ojol ri achi, kuq'axej na ri k'ax xas na kumal ri e'are'». ¹³K'atek'uri', ri e'utijoxelab' kkich'ob'o che are ri Xwan Ajqasalja' kutzijoj.

Ri jun Tatxel, che k'o jun uk'ojol k'o jun itzel kyaqiq' chrech

(Mc 9,14-29; Lc 9,37-42)

¹⁴Aretaq chi' ke'opan chi jumul kuk' ri winaq, jun achi kqeb' ukoq ruk', kxuki' chuwach e kub'ij chrech: ¹⁵«Ajawxel, chatoq'ob'isaj uwach ri nuk'ojol, k'o itzel kyaqiq' chrech ri are' e sib'alaj nimatajinaq, rumal che k'i taq mul ktzaq ub'i pa ri q'aq' e k'i taq mul chik pa ri ja'. ¹⁶Ri in nuk'amom b'i chkech ri e'atijoxelab', e man ekowininaq ta che ukunaxik». ¹⁷Ri Jesus kub'ij: «¡Ayum!, ri ix che ix jun mayilq'ijsaq che man kixkojon taj e che ix itzel taq winaq. ¿Chi k'a jumpa na kink'oji' iwuk'? ¿Chi k'a jumpa na kixinq'i' na? Chik'ama' uloq ri are' chwech waral». ¹⁸Ri Jesus k'ax ktaqan chrech ri Itzel, e kel ub'i ruk' ri ala, e chi utz kkanaj uloq ri ala ri'.

¹⁹K'atek'uri' ri etijoxelab', keqib' ukoq ruk' ri Jesus, naj apan chkech ri winaq, e kkib'ij chrech: «¿Jasche che ri uj man k'o ta ri kowinem quk' arech xqak'yaq ub'i ri are'?»». ²⁰Kub'ij chkech: «Rumal rech che xa jub'iq' ri ikojonik k'olik, kcha chkech. Ri in kinb'ij chiwech, weta k'o ikojob'al ix jacha jun nitz'alaj ija', ri ix kib'ij na k'u wa' chrech we juyub' ri': Jat b'i chirir' chi k'a jale', kb'e ri', e man k'o ta jun jasach ri' che ri mata k'o ri ikowinem chrech».

Ri kuk'axk'olij na ri Jesus; ukamul utzijoxik

(Mc 9,30-32; Lc 9,44s)

²²Ri e'are' kimulim kib' pa ri Galile'a. Ri Jesus kub'ij chkech: «Ri uk'ojol ri achi kjachitaj na pa ri kiqu'ab' ri winaq, ²³kkikamisaj na ri', e pa ri urox q'ij kk'astaj na uwach ri'». E ri e'are' sib'alaj keb'isonik.

Ri Jesus e ri alkab'al ktojik rech ri Nim Rachoch ri Dyos

²⁴Aretaq chi' ke'ok pa Kafarna'um, ri kkimol ri keb' drakmas keqib' ukoq ruk' ri Lu' e kkib'ij chrech: «Ri iwajtij, ¿la man kutoj ta ri keb' drakmas?». ²⁵Ri are' kub'ij: «Qastzij nak'ut». K'atek'uri' aretaq chi' kopan cho ja, are nab'e ri Jesus kub'ij chrech: «¿Jas kachomaj Simon? Ri erajawib'al ri uwachulew, ¿jachin taq chkech kkita wi ri alkab'al, on ri kuchuj; chkech ri kalk'uwa'l on chkech ri ekaxlan taq winaq?». ²⁶Aretaq chi' kub'ij ri are': «Chkech ri ekaxlan taq winaq», ri Jesus kub'ij chrech: «Xa jek'uri', ri e'alk'uwa'lxelab', man kkitoj ta ri', ²⁷k'atek'ut arech man kab'an ta k'ax chkech, jat pa ri polow, jak'yaqa' ri chapab'al kär, e chachapa' ri nab'e kär che kel uloq, chapoch'o' ri uchi': k'atek'uri' kariq ri' jun estater; chak'ama' uloq e chatojo' ruk' weri' ri alkab'al rajawaxik kintoj ri in e ri alkab'al rajawaxik katoj ri at».

¿Jachin ri Nimalaj Ub'anik?

(Mc 9,33-36; Lc 9,46s)

¹⁸¹Pa we jun kajb'al ri', keqeb' ukoq ri etijoxelab' ruk' ri Jesus k'atek'uri', kkib'ij chrech: «¿Jachin b'a' ri nimalaj ub'anik pa ri rajawib'al ri kaj?». ²Ri are' kusik'ij jun alaj ak'al e kuya' panik'aj chkech ³k'atek'uri' kub'ij: «Qastzij kinb'ij chiwech, we ri ix man kik'ex ta iwib' e we man kib'an iwib' ri ix, ix je' jas ri e'ak'alab', man kixok ta ri' pa ri rajawib'al ri kaj. ⁴Jachin ri kunitz'irisaj na rib' je' jas we alaj ak'al ri', are are' ri' ri nimalaj ub'anik pa ri rajawib'al ri kaj».

Ri b'anoj k'ax chrech ri uchomanik jun alaj ak'al

(Mc 9,37,43-47; Lc 9,48)

⁵«E Jachin kuk'ulaj jun alaj ak'al je' jas we are' ri' rumal ri nub'i' ri in, in ri kinuk'ulaj. ⁶K'atek'ut, ri jun winaq che kutzaq ri uchomanik jun alaj ak'al che kkojon chwech ri in, are utz ri' chrech, che kokisax che ri uqul jun chkech ri nimalaj taq ab'aj che kkisilob'isaj ri eb'urix, e kjut ub'i pa ri nim polow. ⁷K'ax rech ri uwachulew rumal ri jastaq che kutzaq ri uchomanik! Rajawaxik che kpe ri kutzaq ri chomanik, k'atek'ut k'ax rech ri jun winaq che are kb'anowik kkitzaq ri kichomab'al ri winaq!».

⁸«Jeri' nak'ut, we rumal ri aq'ab' katmakunik, chaketa' ub'ik e chak'yaqa' ub'i naj chawech: are utz ri' chawech che ku't aq'ab' on ku't awaqan katok pa ri k'aslemal chuwach che katk'yaq ub'i ruk' ri keb' aq'ab' e ruk' ri keb' awaqan pa ri junaliklaj q'aq'. ⁹E we rumal ri awoq'och katmakunik, chak'oto' ub'ik e chak'yaqa' ub'i naj chawech: are utz ri' chawech che attzoq' katok pa ri k'aslemal chuwach ri katk'yaq ub'i ruk' ri keb' awoq'och pa ri K'eqb'al Mes rech ri q'aq'».

¹⁰«Miwetzelay uwach jun chkech we taq enitz' ri': rumal rech che ri e'anjel che kech e'are' chikaj, ronojel q'ij kkil uwach ri Nutat chikaj».

Ri jun chij che ksachik

(Lc 15,3-7)

¹²«¿Jas kichomaj ri ix? We jun achi ek'o ok'al uchij, k'atek'uri' ksach jun chkech, ¿la man ke'uya ta kan ri' ri jumuch' b'elejlajuj cho ri juyub' arech kb'e che utzokuxik ri jun che sachinaq? ¹³E we kuriqa', qastzij kinb'ij chiwech che sib'alaj kki'kotik chi na ri' rumal ri are', chuwach ri ejumuch' b'elejlajuj che man esachinaq taj. ¹⁴Xa jek'uri', man urayib'al ta ri Itat chikaj, che ksachik, kneb'a' xaq jun chkixo'l we taq enitz' ri'».

We kmakun ri awachalal,

jat e jariqa' awib' ruk' ri are'

(Lc 17,3)

¹⁵«We kmakun ri awachalal, jat e jariqa' awib' ruk' ri are', k'atek'uri' chayaja' ri are' pa itukel wi xuwi ri at e ri are'. We kuta ri atzij kach'ak ri' ri awachalal. ¹⁶We ri are' man kuta ta ri atzij, chak'ama' ub'i awuk' ruk' jun chik on ekeb' chik arech ekeb' oxib' eq'ataltzij, kkib'an q'atojtzij puwi' jun jas uwach. ¹⁷We ri are', man kraj taj kuta ri kitzij, chab'ij b'a' weri' chkech ri komon. E we xoquje' man kuta taj ri kitzij ri komon, chab'ana' b'a', che ri are', jun chkixo'l ri ma junam ta qakojonik kuk' e jun chkech ri e'ajtoq'inelab' chawach».

¹⁸«Qastzij kinb'ij chiwech: Ronojel jas uwach che ri ix kiyutu chuwachulew, kayuttajik chikaj, e ronojel jas uwach che kikiro chuwachulew kkiritajik chikaj».

Ch'awem ruk' ri Dyos pa nimalaj Komon

¹⁹«Xoquje', qastzij kinb'ij chiwech, che we ekeb' chiwech ix cho ri uwachulew, kkijunamatisaj ri kich'ab'al, arech kkita chwech jun jas uwach, xaq apas ta ne', weri' kya'taj na ri' chkech rumal ri nutat che k'o chikaj. ²⁰Je' ne ri', aretaq chi' ek'o keb', ek'o oxib', junam kimulim kib' pa ri nub'i', ri in, in k'o ri' kuk' chila'».

¿Joropa' mul rajawaxik che kinsach umak ri wachalal?

(Lc 17,4)

²¹Chi chanim kqib' ukoq ri Lu' e kub'ij chrech: «Ajawxel, ¿joropa' mul rajawaxik che kinsach umak ri wachalal che kmakun chnuwach? ¿La wuqub' mul?». ²²Ri Jesus kub'ij chrech: «Man kinb'ij ta wuqub' mul chawech, are' k'ut kinb'ij oxk'al lajuj mul wuqub'».

Ri itzelalaj pataninel

²³«Rumal k'uri', xoquje' ri rajawib'al ri kaj je' jas jun ajawinel che xraj xrajilaj ri pwaq kuk' ri e'upataninelab'. ²⁴Aretaq chi' xumajij rejalexik, xk'am ub'i chrech jun ajpataninel che lajuj mil talentos ri uk'as. ²⁵Ri jun achi ri', man kkowin ta che utojik, rumal k'uri' ri ajaw xtaqanik, arech kk'ayix ri are', ri rixoqil, ri eralk'uwa'l e ronojel ri ujastaq, arech are kokisaxik tojb'al ri uk'as. ²⁶Chi chanim ri ajpataninel kuk'yaq rib' cho ri raqan e uqasam upalaj cho ri ulew, kub'ij chrech: "Chaya'a' keb' oxib' ik' chwech, k'atek'uri' ronojel kintoj na ri' chawech". ²⁷Ri ajaw kutoq'ob'isaj uwach ri jun ajpataninel ri', kutzaqapij kanoq e kuchup' kan ri uk'as. ²⁸Aretaq chi' xel ub'ik, ri jun ajpataninel ri' xuriq jun rachi'l che ok'al denari'os uk'as ruk'. Xuchapo e upitz'em che ri uqul kub'ij chrech: "Chaya'a' kan chwech ronojel ri ak'as". ²⁹Ri jun rachi'l kuk'yaq rib' cho ri raqan e sib'alaj kuk'omij chrech: "Chaya'a' keb' oxib' ik' chwech, k'atek'uri', kinya na ri' chawech". ³⁰K'atek'ut, ri are', man xraj taj, are xb'ek, e xukojo' kan ri jun chik pa ri che' chi k'ate' kutoj na ronojel ri uk'as. ³¹Aretaq chi' ri erachi'l kkil weri', sib'alaj keb'isonik, k'atek'uri', keb'ekib'ij chrech ri kajaw ronojel ri xk'ulumatajik. ³²Chi chanim ri ajaw xtaqan chrech usik'ixik e kub'ij chrech: "Itzel ajpataninel, ri in, ronojel ri ak'as xinchupu, rumal che ri at sib'alaj xata chwech; ³³¿la man rajawaxik ta k'ut, che xoquje' ri at xatoq'ob'isaj uwach ri awachi'l je' jas xintoq'ob'isaj awach ri at?". ³⁴K'atek'uri' pa ri royowal, ri ajaw xujach chkech ri e'ajmayur chi k'ate' kutoj na ronojel ri uk'as. ³⁵Jewa' jas weri' kub'an na chiwech ri ix, ri Nutat chikaj, we man ruk' ta ronojel iwanima' kisach chkijujunal ri kimak ri iwachalal».

¿La yata'lik che jun achi kuya kan ri rixoqil?

(Mc 10,1s)

¹⁹¹K'atek'uri', aretaq chi' ri Jesus kuk'is ri ucholajil we tzij ri', kel ub'i pa ri Galile'a e kb'e ub'ik pa ri utinimit ri Jude'a, ch'aqap chrech ri Jordan. ²Sib'alaj ewinaq kkiterne'b'ej ub'i ri are', e xe'ukunaj chila'. ³Ejupun farise'o keqib' ukoq ruk' e kkib'ij chrech arech kkikoj ri are' pa k'ax: «¿La yat'alik che jun achi kuya kan ri rixoqil, xaq apas rumal ne'?» . ⁴Kub'ij: «¿La man isik'im taj che ri Tikonel k'iysanel, chi pa ri utikb'al uloq ri uwachulew, xe'utik ri e'are' chi achi e chi ixoq, ⁵k'atek'uri' xub'ij: Je', ri achi kuya na kan ri unan e ri utat arech kuk'am rib' ruk' ri rixoqil e chi ekeb' kkitunab'a na kib' e xaq ejun b'aqilal chi ri?. ⁶Xa jek'uri', ri e'are' man ekeb' ta chi ri', xa ejun b'aqilal chi ri'. Xa je'k'uri', ri junam xutunab'a raqan uq'ab' ri Dyos, man ya'tal ta chrech ri achi kujach uwach». ⁷Kkib'ij chrech: «¿Jas k'u che, che ri Mo'ises xtaqanik, arech kya ri wuj jawi' tz'ib'atal wi ri jachoj ib' e kjach kanoq?». ⁸Kub'ij chkech: «Ri Mo'ises xuya b'e weri' chiwech, rumal rech che ri iwanima' je' jas jun ab'aj, k'atek'ut pa ri nab'e kanoq, man jeri' taj. ⁹Je', kinb'ij chiwech; ri jun achi che kuya kan ri rixoqil –man rumal taj che ri are' kech nim ch'uti'n– e kk'uli' ruk' jun ixoq chik, kub'an jun makaj ri' ruk' ixoq».

Ri jun winaq che kkowin chech uch'ob'ik, chuch'ob'o b'a'

¹⁰Ri e'utijoxelab' kkib'ij chrech: «We are wa' ri ub'antajik ri reqa'n ri achi ruk' ri rixoqil, man utz ta ri' kk'uli'k». ¹¹K'atek'ut, ri are' kub'ij chkech: «Man konojel ta ri winaq kkich'ob'

ub'e'al we tzij ri', xuwi ri enik'aj che ya'tal chkech kkich'ob'o. ¹²Rumal che ek'o emencho'r che ejeri' uloq tzi chu kisantil uloq, e ek'o emencho'r che xa ib'anom kumal ri achijab', xoquje ek'o nik'aj che xas e'are ri e'are' k'kib'an kib' emencho'r rumal ri Rajawib'al ri Kaj. Jachin kkowin che uch'ob'ik weri', chuch'ob'o' b'a'».

Ri Jesus e ri e'ak'alab'

(Mc 10,13-16; Lc 18,15-17)

¹³K'atek'ut, kek'am ub'i enik'aj ak'alab' chrech arech kuya ri uq'ab' pakiwi' ri e'are' e arech kch'aw ruk' ri Dyos pakiwi'. K'atek'uri', kekiyajyatej ri etijoxelab'. ¹⁴Chi xaqb'i' kub'ij ri Jesus chkech: «Chiya'a' b'e chkech we ak'alab' ri' che kepe wuk' e me'iq'ilo che kepe wuk', rumal rech che ejachin taq ejeri' jacha we ak'alab' ri', kech ri Rajawib'al ri Kaj». ¹⁵Chi chanim kuya ri uq'ab' pakiwi', k'atek'uri', kel ub'i chila' ri'.

Ri jun ala che sib'alaj umeb'il

(Mc 10,17-22; Lc 18,18-23)

¹⁶K'atek'uri' jun achi kqet ukoq ruk' e kub'ij chrech: «Ajtij, ¿su ri utz kinb'an na ri in arech kinriq na junalik k'aslemal?». ¹⁷Ri are' kub'ij chrech: «¿Su che kata chwech puwi' ri utz? Xa jun ri Utz. We kawaj katok pa ri k'aslemal chaterne'b'ej taq ri pixab'». ¹⁸Ri are' kub'ij: «¿Jachike taq k'ut ri pixab'»? Ri Jesus kub'ij: «Matkamsanik, matmakun ruk' ixoq achi, matelaq'anik, mab'an itzel q'atojtzij, ¹⁹nim che'awila' wi ri anan atat, e chaloq'oq'ej ri awajil atz'aq'at je' jas kaloq'oq'ej awib' ri at». ²⁰Ri ala kub'ij chrech: «Ronojel weri' nub'anom; su ri kraj na maja' kinb'ano?». ²¹Ri Jesus kub'ij chrech: «We kawaj che at tz'aaqatlay winaq, jat, ja'k'ayij ri ajastaq k'olik e chaya'a' chkech ri emeb'a'ib', k'atek'uri' kak'oji' jun nimalaj aq'inomal chikaj; k'atek'uri' chatpetoq e chinaterne'b'ej ri in». ²²Aretaq chi' ri ala kuta we tzij ri', kb'isonik kb'ek rumal rech che ri are' k'o sib'alaj umeb'il.

¿Jachin k'uri' kkoltaj na?

(Mc 10,23-27; Lc 18,24-27)

²³K'atek'uri' ri Jesus kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «Qastzij kinb'ij chiwech, sib'alaj k'ax arech jun q'inom winaq kok pa ri Rajawib'al ri Kaj. ²⁴Je' nak'ut, kinkamulij ub'ixik chiwech, are man k'ax ta rokem jun kameyo pa ri uteq' jun b'aq' chuwach ri jun q'inom winaq che kok pa ri Rajawib'al ri Dyos!». ²⁵Aretaq chi' ri etijoxelab' kkita weri', sib'alaj ksach chi na kik'u'x e kkib'ij: «We jeri', ¿jachin k'uri' kkoltaj na?». ²⁶Ri Jesus, sib'alaj ke'uka'yey e kub'ij chkech: «Chkiwach ri winaq man kowinem ta rij weri', k'atek'ut chuwach ri Dyos ronojel kowinem rij».

Ri junalikalaj k'aslemal

(Mc 10,28-31; Lc 18,28-30)

²⁷Chi xaqb'i' ri Lu' kub'ij chrech: «Kawil ya', ri uj ronojel ri qajastaq xqaya kanoq, e atqaterne'b'em ri at, ¿Su k'uri' ri kqechb'ej na?». ²⁸Ri Jesus kub'ij chkech: «Qastzij kinb'ij chiwech, ri ix xiniterne'b'ej: pa ri k'ak' uwachulew, aretaq chi' ri uk'ojol ri achi kat'uyi' na cho ri nimalaj utem pa ri Uq'ij, xoquje' ri ix kixt'uyi' na cho kab'lajuj nimalaj taq tem, tek'uri' kib'an na q'atojtzij ri' pakiwi' ri ekab'lajuj ujuq'at ri Isra'el.

²⁹E ri are' che uya'om kanoq ri rachoch, ri erachalal, ri e'unan e'utat, ri eralk'uwa'l, on rulew ne' rumal ri nub'i' ri in, kuk'am na ri' sib'alaj ujustaq e krechb'ej na ri junalikalaj k'aslemal».

³⁰«K'atek'ut, ek'i winaq che enab'e, e'are ek'isb'al kan ri', e ek'i winaq che ek'isb'al kanoq, e'are enab'e ri'».

Ri e'ajchakib' pa ri tikonb'al uva

20¹«Jeri' nak'ut, ri Rajawib'al ri Kaj kjunamataj ruk' jun ajaw che xel ub'ik che kitzukuxik e'ajchakib' aretaq chi' ksaqar uwachulew, arech kechakun pa ri rulew tikonb'al uva. ²Kub'ij chkech ri e'ajchakib' che kuya na jun denari'o chkech tojb'al ri kiq'ij e ke'utaq ub'i pa ri rulew. ³Kel chi b'i jumul pa ri urox kajb'al, keril enik'aj chik pa ri k'ayib'al che ma k'o ta kichak. ⁴Kub'ij chkech: "Xoquje' ri ix, jix pa ri wulew, k'atek'uri', utz itojik ri' kinb'ano". ⁵K'atek'ut, ri e'are' keb'ek. Kel chi ub'i jumul pa ri uwaq kajb'al e pa ri ub'elej kajb'al e xoquje' junam kub'ano. ⁶Xoquje' xel ub'ik pa ri ju'lajuj kajb'al e aretaq chi' ke'uriqa' enik'aj chik che ek'o chila', kub'ij chkech: "¿Suche rech, che ixtak'al jun q'ij waral e man kixchakun taj?". ⁷Kkib'ij chrech: "Rumal rech che man k'o ta jun uya'om jun qachak". Kub'ij chkech: "Xoquje' ri ix, jix pa ri wulew". ⁸Aretaq chi' kqaj ri q'ij, ri rajaw ri ulew kub'ij chrech ri umorto'm: "Che'asik'ij ri e'ajchak'ib', k'atek'uri', chatojo' ri kiq'ij chkech. Chamajij kuk' ri ek'isb'al taq ajchakib', ke'ak'isb'ej kanoq ri enab'e". ⁹Kepe k'ut ri e'ajchakib' rech ri uju'lajuj kajb'al e jun denari'o ri kitojb'al kkik'amo. ¹⁰Aretaq chi' kepe ri enab'e, kkichomaj che nim chi na ri kitojb'al kkik'am chkiwach ri enik'aj chik. K'atek'ut, xoquje' jun denari'o ri kitojb'al kkik'amo. ¹¹Aretaq chi' kkik'amo, kewixwatic chrech ri ajaw: ¹²"We ek'isb'al taq ajchakib' ri', xa jun kajb'al xechakunik, e ke'atojo je' jas ri kujatoj ri uj, e ri uj xqaq'i' ri uk'axk'olil e ri uq'aq'al we jun q'ij ri'?" ¹³Chi chanim kub'ij chrech we jun ajchak chxixo'l ri': "Wachi'l, man k'o ta jun itzel kinb'an chawech: ¿La man xujkanaj taj che jun denari'o ri atojb'al kinya chawech? ¹⁴Chachapa' ri atojb'al e jat ub'ik. Chnuwach ri in, kinwaj kinya chrech we jun k'isb'al ri' junam jas ri kinya chawech ri at: ¹⁵¿La man kuya taj kinb'an ruk' ri nupwaq jas ri kinwaj ri in kinb'ano? On ¿la itzel kinawilo rumal che ri in, in Utz winaq?". ¹⁶Jeri' nak'ut, ri ek'isb'al kanoq e'are enab'e ri', e ri enab'e, e'are ek'isb'al kan ri'».

Ri kuk'axk'olij na ri Jesus, urox ub'ixik chik

(Mc 10,32-34; Lc 18,31-33)

¹⁷Ib'enaq, tajin kepaqi' pa Jerusalem, ke'uk'am ub'i pa kitukel ri ekab'lajuj, k'atek'uri' kub'ij chkech pa ri b'e: ¹⁸«Chiwilampe', kamik ri' tajin kujpaqi' pa ri Jerusalem, e ri uk'ojol ri achi kjachitaj na ri' pa kiq'ab' ri enima'q taq chuchqajawib', e ri e'ajtz'ib'anelab'; kamikal ri q'atojtzij kkib'an na puwi' ri are', ¹⁹kjachitaj na pa kiq'ab' ri ma junam ta kikojb'al quk', arech ri e'are' kketzelaj na uwach, kkich'iy na, e kkikoj na cho ri ripb'al; k'atek'uri', chu'rox q'ij kk'astaj na uwach ri'».

Ri kinan ri e'uk'ojol ri Seb'ede'o

(Mc 10,35-40)

²⁰Tek'uri', chi chanim kqet ukoq ruk' ri are' ri kinan ri e'uk'ojol ri Seb'ede'o, achi'lam kumal ri eral, kumej rib' chuwach je' jas k'o jun kuta chrech. ²¹Ri are' kub'ij chrech: «¿Jas kawaj?» Ri are' kub'ij chrech: «Chattaqan b'a' arech we ekeb' wal ri', ket'uyi'k, jun pa ri awikyaq'ab' e jun pa ri amox, pa ri awajawib'al». ²²Ri Jesus kub'ij: «Ri ix man kich'ob' taj jas ri katajin kita'o. ¿La kixkowin chech uqumuxik ri qumub'al amaja' che kinqumuj na ri'».

ri in?»). Ri e'are' kkib'ij chrech: «¿Je' kujkowinik?». ²³Kub'ij chkech: «Kixqumum na ri' pa ri nuqumub'al amaja'; k'atek'ut, ri t'uyulem pa ri wikyaq'ab' on pa ri numox, man pa nuq'ab' ta ri in k'o wi ri uya'ik, weri' kya'taj na chkech ri ejachintaq usuk'umam apanoq ri nutat chkech».

Ri nab'e chkixo'l ri e'achalaxik

(Mc 10,41-4; Lc 22,24-27)

²⁴Ri elajuj chik, aretaq chi' kkita weri', kpe koyowal chkech ri ekeb' achalaxik. ²⁵K'atek'uri', ri Jesus ke'usik'ij ruk' e kub'ij chkech: «Ri ix, iweta'm che ri ek'amal taq b'e chkech taq ri amaq', kekitak'alb'ej jacha exuwi e'ajawib' chkech, e ri ekinimal kekipitz'ob'ej ruk' ri kikowinem.

²⁶Man kuya taj che jeri' chixo'l ri ix, k'atek'ut, jachin ri kraj are nim ub'antajik chixo'l ri ix, are okoq che ipatanijel. ²⁷E jachin ri kraj che are nab'e chixo'l ri ix, chuyutu' b'a' rib' che ipatanaxik. ²⁸Jeri' ri uk'ojol ri achi che man petinaq ta uloq arech kpatanaxik, ri are', are ke'ulpataninoq e are kuljacha' ri uk'aslemal arech kitojb'al ek'i winaq».

Ri ekeb' moyib' e'ajjeriko

(Mc 10,46-52; Lc 18,35-43)

²⁹Aretaq chi' kel ub'i pa ri Jeriko, sib'alaj winaq kkiterne'b'ej ub'i ri are'. ³⁰K'atek'uri', ekeb' moy che et'uyul chuchi' ri b'e, aretaq chi' kkito che ri Jesus katajin kq'axik, kkiraqaqej kichi': «Ajawxel, chatoq'ob'isaj qawach, uk'ojol ri David». ³¹Ri winaq ke'kiyajyatej arech kkitz'apij kichi', k'atek'uri', ri e'are' sib'alaj ko chi na kkiraqaqej kichi': «Ajawxel, chatoq'ob'isaj qawach, uk'ojol ri David!». ³²Ri Jesus ktak'i'k, ke'usik'ij e kub'ij chkech: «¿Jas ri kiwaj kinb'an chiwech?». Kkib'ij chrech: ³³«Ajawxel, ¡kqaj kujaq rib' ri qawoq'och!». ³⁴Ri Jesus kutoq'ob'isaj kiwach, kuchap ukoq ri kiwoq'och, tek'uri', chi xaqb'i' k'ak' chi ri kiwoq'och. E kkiterne'b'ej ub'i ri are'.

Ri Jesus pa ri B'etfage

(Mc 11,1-11; Lc 19,28-38; Jn 12,12-16)

²¹Aretaq chi' naqaj chik ek'o wi chrech ri Jerusalem, ke'opan pa B'etfage, chuxukut ri juyub' Olivo, ri Jesus ke'utaq ub'i ekeb' chkech ri e'utijoxelab'. ²Kub'ij chkech: «Jix pa le tinimit che k'o apanoq chiwach. E chi chanim, keriqua' na jun ati't b'urix che yuqulik e jun alaj b'urix chik che k'o naqaj chrech. Che'ikira' uloq e che'ik'ama' uloq chwech. ³E we k'o jun winaq k'o kub'ij chiwech, chib'ij b'a' chrech: «Are ri Ajawxel kajawataj chrech, e chi ukamik ke'utzalijisaj uloq waral»». ⁴Weri' kk'ulmatajik arech qastzij kb'antaj ri utzij ri q'axal utzij ri Dyos:

⁵Chib'ij chrech ri umi'al ri Si'on: Chi uchanim ri', ri awajawinel petinaq uloq awuk', kwononik e ukejb'em jun ati't b'urix, e jun alaj b'urix, che ral chikop rech eqa'n.

⁶Keb'e nak'ut ri etijoxelab', e kkib'ano je' jas xe'utaq ri Jesus chrech. ⁷Kakik'am uloq ri jun ati't b'urix e ri jun alaj b'urix. Kkikoj ri kiqu' chrij e ri Jesus kt'uyi' chrij. ⁸K'atek'uri', sib'alaj ek'i winaq kkilik' taq ri kiqu' pa ri b'e. E k'o nik'aj chik kkiq'ip apan uq'ab' taq che' che kkilik' pa ri b'e. ⁹E ri winaq che enab'ejinaq e ri eteren kanoq, kkiraqaqej kichi':

«¡Hosanna chrech ri uk'ojol ri David!

¡Tewchu'talik ri petinaq uloq

pa ri ub'i' ri Ajawxel!

¡Hosanna chila' pa ri nimalaj kaj!».

¹⁰Aretaq chi' kok ri are' pa ri Jerusalem, konojel ri siwan tinimit xewa'alaj uloq. Kkib'ij: «¿Jachin wa' we are' ri'?»¹¹ e k'u ri winaq kkib'ij: «Are wa' we are' ri' Jesus q'axal utzij ri Dyos, Ajnasaret rech Galile'a».

Ri Jesus e ri Nim Rachoch ri Dyos

(Mc 11,11.15-17; Lc 19,45; Jn 2,14-16)

¹²K'atek'uri' kok pa ri nim rachoch ri Dyos, e ke'eresaj uloq konojel ri kek'ayinik e ri keloq'omik chila': kuk'yaq ub'i ri kimexa ri ek'exal taq pwaq e ri kitem ri ek'ayil taq palomax. ¹³K'atek'uri' kub'ij chkech: «Tz'ib'atalik: Ri wachoch kb'ix na chrech, ja rech ch'awem ruk' ri Dyos. K'atek'ut, ri ix ib'anom jun kik'olib'al elaq'omab' chrech!»¹⁴Xoquje' pa ri nim rachoch ri Dyos, kepe ruk' ri are' enik'aj moyib', enik'aj takma'yib' e ke'ukunaj ri e'are'. ¹⁵Ri enima'q taq chuchqajawib' e ri etz'ib'anelab', aretaq chi' kkil ri jastaq che kub'ano, e aretaq chi' ke'kil ri ak'alab' che kkiraqaqej kichi' pa ri rachoch ri Dyos: «¿Hosanna chrech ri uk'ojol ri David!», ri e'are' kpe koyowal. ¹⁶K'atek'uri', kkib'ij chrech: «¿La kata'o ri tzij kkib'ij we winaq ri'?» –«Kinta'o, kcha ri Jesus; k'atek'uri' kub'ij chkech: ¿La man k'o ta jumul isik'im ri wuj ri'»

Pa ri kichi' ri ak'alab' e pa ri kichi' ri enuch', xasuk'umaj ri b'ixob'al nim aq'ij?»¹⁷Ke'uya kanoq, kel ub'i pa ri tinimit, k'atek'uri', kb'e ub'i pa ri B'etani'a, e chila' kuq'axaj wi ri aq'ab'.

Ri wikox e ri kojoniq

(Mc 11,12.14.20-24)

¹⁸Kqasar uwachulew, aretaq chi' ktzaliq uloq pa ri tinimit, knumik. ¹⁹Chuchi' ri b'e kril jun wikox, kqib' ukoq ruk', k'atek'ut, xuwi kuriqa' ri taq uxaq. K'atek'uri' kub'ij chrech: «Mijumul maya' b'a awach!». K'atek'uri' chi chanim kchaq'jirik ri wikox. ²⁰Aretaq chi' kkil weri' ri e'utijoxelab', mayib'al kekanajik e kkib'ij: «¿Jasche che chi xaqb'i xchaqijirik ri wikox?»²¹Ri Jesus kub'ij chkech: «Qastzij kinb'ij chiwech, we k'o ikojonik e man kub'an ta keb' ik'u'x, man xuwi taj kib'an weri' ruk' we wikox ri', xoquje', we kib'ij chrech we juyub' ri': «Chatel ub'ik chak'yaqa' ub'i awib' pa ri polow», jeri' na ri' kb'antajik. ²²K'atek'uri' ronojel ri kita ruk' ri ikojonik pa ri ich'awem ruk' ri Dyos, kik'am na ri' ri kito».

Ri ukowinem ri Jesus

(Mc 11,27-33; Lc 20,1-8)

²³Kopan pa ri Rachoch ri Dyos, e aretaq chi' tajin kuk'ut ri tzij, ri enima'q taq chuchqajawib' e ri eri'jab' taq winaq kepe chi ruk' ri are', k'atek'uri' kkib'ij chrech: «¿Jas ruk' kowinem kab'an at weri'? E ¿jachin ya'owinaq chawech we kowinem ri'?»²⁴Ri Jesus kub'ij: «Xoquje' ri in k'o jun jas uwach kinta chiwech; we kitzaliq uwach, xoquje' ri in kinb'ij na chiwech jas ruk' kowinem kinb'an weri'». ²⁵Ri qasna' xub'an ri Xwan, ¿jawi' petinaq wi? ¿La petinaq chikaj on petinaq kuk' ri winaq?»²⁶K'atek'uri', ri e'are' kkichomaj weri' chkib'il kib': We kqab'ij: «Petinaq chikaj», ri are' kub'ij la' chqech: «¿Jas k'u che, che ri ix man xixkojon ta chrech ri are'?»²⁶E we kqab'ij: «Petinaq kuk' ri winaq», kqaxib'ij qib' chkiwach ri winaq, rumal rech che konojel ri winaq ekojoninaq rech ri Xwan jun q'axal utzij ri Dyos . ²⁷Kkitzaliq uwach ri utzij ri Jesus; jeri' kkib'ij: «Ri uj man qeta'm taj». E ri Jesus kub'ij chkech: «Xoquje' ri in, man kinb'ij ta chiwech, jas ruk' kowinem kinb'an weri'».

Ri ekeb' k'ojolxel

²⁸«K'atek'uri' chib'ij b'a' chwech jas ri kichomaj puwi' weri'. Jun achi k'o keb' uk'ojol. Kub'ij chrech ri nab'e: "Nuk'ojol, jat kamik, jatechakunoq pa ri ulew". ²⁹E ri are' kub'ij chrech: "Ri in man kinwaj taj", k'atek'uri' kuchomaj chi na, kuk'ex uk'u'x e kb'e pa ri viña. ³⁰Xoquje' jeri' kub'ij chrech ri ukab'; e ri are' kub'ij: "Je' Ajawxel, kinb'ek", tek'uri' ma kb'e taj. ³¹¿Jachin chkech ri ekeb' xub'an ri rajawanik ri Tatxel?». –«Ri nab'e». Kecha chrech. Ri Jesus kub'ij chkech: «Qastzij kinb'ij chiwech, che ri e'ajtoq'inelab' e ri ixoqib' che ekech nim ch'uti'n, e'are' nab'e ke'opan na chiwach ri ix pa ri rajawib'al ri Dyos. ³²Rumal rech, che ri Xwan xpe uloq iwuk' che uya'ik ri jun b'e rech suk'il, k'atek'uri' man xixkojon ta chrech ri are'. K'atek'uri', ri e'ajtoq'inelab' e ri ixoqib' che ekech nim ch'uti'n xekojon chrech ri are', ek'u ri ix, kne'b'a' xiwil uwach, man kik'ex ta ne' ri ik'u'x chuwach chi kanoq we jastaq ri', arech kixkojon chrech ri are'».

Ri e'itzel e'ajpataninel pa ri viña

(Mc 12,1-12; Lc 20,9-19)

³³«Chitab'ej jun tzijob'elil chik. Jun achi k'o jun rulew e kusuk'umaj utikik ri uva chila'. Kukoj pa jun tapyá, kujam jun yitz'b'al uva e kuyak jun tz'uqtz'ik ja ilb'al k'olb'al. K'atek'uri' kuya pa qajik chkech nik'aj ajchakib' e kb'e ub'ik. ³⁴Aretaq chi' kpe ri uq'ijil uwach, ke'utaq ub'i nik'aj e'ajpataninel kuk' ri ajchakib', arech kkik'ama' ri taq uwach. ³⁵K'atek'ut, ri e'ajchakib' ke'kichap ri e'ajpataninelab', jun chkech kkich'iyó, jun chik kkikamisaj, jun urox chik kkik'yaq chab'aj. ³⁶Jumul chik, ke'utaq chi ub'i nik'aj e'upataninelab', are ek'i chkiwach ri enab'e. K'atek'ut junam kkib'an chkech je' jas ri xkib'an chkech ri enab'e. ³⁷Chuk'isb'al, kutaq ub'i ri uk'ojol chkech, e kuchomaj: "Nim wa' kkil wi we nuk'ojol". ³⁸K'atek'ut ri ajchakib' ri', aretaq chi' kkil ri uk'ojol, kkib'ij chkib'il kib': "Are wa' ri echb'anel. Jo', je'qakamisaj e chaqechb'ej kan ri rechb'al". ³⁹Kkichap ri are', kesaj uloq pa ri tikonb'al e kkikamisaj. ⁴⁰Aretaq chi' kpe na ri rajaw ri ulew, ¿Su kub'an na ri' chkech ri e'ajchakib' ri'?». ⁴¹Kkib'ij chrech: «Jun k'axlaj kikamisaxik ri' kub'an chkech ri e'itzel taq e'ajchakib' ri', e kuya na ri' pa qajik ri jun ulew chkech enik'aj ajchakib' chik, che kkitoj ri' ri uwach chrech, chi aretaq chi' uq'ijil».

⁴²E ri Jesus kub'ij chkech: «¿La man isik'im ta jumul ri tzij tz'ib'atalik:

Ri ab'aj che xkik'yaq
ub'i ri etz'aqal taq ja,
are okinaq che rajawal ja;
are ri Ajawxel xb'anow weri'
e sib'alaj je'liklaj mayib'al
chuwach taq ri qawoq'och?».

⁴³«Rumal k'u wa' kinb'ij chiwech: Ktoqix na wa' ri rajawib'al ri Dyos chiwech ri ix arech kya na chkech jun siwan tinimit chik che kkib'an na arech sib'alaj kwachin na ri uwach». ⁴⁵Ri enim taq chuchqajaw e ri farise'ó, aretaq chi' kkita we taq utzijob'elil ri', kkich'ob'ó che e'are ri e'are' tajin ku'b'ij: ⁴⁶Kkaj kkichapo, k'atek'ut kkixib'ij kib' chkech ri winaq, rumal che kkich'ob'ó che ri are' jun q'axal utzij ri Dyos.

Ri jun tzijob'elil puwi' ri uk'ulanem jun k'ojolxel

(Lc 14,16-24)

²²¹Kch'aw chi jumul ri Jesus, ktzijon kuk' pa taq tzijob'elil, kub'ij: ²«Ri Rajawib'al ri Kaj, kjunamtaj ruk' jun ajawinel che kunimaq'ijrisaj ri nimalaj ula'nik rech ri uk'ulanem ri

uk'ojol. ³Ke'utaq b'i ri e'upataninelab' arech keb'ekisik'ij ri e'ula' chrech ri k'ulanem. K'atek'ut ri e'are' man kkaj taj kepetik. ⁴Jumul chik ke'utaq chi ub'i nik'aj e'upataninelab', e kuchilb'ej ub'i weri' chkech: "Chib'ij chkech ri e'are' che ke'insik'ij: Chiwilampe', suk'umatal chik ri wula'nik, xech'oltajik ri e'alaj taq nuwakax e ri echoma'q taq nuchikop, ronojel utzirinaq chik, chisa'j pa ri k'ulanem". ⁵K'atek'ut, ri e'are' man k'o ta kkaj chrech weri'; jun kb'e pa ri rulew, ri jun chik kb'e pa ri uk'ay; ⁶ri enik'aj chik, kekichap ri e'ajpataninelab', kekib'an k'ax chkech, k'atek'uri' kekikamisaj. ⁷Sib'alaj kk'anarik ri ajawinel, ke'utaq ub'i ri e'uwinaq rech ch'o'j. Kekikamisaj ri ekamisanel taq winaq ri' e kuti'q q'aq' pa ri kitinimit. ⁸K'atek'uri', kub'ij chkech ri e'upataninelab': "Suk'umatalik le ula'nik, k'atek'ut man taqal ta chkij ri e'ula' xesik'ixik. ⁹Jix b'a' pa taq ri kuriq wi rib' ri taq b'e, k'atek'uri', konojel ri winaq che ke'irigo che'isik'ij uloq pa we k'ulanem ri'." ¹⁰Ri e'ajpataninelab' keb'e pa taq ri b'e, ke'kimulij e ke'kik'am uloq konojel ri winaq che kekiriq uloq, che'itzel e che'utz winaq. Ri nim ja rech k'ulanem knojik chkech ri winaq che xesik'ixik».

¹¹«Kpe ri ajawinel e kok ub'ik arech keril ri e'ula' xesik'ix, k'atek'uri' kril jun che ukojom ratz'yaq che man rech ta k'ulanem. ¹²Kub'ij chrech: "Wachi'l, ¿jasche katpe waral e man akojom ta uloq awa- tz'yaq rech k'ulanem?". Ri are' man kch'aw taj. ¹³K'atek'uri', chi chanim, ri ajawinel kub'ij chkech ri e'upataninelab': Chiyutu' ri raqan e ri uq'ab' e chik'yaqa' ub'i pa ri q'equ'm: chila' ri' kub'an wi ri oq'ej e ri quch'uch'em wareyaj". ¹⁴Rumal rech che sib'alaj ek'i kesik'ixik, k'atek'ut, man ek'i taj ri kecha'ik».

¿La ya'talik katoj ri alkab'al chrech ri Sesar?

(Mc 12,13-17; Lc 20,20-26)

¹⁵K'atek'uri' ri efarise'o keb'ek e kkimulij kib' chrech uchomaxik jas kkib'an chrech uk'amixik jun utzij ri are'. ¹⁶Kekitaq ub'i ri ekitijoxelab' e ejujun e'ajerodi'ano ruk', arech keb'ekib'ij chrech: «Ajtij, ri uj qeta'm che ri at, at jun winaq saqlaj atzij e ruk' saqlaj tzij kak'ut ri ub'e ri Dyos. Man kaxib'ij ta awib' rumal jun winaq, rumal che man kawil ta ri ub'anik, ri ukowinem ri jun winaq. ¹⁷Chab'ij b'a' ¿jas ri achomab'al?: ¿la ya'talik ktoj ri alkab'al chrech ri Sesar on man ya'tal taj?». ¹⁸K'atek'ut, ri Jesus reta'm ri ketzalal, kub'ij chkech: «¡Keb' ipalaj! ¿Su che kiwaj kinik'amij? ¹⁹Chik'utu' b'a' chnuwach ri pwaq rech ri alkab'al». Ri e'are' kkik'ut jun denari'o chuwach. ²⁰E kub'ij chkech: «¿Jachin uwachb'al weri' e jachin ajchaq'e' ri tz'ib'atalik?». Kkib'ij chrech: ²¹«Rech ri Sesar». K'atek'uri', kub'ij chkech: «Ri rech ri Sesar chitzalij chrech ri Sesar e chitzalij chrech ri Dyos ri rech ri Dyos». ²²Aretaq chi' kkita weri', kemayowik, kkiya' kanoq e keb'ek.

Ri kik'astajib'al ri kaminaqib'

(Mc 12,18-27; Lc 20,27-40)

²³Pa ri jun q'ij ri', kepe uloq ruk' ri are' enik'aj saduse'o -ri winaq ri' man kkikoj taj che k'o k'astajib'al wach- e ri e'are' kkita chrech: ²⁴«Ajtij, ri Mo'ises xub'ij kanoq: We k'o jun kkamik e man kuya ta kan ralk'uwa'l, ri rachalal kk'uli' ruk' ri rixoqil, arech kuya' rija'al ri rachalal. ²⁵Xa jek'uri', ek'o kan chqaxo'l ri uj ewuqub' achijab' e'achalaxik. Ri nab'e'al, xk'uli'k e xkamik, man xuya ta kan rija'al e jek'uri' xuya kan ri rixoqil chrech ri rachalal. ²⁶Xoquje' jeri' xk'ulumatajik ruk' ri ukab', ruk' ri urox, chi k'ate' ruk' ri uwuq. ²⁷K'atek'uri', pa uk'isb'alil xkam ub'i ri ixoq. ²⁸Pa ri k'astajib'al ¿jachin k'uri' chkech ri ewuqub' ri' are rixoqil, rumal rech che konojel xek'uli' ruk' ri are'?»). ²⁹Ri Jesus kub'ij chkech: «Ri ix, sib'alaj ix sachinaq rumal che man kich'ob' ta ri tz'ib'atalik, e man kich'ob' ta ri ukowinem ri Dyos.

³⁰Pa ri k'astajib'al wachaj, ri e'achijab' man kkik'am ta kixoqilal, e ri ixoqib' man kkik'am ta kachajilal, ri e'are' ke'uxik je' jas e'anjel pa ri kaj. ³¹E ri jastaq che b'im puwi' ri kik'astajib'al ri kaminaqib', zla man isikim ta ri nik'aj utzij ri Dyos jawije' kub'ij wi chiwech: ³²“In, in Udyos ri Ab'raham, in, in Udyos ri Isa'ak, in, in Udyos ri Jakob?”. Man jun Dyos taj kech kaminaqib', ri are' jun Dyos kech ri ek'aslik taq winaq». ³³Ri winaq aretaq chi' kkita weri', kkimay uwach ri utzij.

Ri nimalaj ub'anik pixab'

(Mc 12,28-31; Lc 10,25-28)

³⁴Ri efarise'o, aretaq chi' keta'maj che ri esaduse'o man xekowin ta chik xkib'ij jun tzij chkech, kkimulij kib'. ³⁵E jun chkech ri e'are' kuk'ot uchi' arech kuk'amij: ³⁶«Ajtij, zjachinchike are nimalaj pixabb' chuxo'l ri pixab'?»». ³⁷Ri Jesus kub'ij chrech: «Kaloq'oq'ej na ri Ajawxel ri Adyos ruk' ronojel ak'u'x awanima', ruk' ronojel awalma' e ruk' ronojel awuxlab'al; ³⁸are wa' ri nimalaj pixab' e are wa' ri nab'e. ³⁹Ri ukab' kjunamataj ruk' we jun ri': Kaloq'oq'ej na ri awajil atz'aqat jeri' jas uloq'exik awib' ri at kab'ano. ⁴⁰Chrech we keb' pixab' ri' tzuyulik ronojel ri pixab' e etzuyulik ri eq'axal utzij ri Dyos».

Ri Kristo uk'ojol e rajawaxel ri David

(Mc 12,35-37; Lc 20,41-44)

⁴¹Aretaq chi' kimulim kib' ri efarise'o, ri Jesus kuta we jun k'otoj chi'aj chkech ri': ⁴²«Su ichomab'al puwi' ri Kristo? zJachin uk'ojol?». Kkib'ij chrech: «Uk'ojol ri David». ⁴³Ri are' kub'ij chkech: «zJas k'u che b'a', che ri David, rumal che silob'isam pa ri Uxlab'xel, kub'ij Ajawxel chrech, aretaq chi' xub'ij:

⁴⁴Xub'ij ri Ajawxel chrech ri wajawxel:
Chatt'uyul pa ri wikyaq'ab'
chi k'ate' ke'inkoj na ri e'ak'ulel
chuxe' taq ri awaqan.

⁴⁵We chi are ri David kub'ij Ajawxel chrech zla kuya k'uri' che uk'ojol?». ⁴⁶Man k'o ta jun kkowin che utzalixik uwach ri utzij. E chi pa we jun q'ij ub'ik ri' man k'o ta chi jun kukach'o k'o jun kuta chrech.

Keb' kiwach ri efarise'o

²³¹K'atek'uri' chi chanim, ri Jesus kch'aw chkech ri winaq e chkech ri e'utijoxelab' e kub'ij chkech: ²«Cho ri utem ri Mo'ises et'uyulnaq ri e'ajtz'ib'anelab' e ri efarise'o. ³Chib'ana' b'a' e chik'olo' pa ri iwanima' ronojel ri kkib'ij e'are' chiwech, k'atek'ut, mib'ano ri kkib'an ri e'are', rumal rech che kkib'ij e man kkib'an ta ri e'are' weri'. ⁴Kkiyut' al taq eqa'n e kkik'yaq chub'o'jal kij ri winaq, k'atek'ut ri e'are' man kkaj taj kksilob'isaj ukoq ruk' jun uwi' kiq'ab'. ⁵Ronojel kkib'ano arech ke'il kumal ri winaq. Nim lik'ilik kkib'an chrech ri uwach ri filakteri'os e nima'q taq raqan kkib'an chrech ri uchi'y ri katz'yaq. ⁶Are kqaj chkiwach ket'uyi' pa ri nab'e taq k'olib'al pa ri nimalaj taq ula'nik e ri nab'e taq t'uyulb'al pa taq ri Uk'olb'al ch'ab'al, ⁷kqaj chkiwach kya rutzil kiwach pa taq ri k'ayib'al e xoquje' kqaj chkiwach che “Rab'b'i” kecha ri winaq chkech».

⁸«Ri ix, miya' b'e che “Rab'b'i”. kecha ri winaq chiwech: rumal rech che chiwech ri ix xaq jun Ajtij k'olik e k'u ri ix iwonojel ix achalaxik. ⁹Xoquje', mib'ij “Tat”: ri ix chrech jun winaq cho ri uwachulew: rumal rech che ri ix xa jun Itat k'o chikaj. ¹⁰Xoquje', miya' b'e, che

“K’amal b’e”: kecha ri winaq chiwech: rumal rech che xa jun nim ri k’amalb’e chiwech ri ix, are ri Kristo. ¹¹Ri nimalaj ub’antajik chixo’l ri ix, are kux na ipatanijel. ¹²Ri jun che sib’alaj nim uq’ij kukoj rib’, kb’an na kowinem che uqasaxik. Ri jun che kuqasaj rib’, man nim taj kukoj rib’, sib’alaj nim na uq’ij kkojik».

Wuqub’ uwach itzel tzij chkech ri efarise’o

(Lc 11,39-48,52)

¹³«;K’ax iwech ix keb’ taq ipalaj, ri ixtz’ib’anelab’ e ri ixfarise’o, che kitz’apij ri Rajawib’al ri Kaj chkech ri winaq! Qastzij nak’ut, ri ix man kixok taj e man kiya ta b’e chkech ri nik’aj chik arech ke’okik. ¹⁵;K’ax iwech ix, keb’ taq ipalaj ri ix tz’ib’anelab’ e ri ix farise’o, che kisolij taq ri polow e ri taq’aj, kaj uwachulew arech kixkowin chrech uch’akik jun itijoxel, k’atek’uri’, aretaq chi’ xch’aktaj iwumal, kib’an chrech che are taqal ri are’ kokik kamul ralk’uwa’l ri K’eqb’al Mes chiwach ri ix!

¹⁶K’ax iwech ri ix, ix moy k’amal taq b’e, che kib’ij: “We jun winaq kujikib’a ri tzij puwi’ ri Nimalaj Rachoch ri Dyos, weri’ man utz taj, k’atek’ut we jun kujikib’a’ ri utzij puwi’ ri q’an upwaq ri Nimalaj Rachoch ri Dyos, jun taqanik wa’ weri’ chrech”. ¹⁷;Ix kon e ix moy taq winaq! ;Jachike are nim ub’anik, are ri q’an pwaq on are ri nimalaj Rachoch ri Dyos che kutyoxrisaj ri q’an pwaq ri’? ¹⁸Xoquje’ ri ix kib’ij: “We jun kujikib’a ri utzij puwi’ ri tab’al toq’ob’, weri’ man utz taj; k’atek’ut, we jun ri’, we kujikib’a’ utzij puwi’ ri sipanik chrech Dyos, jun taqanik wa’ weri’ chrech”. ¹⁹Ix moy taq winaq! ;Jas ri nimalaj ub’anik, are ri sipanik chrech ri Dyos on are ri tab’al toq’ob’ che kutyoxrisaj ri sipanik chrech ri Dyos ri’? ²⁰Xa jek’uri’, ri jun che kujikib’a ri utzij puwi’ ri tab’al toq’ob’, kujikib’a’ ri utzij puwi’ ri tab’al toq’ob’ e puwi’ ronojel ri k’o chuwach; ²¹ri jun che kujikib’a’ ri utzij puwi’ ri Tyoxlaj K’olb’al, kujikib’a’ ri utzij puwi’ ri Nimalaj Rachoch ri Dyos, e puwi’ ri Jun che jeqel chupam; ²²ri jun che kujikib’a’ utzij rumal ri kaj, kujikib’a’ ri utzij rumal ri utem ri Dyos e rumal ri jun che t’uyul cho ri tem.

²³K’ax iwech ri ix, keb’ taq ipalaj ri ix tz’ib’anelab’ e ri ix farise’o, che kitoj ri alfab’al puwi’ ri kulanto, ri q’eb’un e ri komins, k’atek’uri’ man kixok ta ilo chrech ri nimalaj ub’antajik pa ri Pixab’: are ri suk’il, are ri loq’oq’eb’al k’u’x e are ri ku’l k’u’x. Rajawaxik kb’an weri’ e man kya ta kan ub’anik ri jun chik. ²⁴Ri ix, ix moyib’ k’amalb’e, che kicha’ ri alaj us e kib’iq’ b’i ri kameyo.

²⁵K’ax iwech ri ix, keb’ taq ipalaj ix ajtz’ib’anelab’ e ix farise’o, rumal rech che chrij wi kich’ajch’ob’ej ri qumub’al e ri laq, k’atek’uri’ ri ix, ixnojinaq chrech sib’alaj elaq’ e chrech sib’alaj itzel. ²⁶;Moylaj farise’o! Are nab’e chach’ajch’ob’ej ri upam ri qumub’al e ri laq, arech xoquje’ ch’ajch’oj kkanaj kan chrij.

²⁷K’ax iwech ix, keb’ taq ipalaj ix ajtz’ib’anel e ix farise’o, ri ix kixjunamtaj ruk’ ri saqalaj taq kijul ri ekaminaqib’: che chrij sib’alaj utz kka’yik, k’atek’uri’ nojinaq chrech ub’aqil ri kaminaq, e chrech ronojel tz’il; ²⁸xoquje’, ix jeri’ ri ix, chrij ri iwachb’al kkil wi ri winaq che ix suk’ winaq, k’atek’uri’ ixnojinaq chrech keb’ taq palajil e chrech ri ma suk’il taj.

²⁹K’ax iwech ix, keb’ taq ipalaj ix ajtz’ib’anel e ixfarise’o, ri ix kitz’aq ri uk’olib’al kijul ri eq’axal taq utzij ri Dyos, e kiwiq ri kijul ri esuk’laj taq winaq, ³⁰k’atek’uri’, ri ix kib’ij: “Ri uj, weta xujk’asi’ pa taq ri kiq’ijil ri eqanan eqatat kanoq, man k’o ta qech ri’ kuk’ chrech ri utojik ri kikik’el ri eq’axal taq utzij ri Dyos”. ³¹Xa jek’uri’, chi ix wi kib’an ri q’atojtzij piwi’ che ix kalk’uwa’l kan ri xekamisan kech ri eq’axal taq utzij ri Dyos! ³²Xoquje’ ri ix chinojisaj b’a’ ri kipajb’al ri e’inan e’itat!»

Ronojel weri', chpetoq b'a piwi' ri ix

³³«¡Ix rax taq akan! ¡Ix rija'al itzel kumatz! ¿La kixanimaj na ri' chuwach ri q'atb'altzij che taqal chiwech ri K'eqb'al Mes? ³⁴Rumal k'u wa' weri', ke'intaq ub'i eq'axal taq utzij ri Dyos chiwech, che nim taq keta'mab'al, e xoquje' e'ajtz'ib'anelab': ri ix, nik'aj wa' chkech e'are' ke'ikamisaj na, e nik'aj chik ke'irip na cho ri ripb'al, enik'aj chik ke'ijich'ij na pa taq ri uk'olb'al ich'ab'al, e nik'aj chik oqtam kij ri' iwumal xaq jawije' tinamit keb'e wi, ³⁵arech kturuw na piwi' ronojel ri suk'ilalaj kik'el tixinaq chuwach ri uwachulew, chi kmajitaj uloq ruk' ri ukik'el ri suk'laj Ab'el, kopan chi ruk' na ri ukik'el ri Sakari'as, ri uk'ojol ri B'araki'as che xe'ikamisaj ix chuxo'l ri tyoxlaj k'olib'al e ri tab'al toq'ob'. ³⁶Kinb'ij chiwech: Qas jeri', ronojel weri' chya'taj piwi' ri ix».

Ri Jesus e ri Jerusalem

(Lc 13,34-35)

³⁷«Jerusalem, Jerusalem, ri at che ke'akamisaj ri eq'axal taq utzij ri Dyos e ke'ak'yaq chech ab'aj ri etaqom uloq chawech ¡Sib'alaj nurayim kimulixik ri e'awalk'uwa'l je' jas kimulixik ri ral kub'an jun t'u'q ek' chuxe' ri uxik', k'atek'uri', ri ix man iwam ta weri'! ³⁸Jeri' nak'ut, tolonik kkanaj na kan ri iwachoch. ³⁹Jeri' kinb'ij chiwech, rumal che man kiwil ta chi nuwach wa', k'ate' kopan na che kib'ij na:

Tewchi'talik ri are' che petinaq uloq pa ri ub'i' ri Ajawxel!»

¿Jumpa kk'ulmataj na k'u ri' weri'?

(Mc 13,1-4; Lc 21,5-7)

²⁴¹Kel uloq pa ri rachoch ri Dyos e aretaq chi' b'enam chik kub'ano, ri e'utijoxelab' keqib' ukoq ruk' arech kkik'ut chuwach ri taq ja rech ri nim rachoch ri Dyos. ²K'atek'uri', ri are' kub'ij chkech: «Ri ix, ¿la kiwil ronojel we jastaq ri'? Qastzij kinb'ij chiwech, waral ri' man k'o ta jun ab'aj kkanaj kan cho jun ab'aj chik che mat ktzaq na uloq cho ri ulew». ³E aretaq chi' t'uyl uloq puwi' ri juyub' Olivo, ri e'utijoxelab' keqeb' ukoq ruk' pa kitukel apanoq, k'atek'uri', kkita chrech: «Chab'ij chqech jumpa kk'ulmataj na ri' weri', e jachike ri' jun k'utb'al rech ri apetb'al ri at, e ri jun k'utb'al che rech xopan ri uk'isb'alil ri uwachulew».

Ri uk'isb'alil

(Mc 13,5-13; Lc 21,8-19)

⁴E ri Jesus kub'ij chkech: «Qas chiwila' b'a' che man k'o ta jun kixsub'uwik. ⁵Rumal rech che sib'alaj ek'i ri' ri kepe na che kkiq'axij kib' pa ri nub'i' ri in e kkib'ij ri': "In ri in Kristo", k'atek'uri' sib'alaj ek'i' ri' ri kekisub' na. ⁶Xoquje' kita na utzijoxik taq ch'o'j ri', e kb'e utzijol taq ch'o'j ri'; qas chiwila'mpe' mixib'ij iwib': Rumal rech che weri' rajawaxik kk'ulmatajik, k'atek'ut, maja' na ri' ri uk'isb'alil. ⁷Kch'o'jin na ri', jun amaq' ruk' jun amaq' chik e jun ajawib'al ruk' jun ajawib'al chik. E pa taq nik'aj k'olib'al kk'o'ji' wi'jal ri', e kub'an na taq kab'raqan. ⁸Ronojel wa' weri', are umajib'al ri' ri uq'oxom, ri uk'axk'olil che ka'lax ri ak'al. ⁹K'atek'uri', kixk'am ub'i ri' pa ri k'otoj chi'aj ruk' taq k'ax e kixkamisax na ri', e ketzela na iwach kumal konojel ri jetaq amaq' rumal ri nub'i' ri in. ¹⁰K'atek'uri', sib'alaj ek'i ri' ktzaq ri kichomanik e kksutij kib' ri' chkiwach e kti'taj kib' ri' chkiwach. ¹¹Xaqte' ri' kek'iy uloq ejujun che e'esal taq uwach ri eq'axal utzij ri Dyos e sib'alaj ek'i winaq ri' kekisub'u. ¹²K'atek'uri' aretaq chi' kk'iy na ri itzel, sib'alaj ewinaq ri' kjob'ik ri loq'oq'eb'al kik'u'x. ¹³K'atek'ut, jachin chi utz kuch'ija' pa ri uk'isb'alil, ri are ri' kkoltaj na.

¹⁴We Utzalaj Tzij ri', che rech ri ajawib'al kya na ub'ixik pa ronojel ri uwachulew, je' jas jun ilb'al k'utb'al b'anoj chkiwach konojel ri siwan taq tinimit. K'atek'uri', kpe b'a' ri' ri K'isb'alil».

Ri nimalaj taq k'isb'al k'u'x

(Mc 13,14-23; Lc 21,20-24)

¹⁵«Aretaq chi' kiwil b'a' na we nimalaj taq k'isb'al k'u'x ri', che b'im rumal ri Dani'el ri q'axal utzij ri Dyos, che tiktalik pa ri tyoxlaj k'olb'al (¡Chuch'ob'o' b'a' jachin kusik'ij uwach weri!), ¹⁶¡xa jek'uri', jachintaq ri ek'o pa ri Jude'a, chi chanim che'animaj ub'i pa taq ri juyub', ¹⁷jachin ri k'o uloq puwi' ri uxotal ja, maqaj uloq che uk'amik ub'i ri ujastaq pa ja, ¹⁸e jachin ri k'o pa ri tikonb'al, matzalej uloq che uk'amik ri ratz'yaq! ¹⁹¡K'ax kech ri eyawab' taq ixoqib', e ri tajin kek'iysa'nik pa we taq q'ij ri'! ²⁰Chixch'aw b'a' ruk' ri Dyos, arech man kik'ulmaj ta weri' pa ri q'älaj on pa q'ij sab'ado. ²¹Rumal rech che pa taq we q'ij ri', kk'oji' na sib'alaj k'isb'al k'u'x ri', che man ilitajinaq ta uloq chi arechi' xk'iysisax ri uwachulew chi k'ate' na we q'ij ri', e man kilitaj ta chi jun ri' jacha we k'isb'al k'u'x ri'. ²²E weta mata kjik'itaj upam taq we q'ij ri', man k'o ta jun ri' che kkoltaj na. K'atek'ut, kumal ri echa'talik taq winaq, kjik'itaj na upam we taq q'ij ri'.

²³K'atek'uri', we k'o jun chi aninaq kub'ij chiwech: "¡Chiwilampe', ri Kristo k'o waral!", on "¡Chiwilampe' k'o jela", mikoj weri'! ²⁴Rumal rech che kepe na e'esal taq uwach ri Kristo, e e'esal taq kiwach ri eq'axal taq utzij ri Dyos che kkib'an na nimalaj taq k'utb'al e nimalaj taq mayib'al, kekowinik kesub'unik, xoq weta kekowin chi chkech ri echa'talik. ²⁵Chiwilampe', ri in xas xinnab'isaj ub'ixik weri' chiwech».

Ri upetb'al ri uk'ojol ri achi

(Lc 17,23s)

²⁶«Xa jek'uri' we kb'ix chiwech: "Ri are' k'o pa ri tolonik ulew", mixb'e ub'ik: "Ri are' k'o pa ri naj taq k'olb'al", mikoj b'a' weri'. ²⁷Jeri' jas ri kuypa' kel uloq pa ri relb'al q'ij e sib'alaj ksaqarsanik chi pa ri uqajb'al q'ij, xoquje' jeri' na k'u ri' aretaq chi' kpe na ri uk'ojol ri achi. ²⁸E chi jawichi' k'o wi ri kaminaq b'aqilal, chi chila' ri' kkimulij wi kib' ri jetaq k'uch».

Ri kaj pa ri upetb'al ri k'ojolxel

(Mc 13,24-27; Lc 21,25-27)

²⁹«Chi chanim chuwach chi apan ri k'axk'ol rech taq we q'ij ri', kq'equ'mar uwach ri q'ij, man knikik ta chik ri ik', ktzaq uloq ri' taq ch'umil pa kaj, e ktotax na uloq taq ri ukowinem ri kaj. ³⁰K'atek'uri' chi chanim ri' kilitaj uwach chikaj ri uk'utb'al ri uk'ojol ri achi; k'atek'uri' konojel taq ri winaq rech ri uwachulew kkich'ay na ri' ri uwokik'u'x; k'atek'uri', kkilitaj na ri' ri uk'ojol ri achi che petinaq uloq pa taq ri sutz' ruk' nimalaj ukowinem e nimalaj uremelik utik'ilik. ³¹E ri are' ke'utaq na ri e'anjel ruk' kxojilnik taq trompeta e kekimulij na uloq ri echa'talik winaq chi pa ri kijeb' uxkut kyaqiq' uloq, chi pa jun uxkut kaj ulew chi k'a pa ri jun chik».

Ri jun tzijob'elil puwi' ri wikox

(Mc 13,28-32; Lc 21,29-33)

³²«Ruk' ri wikox, chiweta'maj we jun tzijob'elil ri'. Aretaq chi' t'on chik taq ri uq'ab' e ktuxnik uloq taq ri uxaq, ri ix iweta'm che naqaj chik k'o wi ri säq'ij. ³³Xoquje' ri ix, aretaq chi' kiwil ronojel weri', chiweta'maj che naqaj chik k'o wi ri Are' cho taq ri uchi'ja. ³⁴Qastzij

kinb'ij chiwech, che ma kq'ax ta na we jun mayilq'ijsaq ri', xas chuxe' kanoq kk'ulmataj wa' ronojel weri'. ³⁵Ri kaj e ri uwachulew xa q'axel, e k'u ri nutzij man q'axel taj. ³⁶E ri rejalb'al q'ij ri', e ri kajb'al ri', man k'o ta jun eta'maninaq, xa ta ne' keta'm ri e'anjel chikaj, xa ta ne' ri K'ojolxel, xuwi ri Tatxel eta'maninaq».

Ri q'ij pa ri uk'isb'alil

(Lc 17,26-27.34-35)

³⁷«Jacha' pa taq ri uq'ij ri No'e, xoquje' jeri' ri upetb'al pa taq ri uq'ij ri uk'ojol ri achi. ³⁸Rumal rech che pa taq we q'ij ri' che chuxe' kan ri nimalaj jab', ri winaq xewa'ik, xeq'ab'rik, xek'uli' ruk' ixoq ruk' achi, k'ate' ri q'ij che ri No'e xok pa ri jukub', ³⁹ri winaq man k'o ta na'talik chkech, k'ate' aretaq chi' xpe ri nimalaj q'eqalaj jab' che xe'uk'am ub'i konojel ri e'are'. Xoquje' jeri' pa ri jun q'ij che kpe na ri uk'ojol ri achi: ⁴⁰ek'o keb' ri' cho ri kulew, k'atek'uri', chi chanim jun kk'am ub'ik e k'u ri jun chik kya kanoq. ⁴¹Ek'o keb' ixoqib' ri' junam kiwach tajin kechakunik, jun kk'am ub'ik, e k'u ri jun chik kya kanoq.

⁴²Chixk'ask'at b'a', rumal rech che man iweta'm taj jas ri q'ij kpe na ri iwajaw. ⁴³Qas utz uch'ob'ik chib'ana' weri': Weta reta'm ri rajaw ja, jas ukajb'al chaq'ab' kpe na ri elaq'om, klawchin ri' e man kuya ta b'e ri' che kjaq ri utapayil ri rachoch. ⁴⁴Xoquje' b'a' ri ix chixk'asaloq, rumal rech che pa ri jun kajb'al che man kichomaj taj, kpe na ri' ri uk'ojol ri achi».

Ri jun tzijob'elil puwi' ri utzalaj pataninel

(Lc 12,42-46)

⁴⁵«Jachin ri' ri utzalaj ajpataninel, che ri ajtij xrokisaj k'amalb'e chkech ri uwinaq cho ja, arech kuya ri kiwa chi pa ri utz kajb'al? ⁴⁶Utzalaj we ajpataninel ri', che aretaq chi' kpe ri rajtij kuriqa' tajin jeri' kub'an weri'. ⁴⁷Qastzij kinb'ij chiwech che krokisaj na ri' k'amalb'e chrech ronojel ri ujastaq. ⁴⁸K'atek'ut, we ri ajpatanijel ri' kub'ij pa ri ranima': "Ri wajtij kb'iytajik", ⁴⁹k'atek'uri', kok che kich'ayik ri erachi'l, kok che wa'im, kok che uchob'ik sib'alaj amaja' kuk' ri eq'ab'arelab' taq winaq; ⁵⁰ri rajtij ri patanijel kpe ri' pa jun q'ij che man reye'm taj, e pa ri kajb'al che man reta'm taj; ⁵¹sib'alaj kuk'ajisaj na uwach ri', e kukoj na ri' chkixo'l ri keb' taq kupalaj: chila' ri' ri oq'ej e ri quch'uch'em wareyaj».

Ri jun tzijob'elil pakiwi' ri elajuj q'apojib'

(Lc 12,35-38)

²⁵1«K'atek'uri' ri Rajawib'al ri kaj kjunamtaj na kuk' lajuj q'apojib' che ke'el ub'i ruk' ri kikantil arech kkik'ulu' ri ch'ab' ala. ²Ejob' chkech ri e'are', k'ax kich'ab'exik, e ri ejob' chik k'a keta'mab'al. ³Ri ejob' q'apojib' che k'ax kich'ab'exik, kkik'am ub'i ri kikantil, k'atek'ut, man kkik'am ta ub'i ri ole'o. ⁴Ri eq'apojib' che k'o keta'mab'al, kkik'am ub'i ri kikantil xoquje' kkik'am ub'i ri ole'o pa taq ri lme't. ⁵K'atek'uri', rumal che kb'iytaj ri ch'ab' ala, konojel ri e'are' k'ax chi kiwaram e kewarik. ⁶K'atek'uri' pa unik'ajal aq'ab' ktataj jun raqow chi'aj: "iK'o chi waral ri ch'ab' ala! iChixel uloq chrech uk'ulaxik!". ⁷K'atek'uri' chi chanim kek'astaj konojel we eqapojib' ri', kkisuk'umaj ri kikantil. ⁸K'atek'uri', ri k'ax kich'ab'exik kkib'ij chkech ri k'o ketamb'al: "Chiya'a' jub'iq' qech ri ole'o rech ri ikantil rumal rech che kchuptaj ri qakantil ri uj". ⁹K'atek'ut, ri e'are' kkib'ij chkech: "Jayi', xuwi k'o ri qech uj, wene' man kutzaqa' ta chrech ri qech uj e chrech ri iwech ix; are utz la' kixb'e che uloq'ik ri iwech ix kuk' ri e'ajk'ayib'". ¹⁰Aretaq chi' xe'el ub'i che uloq'ik, kopan ri ch'ab' ala, e ri nik'aj che kisuk'ub'am chi apan kib', ke'ok ub'i ruk' ri are' pa ri rulab'al uk'ulanem,

e ktz'aptajik ri uchi'ja. ¹¹K'atek'uri', k'ate' ke'opan chi ri enik'aj q'apojib' e kkib'ij: "Ajawxel, Ajawxel, chajaqa' ri uchi'ja chqawach!". ¹²K'atek'ut, ri are' kub'ij: "iQastzij, kinb'ij chiwech, ri in man weta'm ta iwach!". ¹³Chixk'asal b'a', rumal rech che man iweta'm ta ri q'ij, e ma iweta'm ta ri kajb'al».

Ri jun tzijob'elil puwi' ri q'an pwaq

¹⁴«Xoquje' je' jas jun achi che kel ub'i pa jun b'inem. Ke'usik'ij ri erajpatanijel k'atek'uri' kuroqixa'nij kan ri upwaq chkech. ¹⁵Chrech jun kuya kan job' q'an pwaq, chrech jun chik kuya kan keb', e chrech jun urox chik kuya kan xaq jun; chkech chkijujunal kuya kan ri kana'w chrech, k'atek'uri', kel ub'ik. Chi chanim ¹⁶ri jun che xya kan job' q'an pwaq chrech, kb'ek, kuchakuj e kuch'ak chi na job' q'an pwaq apanoq. ¹⁷Xoquje' ri jun che xya kan keb' chrech kuch'ak keb' q'an pwaq chik. ¹⁸K'atek'ut, ri jun che xya kan xaq jun pwaq chrech, kb'ek, e kub'an jun jul pa ri ulew e chila' kumuq kan ri upwaq ri rajaw. ¹⁹K'atek'uri' aretaq chi' ok'owinaq chi sib'alaj q'ij, ri kajaw we e'ajpatanijel ri' kpetik, k'atek'uri', kusuk'umaj ri urajil kuk' ri e'are'. ²⁰Kpe ri jun che xya kan job' q'an pwaq chrech, e kujach ri job' q'an pwaq chik, e kub'ij: "Ajawxel, xaya kan job' q'an pwaq chwech: chawila'mpe' ri', ri in xinch'ak job' q'an pwaq chik". ²¹Ri ajaw kub'ij chrech: "Utz b'a' ri', at utz e at suk'laj ajpatanijel, ri at, at suk' pa ri jub'iq', ri in katinkoj na puwi' k'i jastaq; chatok b'a' pa ri uki'kotemal ri awajaw". ²²Chi chanim chik kpe chi uloq ri jun che xya kan keb' q'an pwaq chrech; kub'ij: "Ajawxel, keb' q'an pwaq xaya kan chwech: chawilampe' ri', ri in xinch'ak keb' q'an pwaq chik". ²³Ri ajaw kub'ij chrech: "Utz b'a' ri', at utz e at suk'laj ajpatanijel, ri at, at suk' pa ri jub'iq', ri in katinkoj na puwi' k'i jastaq; chatok b'a' pa ri uki'kotemal ri awajaw". ²⁴K'atek'uri', kpe chi uloq ri jun che xa jun q'an pwaq xya kan chrech, kub'ij: "Ajawxel, ri in weta'm awach, at jeri' je' jas jun k'a'n'laj achi: ri at kajach' uwach jawije' man xattikon ta wi, e katmolonik jawije' man xajopij ta jun jas uwach. ²⁵Rumal k'uri', ri in xinxib'ij wib', xinb'ek e xinmuq ri q'an pwaq pa ri ulew: chawila'mpe', k'olik ri' ri awech at". ²⁶K'atek'ut ri rajaw kub'ij chrech: "iAt Itzel e at saq'orlaj ajpatanijel! Ri at aweta'm che ri in kinjach'anik jawije' man xintikon ta wi e kinmolonik jawije' man xinjopin ta wi. ²⁷Taqal chawij weta xaya ri nupwaq chkech ri achijab' pa ri ja k'olb'al pwaq, arech aretaq chi' xintzalij uloq ri in, kink'ama' ri nujastaq che wech ri in e xoquje' ri ral. ²⁸Chimaja' b'a' ri jun q'an pwaq chrech e chiya'a' chrech ri jun che k'o chi lajuj q'an pwaq ruk'. ²⁹Rumal rech che, ronojel ri k'o jastaq rech, kya'taj na chrech e kto'taj na uwi' ri'; k'atek'ut, ri jun che man k'o ta jastaq rech, chi ktoqix na chrech ri k'o ruk'.

³⁰K'atek'uri', we itzel ajpatanijel ri', chik'yaqa' b'i pa ri q'equ'm. Chila' ri' ri oq'ej e ri quch'uch'em wareyaj"».

Ri K'isb'al q'atb'altzij

³¹«Aretaq chi' ri uk'ojol ri achi kpe na pa ri ukowinem, kuk' konojel ri e'anjel erech are', k'atek'uri' chi chanim kt'uyi' na ri' cho ri utem rech ri ukowinem. ³²Chuwach ri are' kemulix na ri' konojel ri siwan taq tinimit, k'atek'uri' ri are' kutas na kiwach ri', ri enik'aj kuk' ri enik'aj chik, je' jas ri ajuyq' che kutas kiwach ri chij kuk' ri k'isik'. ³³Ke'uya ri chij pa ri rikyaq'ab' e ri k'isik' pa ri umox. ³⁴K'atek'uri' ri ajawinel kub'ij na ri' chkech ri ek'o pa ri rikyaq'ab': "Chisa'j ri ixcha'om taq winaq rech ri Nutat, chik'ama' b'a' ri echb'al rech ri Ajawib'al che suk'umam uloq chiwech ri ix chi' pa ri utikik uk'iyik uloq ri uwachulew. ³⁵Rumal rech che ri in xinumik k'atek'uri' ri ix xiya ri nuwa, ri in xchaqij nuchi' k'atek'uri' ri ix xiya wuk'ya', ri in man in iwinaq taj k'atek'uri' xinik'ulaj iwuk', ³⁶ri in, inch'analik

k'atek'uri' ri ix xiya watz'yaq, ri in, in yawab' tek'uri' ri ix xinisolij, ri in, in k'o pa che' tek'uri' ri ix xiniwila". ³⁷K'atek'uri' chi chanim ri', ri esuk'laj taq winaq kkib'ij ri' chrech: "Ajawxel, zjumpa' ri xatqil ri uj che at xatnumik tek'uri' xqaya ri awa, on che ri at xchaqij achi' k'atek'uri' ri uj xqaya ri awuk'ya', ³⁸on jumpa' ne' man atqawinaq taj k'atek'uri' xatqak'ulaj quk', on at ch'analik tek'uri' ri uj xqaya awatz'yaq, ³⁹on at yawab' ne', on at k'o ne' pa che' k'atek'uri' ri uj xatqila'?"».

⁴⁰«K'atek'uri', ri ajawinel kub'ij na we tzij chkech ri': "Qastzij kinb'ij chiwech che aretaq chi' xib'an ri jastaq ri' chrech ri inlaj ch'utin chkixo'l ri ewachalal, chwech ri in xib'an weri". ⁴¹K'atek'uri' kub'ij na ri' chkech ri winaq che ek'o pa ri umox: "Jix, chi naj b'i chwech ri in, itzel taq winaq, jix pa ri junalik q'aq' che suk'umam chrech ri k'axtok' e chkech ri e'anjel che erech are'. ⁴²Rumal rech che ri in, xinumik k'atek'uri' ri ix man xiya ta nuwa, ri in xchaqij nuchi' k'atek'uri' ri ix man xiya ta wuk'ya', ⁴³ri in, man iniwinaq taj k'atek'uri' man xinik'ulaj ta iwuk', ri in, in ch'analik k'atek'uri' man xiya ta watz'yaq, ri in, in yawab' e in k'o pa che' k'atek'uri' man xiniwila' taj". ⁴⁴Chi chanim kkib'ij na we nik'aj ri': "Ajawxel, zjumpa' xatqil ri uj che xatnumik, on che xchaqij achi', on che man atqawinaq taj, on che at ch'analik, on che at yawab', on che at k'o pa che', k'atek'uri' ri uj man k'o ta jun utzil xqab'an chawech?". ⁴⁵K'atek'uri', ri are' kub'ij na ri' chkech: "Qastzij kinb'ij chiwech, che ronojel ri jastaq che man xib'an ta chrech ri inlaj ch'uti'n chkixo'l ri ewachalal, chwech ri in man xib'an ta wi weri"». ⁴⁶K'atek'uri' we e'are' ri', keb'e na ri' pa jun junalik k'ax, e ri esuk'laj taq winaq keb'e na ri' pa jun junalik k'aslemal».

Kkimulij kib' ri enima'q taq chuchqajawib'e ri enima'q taq winaq

(Mc 14,1s; Lc 22,1s)

²⁶E aretaq chi' ri Jesus kuk'is ub'ixik ronojel we tzij ri', kub'ij chkech ri e'utijoxelab': ²«Ri ix iweta'm chik, ri Q'axeb'al xaq pa keb' q'ij chi apanoq; k'atek'uri' kjachitaj na ri uk'ojol ri achi arech kripab'a'xik». ³K'atek'uri' chi chanim kkimulij kib' ri enima'q taq chuchqajawib' e ri enima'q taq winaq, pa ri nimalaj rachoch ri Nim chuchqajaw che Ka'ifas ri ub'i'; ⁴e kkisuk'ub'a' uchomaxik arech ruk' sub'unik kkichap ri Jesus, e kkikamisaj. ⁵K'atek'uri' kkib'ij: «Man kqachap taj pa ri nimaq'ij, arech man kkitukij ta kib' ri winaq».

Ri Jesus pa ri B'etani'a

(Mc 14,3-9; Jn 12,1-8)

⁶Ri Jesus k'o pa B'etani'a, pa ri rachoch ri Simon tajin kq'iy ri ub'aqil. ⁷Kqib' ukoq jun ixoq ruk' che ruk'am uloq jun lme't b'anom ruk' je'lik taq ab'aj, nojinaq chrech k'ok'laj kunab'al che sib'alaj paqal rajil. K'atek'uri', kuq'ej ri k'ok' kunab'al puwi' ri ujolom ri are' aretaq chi' tajin kwa'ik. ⁸Aretaq chi' kkil weri' ri etijoxelab' man utz taj kkina' chrech e kkib'ij: «zJasche, xaq kub'an k'ax chrech weri'? ⁹Xuya ta ne' weta paqal rajil xk'ayixik e ri pwaq xya ta ne' chkech ri emeb'a'ib'». ¹⁰Ri Jesus reta'm ri tajin kkib'ij e kub'ij chkech: «zJasche che kitzijoj we ixoq ri'? Ri are' xub'an jun utzalaj b'anoj chwech ri in. ¹¹Rumal nak'ut che ri emeb'a'ib' kek'oji' ri' ronojel taq q'ij iwuk'. K'atek'ut, ri in, man ronojel mul ta wa' kink'oji' iwuk'. ¹²We kunab'al kuq'ejeje ri are' cho we nub'aqil ri', kinsuk'umaj chuxe' kanoq ri numuqik. ¹³Qastzij kinb'ij chiwech, xaq jawije' ne' kb'ix na ri Utzalaj Tzij pa ronojel ri uwachulew, xoquje' kb'ix na wa' ri xub'an we are' ri', arech jun na'tisab'al rech ri are'».

Ri Judas e ri enima'q taq chuchqajawib'

(Mc 14,10s; Lc 22,3-6)

¹⁴K'atek'uri' jun chkech ri ekab'lajuj, ri kb'ix Judas Iskari'ote chrech, kb'e kuk' ri enima'q chuchqajawib', ¹⁵k'atek'uri' kub'ij chkech: «¿Jas ri kiwaj kiya chwech, k'atek'uri' ri in kinjach ri are' chiwech?». Ri e'are' kkitoj juwinaq lajuj saq pwaq chrech. ¹⁶K'atek'uri', chi are ub'i chi' ri', ri are' kutzukuj jun utz kajb'al arech kujach ri are' chkech.

Ri nimaq'ij rech ri Q'axeb'al

(Mc 14,12-16)

¹⁷Pa ri nab'e q'ij rech kaxlanwa man k'o ta uch'amil (Azimos), ri etijoxelab' keqib' ruk', k'atek'uri' kkib'ij chrech: «¿Jawichi' kawaj che kqasuk'umaj chawech arech katij ri alaj chij rech Q'axeb'al?». ¹⁸Ri are' kub'ij chkech: «Jix pa ri tinamit pa ri rachoch ri jun achi, k'atek'uri' chib'ij chrech: “Ri ajtij kub'ij chawech: Naqaj chik k'o wi ri nukajb'al, pa ri awachoch, ri in kinnimaq'ijarisaj wi ri Q'axeb'al kuk' ri enutijoxelab’». ¹⁹Ri etijoxelab' kkib'ano je' jas xub'ij ri Jesus chkech, e kkisuk'umaj ri Q'axeb'al.

Ri Jesus e ri Judas

(Mc 14,17-21; Lc 22,14,21-23; Jn 13,21-30)

²⁰Aretaq chi' kqaj ri q'ij, kk'o'ji' cho ri mexa kuk' ri ekab'lajuj. ²¹K'atek'uri' aretaq chi' tajin kewa'ik, ri Jesus kub'ij: «Qastzij, kinb'ij chiwech, che jun chixo'l ri ix kinujach na ri in». ²²Ri e'are' sib'alaj keb'isonik, k'atek'uri' konojel chkijujunal kkib'ij chrech: «¿La in ne lo, Ajawxel?». ²³Ri are' kub'ij: «¿Ri jun che kuya ri uq'ab' wuk' ri in pa ri plato, are ri' ri kinujach na! ²⁴Ri uk'ojol ri achi kb'ek jeri' jas ri tz'ib'atalik chrij ri are'. K'atek'ut, sib'alaj k'ax rech ri' ri jun achi che kjachow ri uk'ojol ri achi. Are sib'alaj utz ri' chrech ri achi ri' weta mat xalax na choq'ijsaq!». ²⁵K'atek'uri', xoquje' ri Judas, ri kjachow na ri are', kuta chrech: «¿La in ne lo Rab'b'i?». Ri Jesus kub'ij chrech: «¿je', at katb'in weri'!»

Are wa' we nub'aqil

(Mc 14,22-25; Lc 22,19s; 1 Cor 11,23-25)

²⁶E aretaq chi' tajin kewa'ik, ri Jesus kuk'am ukoq ri kaxlanwa, e kutewchi'j, kupiro, e aretaq kuya chkech ri e'utijoxelab' kub'ij: «Chik'ama' b'a', chitija' b'a', are wa' we nub'aqil». ²⁷K'atek'uri' kuk'am ukoq ri jun pajb'al amaja' e aretaq kb'antaj ri jun maltyoxinik, kuya chkech e kub'ij chkech: «Chiqumuj iwonojel, ²⁸rumal rech che are wa' we nukik'el rech ri chapb'al q'ab', che kq'eje' na rumal kech sib'alaj ek'i winaq je' jas sachb'al ri jetaq makaj. ²⁹E ri in kinb'ij chiwech, che man kinqumuj ta chi wa' we uwa'l ri uwach ri vid, chi k'ate' na ri jun q'ij chik, che k'ak' chik kinqumuj iwuk' ri ix pa ri rajawib'al ri Nutat».

Ri Jesus e ri Lu'

(Mc 14,26-31; Lc 22,29,31-34; Jn 13,36-38)

³⁰Aretaq chi' kkib'ixoj taq ri b'ixob'al, ke'el b'ik e keb'e pa ri juyub' Olivo. ³¹Chi chanim kub'ij ri Jesus chkech: «Iwonojel wa' ri ix kixtzaq na wa' chaq'ab' kamik ri', rumal wech ri in. Rumal rech che tz'ib'atalik: Ri in, kinsok na ri ajuyq', e ri taq chij kkijub'uj na kib'. ³²K'atek'ut, aretaq chi' kink'astaj na, kinnab'ej na chiwach ri ix kinb'e pa Galile'a». ³³Ri Lu' kch'awik e kub'ij chrech: «Kne'b'a konojel ketzaqik rumal awech ri at, ri in xas man kintzaq ta ri'». ³⁴Ri Jesus kub'ij chrech: «Qastzij kinb'ij chawech: Che chi chaq'ab' kamik ri', aretaq chi' maja' na koq' ri ama' ek', ri at oxmul chi ri' ab'im che man aweta'm ta nuwach».

³⁵Ri Lu' kub'ij chrech: «Kne'b'a' kinkam na awuk', ri in man kinb'ij taj che man weta'm ta awach». E xoquje' jeri' kkib'ij konojel ri etijoxelab'.

Ri Jesus pa ri Getsemani

(Mc 14,32-42; Lc 22,40-46; Jn 18,1)

³⁶Kopan ri Jesus kuk' pa jun k'olib'al che ub'i' Getsemani, e kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «Chixkanaj kan waral, k'atek'uri' ri in kinch'aw na ruk' ri Dyos jela' apanoq». ³⁷Ke'uk'am ub'i ruk' ri are', ri Lu' e ri keb' e'uk'ojol ri Seb'ede'o, e kumajij una'ik sib'alaj xib'arikil e b'isob'al. ³⁸K'atek'uri' kub'ij chkech: «Ri wuxlab'al sib'alaj kb'isonik je' jas kopan cho kamikal, chixkanaj kan waral e chixk'asal wuk'». ³⁹Aretaq chi' kb'ek knab'ej apan jub'iq', jupalik ktzaq uwach cho ri ulew, k'atek'uri' jewa' ri ch'awem kub'an ruk' ri Dyos: «¡Nutat, we kuya'o, oj b'a' naj chwech ri in we qumub'al ri! K'atek'ut, man are ta chb'antajoq ri kinwaj ri in, xane are chb'antajoq ri kawaj ri at!». ⁴⁰K'atek'uri', kpe uloq kuk' ri etijoxelab', e ewarinaq ke'uriqa' ri e'are'. Kub'ij chrech ri Lu': «¡Je' nak'ut, ri ix man k'o ta ichuq'ab' arech kixk'asi' jun kajb'al wuk' ri in! ⁴¹Chixk'asaloq e chixch'awoq ruk' ri Dyos, arech man kixqaj ta pa ri itzelal; rumal rech che ri uxlab'al usuk'ub'am chi rib', k'atek'ut ri b'aqilal man k'o ta uchuq'ab'». ⁴²Kb'e chi jumul, arech pa ukamul chik kch'aw ruk' ri Dyos, jewa' kub'ij: «Nutat, we man kuya'o che mat kinqumuj we qumub'al che petinaq uloq ri', are chb'antaj b'a' ri arayib'al ri at!». ⁴³K'atek'uri', kpetik, e jumul chik ewarinaq ke'uriqa' ri e'are', rumal rech che k'ax kiwoq'och che ri kiwaram. ⁴⁴Ke'uya kan ri e'are', kb'e chi jumul, arech pa urox mul chik kch'aw chi ruk' ri Dyos e kuroxmuli' ub'ixik ri tzij ub'im kanoq. ⁴⁵K'atek'uri', kpe uloq kuk' ri etijoxelab' e kub'ij chkech: «We chanim ri' kuya chik kixwarik e kixuxlanik. Xopan ri kajb'al: Che ri uk'ojol ri achi kjachitaj na pa kiq'ab' ri e'ajmakib'. ⁴⁶¡Chixwa'lijoq! ¡Jo' b'a'! Ri jun che kinujach na ri in, naqaj chik k'o wi».

Ri Jesus je' jas jun elaq'om kb'an chrech

(Mc 14,43-52; Lc 22,47-53; Jn 18,2-11)

⁴⁷Aretaq chi' tajin na kch'awik, kopan ri Judas, jun chkech ri ekab'lajuj, e epetinaq uloq ruk' juq'at ewinaq che kuk'am kich'ich' rech ch'o'j rachi'l taq che'. Epetinaq uloq rumal che etaqom uloq kumal ri enima'q taq chuchqajawib' e kumal ri enima'q taq winaq. ⁴⁸Ri jun itzel rachi'l ri are' che kujach na chkech ri e'are' uya'om chkech, we jun k'utb'al ri': «Ri jun che kinya jun tz'umanik chrech, are ri' ri are'. Chichapa' b'a' ri are'». ⁴⁹Chi chanim kqib' koq ruk' ri Jesus e kub'ij chrech: «¡Utz awach Rab'b'i!», e kutz'umaj ukoq. ⁵⁰K'atek'ut ri Jesus kub'ij: «Wachi'l, chab'ana' ri rumal at petinaq uloq». K'atek'uri' kepetik e kkikoj kiq'ab' chrech ri Jesus e kkichapo. ⁵¹K'atek'uri' jun chkech ri ek'o ruk' ri Jesus, kuk'am koq ri uch'ich' rech ch'o'j, kresaj uloq e kusok ri upatanijel ri nim chuchqajaw, k'atek'uri', kuq'at ub'i ri uxikin. ⁵²Chi chanim kub'ij ri Jesus chrech: «Chaya'a' ri ach'ich' rech ch'o'j pa ri uk'olib'al; rumal rech che ronojel ri jun che kuchap na ch'ich' rech ch'o'j, kkam na ruk' ri ch'ich' rech ch'o'j. ⁵³On ¿la kachomaj che man kinkowin ta ri in kinta chrech ri Nutat, e chi chanim ri' kuya chwech, ek'i na chuwach kab'lajuj jumulaj e'anjel? ⁵⁴¿Jas k'ut ri ub'anik ri' ri Tzij che kub'ij che kb'antaj na je' jas we kb'antajik ri'?» ⁵⁵Chi chanim ri Jesus kub'ij chkech ri winaq: «¿La jacha chrij jun elaq'om xixel uloq che nuchapik ruk' taq ch'ich' rech ch'o'j e ruk' taq che'? Ronojel taq q'ij, ri in, in k'o iwuk' pa ri rachoch ri Dyos. Xink'ut ri tzij, k'atek'uri' man xinichap taj». ⁵⁶Je' nak'ut kk'ulmatajik ronojel weri', arech kb'antajik ri tz'ib'atalik kumal ri eq'axal utzij ri Dyos. K'atek'uri' konojel ri etijoxelab' kkiya kan utukel ri are', e ke'animajik.

Ri Jesus kk'am ub'i chkiwach ri Sanedrin

(Mc 14,53-65; Lc 22,54s.66-71; Jn 18,15s.18.24)

⁵⁷Ri kechapow ub'i ri Jesus kkik'am ub'i pa ri rachoch ri Ka'ifas ri Nimalaj Chuchqajaw, jawi' ne' kimulin chi kib' ri e'ajtz'ib'anelab' e ri enima'q taq winaq. ⁵⁸K'atek'uri' ri Lu' naj wi uterne'm ub'i ri are', chi kopan pa ri nim rachoch ri nim Chuchqajaw. Kok ub'ik e kt'uyi' kuk' ri e'ajpatanijelab' arech krilo ri kuk'isb'ej kan weri'.

⁵⁹K'atek'uri', ri enim taq chuchqajawib' e konojel ri Sanedrin kkitzujukuj kkiyak chrij ri Jesus jun q'atb'altzij che man tzij taj, arech kkikamisaj ri are'; ⁶⁰k'atek'uri', man kkiriq taj, kne'b'a' sib'alaj ek'i' ri eyakal taq tzij xepetik. K'atek'uri', pa uk'isb'alil kanoq kepe uloq keb', ⁶¹che kkib'ij: «We jun achi ri' xub'ij: ri in kinkowin che uwilixik ri rachoch ri Dyos, k'atek'uri' k'ak' chik kinyako pa oxib' q'ij». ⁶²Ktak'i'k ri Nim Chuchqajaw e kub'ij chrech: «¿La man k'o ta jun tzij kab'ij? ¿Su wa' we kkib'ij we winaq chawij at ri'?».

⁶³K'atek'ut, ri Jesus man k'o ta jun tzij kub'ij. Ri Nimalaj Chuchqajaw kub'ij chrech: «Pa ri ub'i' ri k'aslikaj Dyos chab'ij b'a' chqech, we at, at ri Kristo, ri Uk'ojol ri Dyos». ⁶⁴Ri Jesus kub'ij chrech: «At katb'in weri'. K'atek'uri', ri in kinb'ij chiwech: Chi chanim ub'ik ri' kiwil na ri uk'ojol ri achi' t'uyulnaq pa ri rikyaq'ab' ri kowinem, e che petinaq uloq pa taq ri usutz' ri kaj». ⁶⁵Chi chanim, ri Nimalaj Chuchqajaw kuroqpij ri ratz'yaq e kub'ij: «Ri are' xub'ij jun itzel tzij puwi' ri Dyos! ¿La rajawaxik na nik'aj chik q'atb'altzij chqech? ¿Ri ix, k'ateri' xito, ri itzel tzij puwi' ri Dyos! ⁶⁶¿Su kichomaj puwi'?».

Ri e'are' kkib'ij: «Taqal ri kamikal chrij».

⁶⁷K'atek'uri', kkimajij uchub'axik e uch'ayik chupalaj. E k'o nik'aj chik kkich'ayo ⁶⁸e kkib'ij chrech: «Chab'ana' b'a' at q'axel utzij ri Dyos, chach'ob'o' ampe Kristo, chab'ij chqech, ¿jachin tajin katch'ayowik?»

Ri in man weta'm ta uwach we achi ri'

(Mc 14,66-72; Lc 22,55-62; Jn 18,17.25-27)

⁶⁹K'atek'uri' arechi' tajin weri', ri Lu' t'uyul apanoq cho ja. Kqib' ukoq jun mokom ruk' ri are' e kub'ij chrech: «Ri at, xoquje' at k'o ruk' ri Jesus che ri jun Ajgalile'a». ⁷⁰K'atek'ut, ri are', jayi', kcha chkiwach konojel ri winaq e kub'ij: «Man weta'm taj su ri kab'ij». ⁷¹Rumal che kel apanoq cho ri uchi'ja, jun mokom chik kril ri are' e kub'ij chkech ri winaq che ek'o chila': «We are' ri', jun ruk' ri Ajnasareno». ⁷²K'atek'ut, ri are', jumul chik, jayi', kcha', kujikib'a' ri utzij: «Ri in man weta'm ta uwach we jun achi ri'». ⁷³K'atek'uri', ri winaq ek'o chila', chi chanim keqib' ukoq e kkib'ij chrech ri Lu': «Qastzij nak'ut, che ri at, at jun kuk' ri e'are': k'atek'uri' xoquje' ri ach'ab'al katuq'alajisaj». ⁷⁴Xa je'k'uri', xujikib'a' chi ri utzij kub'ij: «Ri in, man weta'm ta uwach ri achi ri'». E chi chanim koq' jun ama ek'. ⁷⁵E ri Lu', kna'tajik chrech ri tzij xub'ij ri Jesus chrech: «Maja' na koq' ri ama' ek', oxmul chi ri' ab'im, che ri at, man aweta'm ta nuwach ri in». K'atek'uri', ri are' kel ub'ik, e kumajij sib'alaj oq'ej.

Ri Jesus e ri Pilato

(Mc 15,1; Lc 22,66; 23,1)

²⁷¹Aretaq chi' ksaqarsan uwachulew, konojel ri enima'q taq chuchqajawib' e ri enima'q taq winaq chik, kkimulij kib' rumal ri Jesus arech kkikamisaj. ²K'atek'uri', kkiximo, kkik'am ub'ik e kkijach puq'ab' ri Pilato.

Ri ukamikal ri Judas

³K'atek'uri' ri Judas, ri xjachowik, aretaq chi' krilo che xq'at tzij puwi' ri are', xchaptaj ri ranima' ruk' k'ax, kutzalij ri juwinaq lajuj pwaq chkech ri enima'q taq chuchqajawib' e

chkech ri enim taq winaq chik; ⁴kub'ij: «Ri in xinmakunik rumal rech che xinjach ukik'el jun suk'laj winaq». K'atek'ut, ri e'are' kkib'ij chrech: «¿La k'o puch qech uj chrech? At la' katilowik». ⁵Chi chanim kuk'yaq kan taq ri pwaq pa ri rachoch ri Dyos, kel ub'ik, kb'ek e ku'jitz'aj rib'. ⁶Ri enima'q taq chuchqajawib' kkimulij taq ri pwaq k'atek'uri', kkib'ij: «Man ya'tal taj kya pa ri k'olib'al pwaq, rumal rech che rajil ukik'el winaq». ⁷Aretaq chi' xchomatajik kumal, kkiloq' ruk' we pwaq ri', «ri rulew ri jun ajb'anal b'o'j», arech chila' kemuq wi ri winaq che man ekiwinaqil taj. ⁸Rumal k'u wa' weri', we jun ulew ri' kb'ix chrech: «rulew ukik'el winaq», xoquje' chi kb'ix na kamik ri'. ⁹Xa je' k'uri', chanim qastzij xb'antaj ri utzij ri Jeremi'as ri q'axel utzij ri Dyos: kkimulij ri juwinaq lajuj pwaq, ri pwaq che jeri' rajil ri jun che sib'alaj nim rajil, che xkikojo enik'aj eralk'uwa'l ri Isra'el che uloq'ik, ¹⁰k'atek'uri', ruk' weri' xkiloq' ri rulew ri ajb'anal b'o'j, je' jas xtaqan ri Ajawxel chwech.

Ri Jesus xk'am ub'i chuwach ri Pilato

(Mc 15,2-15; Lc 23,2-5.13-25; Jn 18,28-19,1.4-6)

¹¹Ri Jesus kk'am ub'i chuwach ri q'atb'altzij e ri q'atb'altzij kuta chrech ri are': «¿La at ri', at ajawinel chkech ri e'ajjudi'o?». Ri Jesus kub'ij chrech: «Je' nak'ut, at katb'in weri'». ¹²K'atek'uri', aretaq chi' ri enima'q taq chuchqajawib' e ri enim taq winaq chik kkib'an q'atojtzij puwi' ri are', man k'o ta jun tzij kub'ij. ¹³K'atek'uri', chi chanim ri Pilato kub'ij chrech: «¿La man kata taj ronojel ri jastaq kkib'ij chawij?». ¹⁴E ri Jesus man k'o ta jun tzij kub'ij chrech ri kb'ix puwi' ri are'. Xa je' k'uri' ri Pilato sib'alaj ksach uk'u'x chrech. ¹⁵Pa chjunal nimaq'ij, ri q'atb'altzij kutzaqapij chkiwach ri siwantinamit, jun chkech ri ek'o pa che', ri jun che kkaj ri e'are'. ¹⁶K'o k'ut pa che', jun winaq che sib'alaj eta'matal uwach che ub'i' B'arrab'as. ¹⁷Ri Pilato kub'ij chkech ri winaq che kkimulim kib' chila': «¿La kiwaj che are kintzaqapij b'i chiwach ri B'arrab'as, on ri Jesus che Kristo kb'ix chrech?». ¹⁸Rumal rech che ri are' reta'm che xkijach ri are', rumal ti'tik kkina' chrech.

¹⁹Aretaq chi' ri are' k'olik jawije' kb'an wi ri q'atb'altzij, ri rixoxil ktaqan che ub'ixik chrech ri are': «Xaq jun chatk'ol wi ruk' we suk'laj winaq ri', rumal rech che mi'er, sib'alaj k'ax xinriqo pa jun wichik', rumal ri are'».

²⁰K'atek'uri', ri enima'q taq chuchqajawib' e ri enima'q taq winaq kkikoj kik'u'x ri winaq arech are kkita'o che are ktzaqapaxik ri B'arrab'as e arech are kkita'o che are kchup uwach ri Jesus. ²¹Ri q'axel q'atb'altzij kub'ij chkech: «¿Jachinchike le ekeb' che are kiwaj kintzaqapij ub'i chiwach?». Kkib'ij: «¿Are le B'arrab'as!». ²²K'atek'uri' ri Pilato kub'ij chkech: «E su k'u wa' kinb'an na chrech ri Jesus, ri kb'ix Kristo chrech?». Konojel junam kkib'ij: «¿Chripab'a'xoq ri are' cho ri ripab'al!». ²³Kub'ij: «¿Su ri k'ax ub'anom?». K'atek'uri', ri e'are' sib'alaj ko kkiraqajej kichi': «¿Chripab'a'xoq ri are' cho ri ripab'al!». ²⁴Ri Pilato, aretaq chi' krilo che man k'o ta jun jas uwach kkowinik, are ne sib'alaj kech'u'jirik chi na, kuk'am ukoq ri ja' e kuch'aj ri uq'ab' chkiwach ri winaq e kub'ij: «Ri in, man k'o ta wech, ma k'o ta numak chrech we ukik'el we jun ri'. Ix la' kixilowik!». ²⁵K'atek'uri', konojel ri siwantinimit kkib'ij: «¿Qaj puch ri ukik'el paqawi' ri uj e pakiwi' ri eqalk'uwa'l!». ²⁶Chi chanim kutzaqapij ub'i ri B'arrab'as chkech, k'atek'uri', kujach ub'i ri Jesus pa kiq'ab' arechi' xch'iyitajik ruk' asyar, arech kkiripab'a' cho ri ripab'al.

Ri Ajawinel Jesus

(Mc 15,16-20; Jn 19,2s)

²⁷Chi xaqb'i' ri e'uxoltato ri q'atb'altzij kkik'am ub'i ri Jesus pa ri nimalaj ja, ri Pretori'o, e kesik'ix konojel ri kohorte chrij. ²⁸Kkich'anab'a' ri are' e kkich'uq chrech jun kyaqlaj

atz'yaq. ²⁹Kkipach'uj ri k'ix, kkib'an jun ketakik chrech e kkikoj cho ri ujolom, e kkikoj jun aj pa ri rikyaq'ab'. K'atek'uri', kexuki' chuwach ri are', kketz'ab'ej uwach, e kkib'ij: «¡Utzalaj awach at, at ajawinel kech ri ajjudi'o!». ³⁰Aretaq chi' kchub'ataj uwach, kkik'am ukoq jun aj e kkiq'osij ri ujolom ruk'. ³¹Aretaq chi' ketz'ab'etaj uwach kumal ri e'are', kkesaj ri jun kyaqlaj atz'yaq chrech e kkikoj chi ub'i jumul ri ratz'yaq ri are', e kkik'am ub'ik, arech kkiripab'a' cho ri ripab'al.

Ri Jesus pa ri Golgota

(Mc 15,21-27; Lc 23,26-34,38; Jn 19,17-24)

³²Aretaq chi' ke'el ub'ik, kkirij jun achi Ajsirene. Simon ri ub'i e kkitaq ri are' arech kuk'am ub'i ri uripab'al. ³³Aretaq chi' ke'opan pa ri jun k'olib'al che Golgota ri ub'i, e weri' kub'ij: k'olib'al rech jolomaj, ³⁴kkiya ri amaja' chrech, che yujtalik ruk' ri k'a arech kuqumuj; k'atek'uri' ri are', aretaq chi' kna'tajik rumal, man kraj taj kutijo. ³⁵Aretaq chi' ripatajinaq chik, xketz'ab'ej ub'i ujachik ri ratz'yaq chkiwach. ³⁶E ket'uyi' kan chila' arech kkilaq'b'ej ri are'.

³⁷Ajsik chrech ri ujolom kkikojo jawije' tz'ib'atalik wi ri q'atojtzij xb'an puwi': «Are wa' we Jesus, ri ajawinel kech ri ajjudi'o».. ³⁸Chi junam ruk' ri are' keripab'axik ekeb' elaq'omab', jun pa ri rikyaq'ab' e jun pa ri umox.

Aretaq chi' k'o ri Jesus cho ri ripab'al

(Mc 15,29-32; Lc 23,35-37)

³⁹Ri winaq che keq'ax ukoq chila', kke-tzelaj uwach e kkijich'ija' ri ujolom. ⁴⁰Kkib'ij: «¡Ri at che kak'is tzij puwi' ri rachoch ri Dyos, k'atek'uri' kayak chi jumul pa oxib' q'ij, chakolo' b'a' awib' ri at, we at uk'ojol ri Dyos, e chaqasaj uloq awib' cho ri ripab'al!». ⁴¹Xoquje' ri enima'q taq chuchqajawib', ri e'ajtz'ib'anelab' e ri enima'q taq winaq ketz'ab'ej uwach chkixo'l, e'are' kkib'ij: ⁴²«¡Ri are' xe'ukol nik'aj chik, k'atek'uri', man kkowin ta chrech ukolik rib' are'! Are', ajawinel chrech ri Isra'el: chqaj b'a' uloq chanim ri' cho ri ripab'al, k'atek'uri' kujkojon la' chrech! ⁴³Ukub'a'm uk'u'x chrij ri Dyos, chutzaqopij b'a' ri Dyos kamik ri', ¡we qastzij che kuloq'aj uwach! Rumal rech che ub'im nak'ut: ¡In, inuk'ojol ri Dyos!». ⁴⁴Xoquje' sib'alaj k'ax ketz'elaj uwach ri e'elaq'omab' eripab'am ruk' ri are'.

Ri ukamikal ri Jesus

(Mc 15,33-41; Lc 23,44-49)

⁴⁵Aretaq chi' kopan ri uwaq kajb'al, kq'equ'marik ronojel ri uwachulew k'ate' ri ub'elej kajb'al. ⁴⁶K'atek'uri' pa ri ub'elej kajb'al, ri Jesus ko kuraqagej uchi': «Eli, Eli ¿lema sabaktani?». Werij kub'ij: «Nudyos, Nudyos, ¿jasche kinawonb'a' kanoq?». ⁴⁷Ejupun chkech ri ek'o chila', aretaq chi' kkita ri utzij, kkib'ij: «¡Chech ri Eli'as ksik'in we are' ri'!». ⁴⁸K'atek'uri', jun chkech ri e'are' kutij anim kb'ek, e kumub'a' uloq jun wo's pa vinagre. Kukoj chech utza'm jun aj e kuya chrech arech kuqumuj. ⁴⁹K'atek'ut, ri enik'aj chik kkib'ij chrech: «¡Chaya'a' kanoq! ¡Chqila' na we kpe ri Eli'as chech ukolik!». ⁵⁰K'atek'ut, chi chanim chik ri Je-sus ko kuraqagej uchi' e kujach ri ranima'.

⁵¹Pa taq weri', kuroqpij rib' ri usu't ri nim rachoch ri Dyos pa keb' uch'aqapil, chi ajsik uloq k'a chuxe'; kb'irir ri ulew, kuraqij rib' taq ri ab'aj, ⁵²kujaj rib' ri kijul ri kaminaqib', e sib'alaj ek'i b'aqilal kech ri etyoxlaj taq winaq kk'astaj uwach k'ak' kik'aslemal: ⁵³Ke'el ub'ik pa taq ri jul aretaq k'astajinaq chi kiwach, ke'opan pa ri tyoxlaj tinimit, k'atek'uri', sib'alaj winaq ke'ilowik ri e'are'. ⁵⁴K'atek'uri', ri K'amalb'e chkech ok'al e ri enik'aj achijab'

chik che ek'o ruk' chech uchajixik ri Jesus, aretaq chi' kkil ri kab'raqan e ronojel ri jastaq kb'antajik, sib'alaj kkixib'ij kib' e kkib'ij: «Qastzij nak'ut, we are' ri' Uk'ojol ri Dyos!».

⁵⁵Ek'o chila' ek'i ixoqib' che naj keka'y uloq, ri e'are' che xkiterne'b'ej uloq are', aretaq chi' k'o Galile'a arech xkipatanij; ⁵⁶chkixo'l ri e'are', k'o ri Mari'y Mata'l, ri Mari'y che are kinan ri ko'lik Santi'ago e ri Jose, e ri kinan ri e'uk'ojol ri Seb'ede'o.

Ri Jesus xmuq pa jun k'ak' jul

(Mc 15,42-47; Lc 23,50-55; Jn 19,38-42)

⁵⁷Aretaq chi' kqaj uwach ri q'ij, kpe jun q'inom achi' Ajarimate'a, Jose ri ub'i', che xoquje' okinaq utijoxel ri Jesus. ⁵⁸Kpetik ruk' ri Pilato e kuta ri ub'aqilal ri Jesus chrech. Ri Pilato, chi chanim ktaqanik arech kjach chrech. ⁵⁹Ri Jose kuk'am ub'i ri ub'aqilal, kub'otz' pa jun saq atz'yaq rech kamikal, ⁶⁰k'atek'uri', kumuq kan pa jun k'ak' jul, che rech ri are' b'anom cho ri ab'aj; k'atek'uri', kukoj kan jun nimalaj ab'aj chuwach ri rokib'al ri jul, k'atek'uri', xb'ek. ⁶¹Ek'o chila', ri Mari'y Mata'l e ri jun Mari'y chik, et'uyul chuwach ri jul.

«Chi chanim pa oxib'

q'ij kk'astaj na nuwach»

⁶²Pa ri jun q'ij chik, ri jun q'ij chuwach chi apan ri Suk'umanik, ri enima'q taq chuchqajawib' e ri efarise'o, junam keb'e pa ri rachoch ri Pilato. ⁶³E kkib'ij chrech: «Ajaw, ri uj kqana'taj che ri jun sub'unel ri', xub'ij aretaq chi' k'as na: "Chi chanim, pa oxib' q'ij kk'astaj na nuwach". ⁶⁴Chattaqan b'a' arech kalaq'ab'exik ri ujul chi pa ri urox q'ij na, wene' keb'ekelaq'aj ri e'utijoxelab', k'atek'uri', kkib'ij chik chkech ri winaq: "Ri are' ;xk'astaj ub'i uwach chkixo'l ri kaminaqib'!". K'atek'uri', ri k'isb'al sub'unik are nim ri' chuwach ri nab'e». ⁶⁵Ri Pilato kub'ij chkech: «Ri ix k'o juq'at echajinelab' iwuk'; jix b'a', k'atek'uri' chijikab'a' uchajixik je' jas kiwaj ri ix». ⁶⁶Ke'el ub'ik, k'atek'uri' kkichajij ri jul, kkitz'aaqaj ri jun ab'aj e kkikoj ri juq'at echajinelab'.

Man k'o ta waral xk'astaj ub'i uwach

(Mc 16,1-8; Lc 24,1-10)

²⁸¹Ok'owinaq chi ri q'ij sab'ado, aretaq chi' ksaqar uwach ri nab'e q'ij chech ri xmano, ri Mari'y Mata'l e ri jun chik Mari'y kekila' ri jul. ²K'atek'uri', chi chanim kub'an jun nimalaj kab'raqan: ri anjel rech ri Ajawxel kqaj uloq chikaj e kub'alkatij ub'i ri jun ab'aj e kt'uyi' puwi'. ³Ri uwachb'al ri are' je' jas jun kuypa', e ri ratz'yaq, saq, je' jas ri saq tew. ⁴Ri juq'at echajinelab', aretaq chi' kkil ri are' keb'irb'it rumal ri xib'rikil e kekanajik je' jas ekaminaqib'. ⁵K'atek'ut ri anjel ke'uch'ab'ej ri ixoqib' e kub'ij chkech: «Ri ix, mixib'ij iwib': ri in weta'm che are kitzukuj ri Jesus, ri Xripab'axik. ⁶Man k'o ta waral; rumal che ri are' xk'astaj ub'i uwach, je' jas xub'ij. Chisa'j jiwila' ri uk'olib'al jawije' ri xkanaj wi. ⁷K'atek'uri' chi chanim, jix, jib'ij chkech ri e'utijoxelab': "Ri are', xk'astaj ub'i uwach chkixo'l ri ekaminaqib' e knab'ej chiwach pa ri Galile'a; jela' na ri' kiwil na uwach ri are'". Xb'itajik weri' chiwech, wumal ri in». ⁸Chanim ke'el ub'ik pa ri uk'olb'al ri jul, ruk' xib'rikil e ruk' nimalaj ki'kotemal, kexak'inik chrech ub'ixik ri jastaq ri' chkech ri e'utijoxelab'.

Kuk'ut rib' chkiwach ri ixoqib'

⁹K'atek'uri' ri Jesus ke'uriqua' ri e'are', e kub'ij chkech: «¿La utz iwach?». Ri ixoqib' keqib' ruk', kkichap ri raqan, e kkiqasaj ri kijolom cho ri ulew chuwach ri are' chrech uq'ijilaxik.

¹⁰Chi chanim ri Jesus kub'ij chkech: «Mixib'ij iwib', jix b'a', jib'ij chkech ri e'iwachalal arech keb'e pa Galile'a, e chila' kinkil na wi ri'».

**Ri e'utijoxelab' xepe chaq'ab'
e xkik'am ub'ik**

¹¹Aretaq chi' eb'enaq ub'i ri e'are', ejujun chkech ri juq'at echajinelab', keb'e pa ri tinimit che ub'ixik ronojel we jastaq ri' chkech ri enima'q taq chuchqajawib'. ¹²Ri e'are' ri' kkimulij kib' kuk' ri enima'q taq winaq, e aretaq chi' kb'antaj ri kichomanik, kkiya' sib'alaj pwaq chkech ri exoltato, ¹³chi nab'e kkib'ij we tzij chkech ri': «Are chib'ij weri': Ri e'utijoxelab' xepe chaq'ab' e xkelaq'aj b'ik aretaq chi' ujwarinaq ri uj». ¹⁴E we kopan we jastaq ri utzijol weri' ruk' ri q'atb'altzij, ri uj kutzijon na ruk' ri are' e kqakoj na pa ujolom arech man k'o ta jun k'ax kpe chiwach ri ix». ¹⁵Ri e'are' kkik'am ub'i ri pwaq, e jeri' kkib'ano je' jas ri xb'ix chkech, e ri e'ajjudi'o jeri' ub'ixik kkib'an na we tzij ri' xas cho taq we q'ij na kamik ri'.

Ri Jesus pa ri Galile'a

¹⁶K'atek'uri' ri ju'lajuj etijoxelab', keb'e pa ri Galile'a cho ri juyub' che ub'im chi kan ri Jesus chkech. ¹⁷Aretaq chi' kkil uwach, kkiqasaj ri kijolom cho ri ulew. E ek'o jujun chkech kub'an keb' kik'u'x. ¹⁸Ri Jesus kqib' kuk' ri e'are' e jewa' we tzij kub'ij chkech ri': «Ronojel kowinem ya'om chwech chikaj e cho ri uwach ulew. ¹⁹Jix b'a', e chib'ana' etijoxelab' chkech konojel ri winaq chuwachulew, chib'ana' kiqasna' pa ri ub'i' ri Tatxel, pa ri ub'i' ri K'ojolxel, e pa ri ub'i' ri Tyoxlaj Uxlab'xel, ²⁰chik'utu' chkiwach ri uk'olik pa kanima' ronojel ri jastaq che xinb'ij chiwech. K'atek'uri' chiwila' weri', che ri in, in k'o iwuk' ronojel q'ij chi k'ate' na ri uk'isb'alil ri uwachulew».